

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 15 februari justerades.

§ 2 Utökning av antalet suppleanter

Valberedningen hade, enligt ett till kammaren inkommet protokollsutdrag, tillstyrkt att antalet suppleanter skulle utökas enligt följande:

från 28 till 29 i miljö- och jordbruksutskottet
från 87 till 88 i EU-nämnden

Kammaren medgav dessa utökningar.

§ 3 Val av extra suppleanter

Val av extra suppleanter företogs.

Kammaren valde i enlighet med valberedningens förslag till

suppleant i miljö- och jordbruksutskottet
Anders Karlsson (C)

suppleant i EU-nämnden
Magnus Resare (M)

§ 4 Anmälan om fördröjt svar på interpellation

Följande skrivelse hade kommit in:

Interpellation 2022/23:222

Till riksdagen
Interpellation 2022/23:222 Barnkonventionen och kriminalpolitiken
av Anna Wallentheim (S)
Interpellationen kommer inte hinna besvaras inom tidsfristen.

Prot. 2022/23:71
8 mars

Skälet till dröjsmålet är tjänsteresor och andra sedan tidigare inbokade arrangemang.

Interpellationen kommer att besvaras den 21 april 2023.

Stockholm den 6 mars 2023

Justitiedepartementet

Gunnar Strömmer (M)

Enligt uppdrag

Jenny Kvarnholt

Expeditionschef

§ 5 Anmälan om granskningsrapport

Förste vice talmannen anmälde att följande granskningsrapport hade kommit in från Riksrevisionen och överlämnats till finansutskottet:
RiR 2023:3 Det finanspolitiska ramverket – regeringens tillämpning 2022

§ 6 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Propositioner

2022/23:65 till finansutskottet

2022/23:66 till socialförsäkringsutskottet

2022/23:72 till civilutskottet

Redogörelser

2022/23:OSSE1 till utrikesutskottet

2022/23:RJ1 till utbildningsutskottet

Motioner

2022/23:2337 och 2338 till näringsutskottet

EU-dokument

COM(2022) 677 och COM(2023) 98 till miljö- och jordbruksutskottet

Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 25 april.*

COM(2023) 71 till arbetsmarknadsutskottet

Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 27 april.*

COM(2023) 74 till utrikesutskottet

Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 28 april.*

COM(2023) 122 till socialutskottet

Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 1 maj.*

COM(2023) 124 till miljö- och jordbruksutskottet

Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 2 maj.*

§ 7 Ärenden för bordläggning

Prot. 2022/23:71

8 mars

Följande dokument anmälades och bordlades:

Miljö- och jordbruksutskottets betänkanden

2022/23:MJU8 Övervakning och rapportering av uppgifter om verkliga utsläpp från vissa fordon

2022/23:MJU7 Vattenvård

2022/23:MJU6 Kemikaliepolitik

§ 8 Några frågor om försäkring och tjänstepension

Finansutskottets betänkande 2022/23:FiU19

Några frågor om försäkring och tjänstepension (prop. 2022/23:47) föredrogs.

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld. (Beslut fattades under § 21.)

§ 9 Riksrevisionens rapport om beslutsunderlag inför stora reformer

Riksrevisionens rapport om beslutsunderlag inför stora reformer

Finansutskottets betänkande 2022/23:FiU28

Riksrevisionens rapport om beslutsunderlag inför stora reformer (skr. 2022/23:25)

föredrogs.

Anf. 1 JAN ERICSON (M):

Herr talman! Riksrevisionens rapporter brukar alltför sällan leda till längre anföranden i Sveriges riksdag. Men som ordförande för riksdagens råd för Riksrevisionen tycker jag att fler av de utmärkta rapporterna från Riksrevisionen borde uppmärksammas mer.

Riksrevisionen är en av de myndigheter som lyder direkt under riksdagen, och att ha en kompetent och självständig riksrevision som både granskar ekonomi och utfall av politiska beslut är oerhört viktigt för oss folkvalda politiker.

I dag tänker jag uppmärksamma en rapport från Riksrevisionen som har den minst sagt uppseendeväckande rubriken *På skakig grund*. Detta är nog den mest allvarliga rapport jag sett under mina år som riksdagsledamot, och den riktar kritik mot regeringar av olika färg. Redan rubriken antyder att granskningen inte direkt fallit väl ut, och att Riksrevisionen väljer rubriken *På skakig grund* efter en granskning av stora politiska reformer är faktiskt alarmerande.

Vad är det då Riksrevisionen har granskat? Jo, den har granskat om ansvariga regeringars förslag till beloppsmässigt stora reformer har varit välgrundade och väl analyserade. Granskningen har avgränsats till 25 stora reformer som genomfördes 2000–2017. Granskningen omfattar därmed fem olika regeringar av olika politisk färg – tre socialdemokratiskt ledda regeringar och två alliansregeringar.

Riksrevisionen har granskat hur väl regeringarnas propositioner beskriver olika frågeställningar med betoning på vilka samhällsproblem som ska åtgärdas, vilka mål och effekter man har eftersträvat, vilka konsekvenser som förslagen kan förväntas få, vilka kostnader som reformerna kan beräknas medföra samt hur målen är tänkta att utvärderas.

”Den generella slutsatsen är att reformförslagen för ovannämnda områden alltför sällan uppfyller de krav man kan ställa för att underlaget ska kunna anses vara välgrundat och väl analyserat. I mer än hälften av fallen bedömer vi att det saknas en tillfredsställande beskrivning av reformernas förväntade effekter eller mål.”

Det är rimligt, enligt Riksrevisionen, att regeringen i möjligaste mån redogör för en reforms förväntade effekter eller dess mål i kvantitativa termer. Det är centralt att det finns tydliga mål och förväntade effekter inför en framtida utvärdering.

Detta är Riksrevisionens slutsats, och den är svår att säga emot.

Riksrevisionens uttalanden är faktiskt en riktigt rejäl sågning. Man säger alltså rakt ut att det läggs fram politiska förslag om beloppsmässigt stora reformer utan att det finns någon tydlig konsekvensanalys och inte heller några förväntningar på effekter eller uttalade mål med reformerna. Dessutom görs alltför sällan utvärdering i efterhand av reformernas effekt. Jag tycker att det är en närmast häpnadsväckande hård kritik.

Jag vill återigen påpeka att det här inte är någon kritik mot någon specifik regering eller mot ett specifikt politiskt parti. Rapporten avser alltså fem olika regeringar av olika färg från 2000 till 2017. På en direkt fråga från finansutskottet när Riksrevisorn föredrog rapporten svarar man att man inte ser någon större skillnad mellan olika regeringar, oavsett politisk färg, och inte heller någon större förändring över tid.

Faktum är att jag som riksdagsledamot skäms lite grann över det som Riksrevisionen skriver. Det borde helt enkelt inte vara så här. Men tyvärr ser vi hela tiden resultat ute i samhället som beror på bristfälliga politiska beslut utan konsekvensanalys.

Ett aktuellt exempel är energipolitiken, där man ju är nyfiken på hur konsekvensanalysen såg ut inför beslutet att avveckla kärnkraft i förtid och ersätta den med väderberoende elproduktion. Vi har också sett stora brister i konsekvensanalys på fler områden genom åren, exempelvis inom migrationspolitiken, klimatpolitiken, arbetsmarknadspolitiken och kriminalpolitiken. Effekter av dåligt genomtänkta beslut syns hela tiden i vår vardag.

Även när det gäller infrastruktur syns problemen. Tågtunneln Västlänken i Göteborg är ett aktuellt exempel. Delsträckan förbi Liseberg, inklusive stationen vid Korsvägen, budgeterades till 3,7 miljarder kronor. Det var det vinnande anbudet. I dag är 40 procent av sträckan färdigbyggd, och redan har entreprenören fakturerat ut 5,7 miljarder kronor. Det är alltså en kostnadsökning på 2 miljarder eller över 50 procent. Då återstår 60 procent att bygga. Hur kan det ens bli så här illa? Vad gjorde man för konsekvensanalyser innan?

Herr talman! Jag kan räkna upp en massa exempel, men jag ska inte ta fler nu. Jag tycker att det räcker.

Det positiva är att regeringen tar Riksrevisionens kritik på stort allvar. I regeringens utmärkta skrivelse om rapporten från Riksrevisionen instämmer man i bedömningen att arbetet med konsekvensutredningar och utvär-

deringar kan förbättras. I skrivelsen redovisar regeringen också ett antal åtgärder.

Bland annat föreslås att konsekvensutredningar ska tas fram tidigare i processerna, och man ger också Ekonomistyrningsverket ett uppdrag att försöka att koordinera det här och att utveckla metoder, vägledning och utbildning när det gäller att göra konsekvensutredningar. Det föreslås också att konsekvensutredningar ska innehålla kriterier och indikatorer för uppföljning och utvärdering, vilket borde vara en självklarhet, samt att man också ska ange vilken aktör som så småningom ska göra utvärderingen av reformerna.

Jag passar därför på att yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Herr talman! Riksdagen tar ut nästan världens högsta skatter av svenska folket. De har i sin tur rätt att förvänta sig att vi värnar om skattepengarna. I detta ligger att alla politiska beslut måste föregås av en grundlig konsekvensutredning, att beslut är väl genomtänkta och har ett tydligt mål som man kan följa upp och att man verkligen utvärderar väntade effekter av ett beslut. Om inte effekten blir den önskade måste man rimligen också kunna ändra det aktuella beslutet.

Av denna anledning ville jag särskilt lyfta fram denna rapport. Vi måste bli bättre – mycket bättre. Det ansvaret har vi mot våra väljare, oavsett parti.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under § 21.)

§ 10 Riksrevisionens rapport om regeringens underlag till riksdagen under pandemin

Finansutskottets betänkande 2022/23:FiU29

Riksrevisionens rapport om regeringens underlag till riksdagen under pandemin (skr. 2022/23:29)
föredrogs.

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.

(Beslut fattades under § 21.)

§ 11 Ersättningsrätt samt insolvens- och utsökningsrätt

Civilutskottets betänkande 2022/23:CU7

Ersättningsrätt samt insolvens- och utsökningsrätt
föredrogs.

Anf. 2 JENNIE WERNÄNG (M):

Herr talman! Nu ska vi debattera civilutskottets betänkande CU7, och jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag.

Jag citerar Elisabeth Svantesson: Sverige har som land gått in i en ekonomisk vinter. Det är nog fler än jag som känner att det är en bister, kall,

Prot. 2022/23:71

8 mars

-----
*Riksrevisionens
rapport om besluts-
underlag inför stora
reformer*

*Ersättningsrätt samt
insolvens- och
utsökningsrätt*

mörk vinter som håller hårt om oss alla. Den påverkar våra elavtal, plånböcker och matvarukorgar. Många har det tufft just nu.

Sverige har gått från en kris in i en annan. Företag klarade sig med nöd och näppe ur pandemin, och Rysslands krig gör att priserna på material skenar. Man får kanske inte ens tag på det material som behövs. Byggbranschen stannar upp, ser över sina kostnader, drar in på personal och stoppar utbyggnader. Flera företag gör likadant, men trots det går många i konkurs.

Herr talman! Samtidigt som konkurserna ökar, ökar skuldsättningen i Sverige. Överskuldsättningen drabbar inte alla, men alla drabbas. Familjer riskerar att bli hemlösa till följd av skulder. Överskuldssatta människor löper enligt forskning dubbelt så hög risk för sjukdomar och självmord.

Herr talman! Överskuldssättningsutredningen pågår, och inom politiken är man oberoende av block överens om att åtgärder måste till. Det behövs olika verktyg för att hantera olika sorters utmaningar. Precis som inom politiken i stort ser man många gånger gemensamma problem, men har olika sätt att ta sig an dem. Jag hoppas att utredningen ska visa på en gemensam väg som vi kan få en bred förankring kring och därmed lindra skuldsattas lidande och få en nystart.

Herr talman! Jag vill påminna alla om att alla kan drabbas. Alla kan någon gång hamna i ekonomiska problem. Det är en missuppfattning om man tror att det bara handlar om människor som slarvar eller är naiva, eller om deras sätt att leva. Ett lån man tog som såg bra ut och hade rimliga räntor kan med stigande inflation, räntehöjningar, varsel och stigande matpriser förvandlas till en riktig fälla.

Herr talman! Det är viktigt att vi som lagstiftare följer utvecklingen och skapar hopp och skyddsnet för en ljus framtid så att människor kan se möjligheterna till nystart. Vi som lagstiftare ska göra det svårt för oseriösa aktörer att sätta folk i ekonomisk skuld, och vi ska stifta lagar för att kunna leda dem ur den – inte minst med 90-talet i färskt minne.

Jag är själv ett av de barn som drabbades när devalveringen och krisen drog över Sverige på 90-talet. Min familj var bara en av dem som fick gå från sina hem. Tillsammans med stora konkurser och uppsägningar drabbades min familj av dubbla kriser. Det berodde på krisen i kombination med ett felaktigt råd vid fel tillfälle från en enskild banktjänsteman. Det kostade oss hemmet och äganderätten fram till millennieskiftet. Men krisen drabbade naturligtvis inte bara den enskilda familjen just då. Vi som land lever fortfarande i spillrorna av denna kris. Nästa generation ärver ett utanförskap på exempelvis bostadsmarknaden.

Jag ska berätta en anekdot, herr talman. Jag som mamma till två barn gick tillsammans med min man till banken för att fråga om lån till vår första bostad. Då tittade bankkvinnan på mig och sa att nästa gång vi skulle försöka låna till en bostad vore det nog bäst om vi tog med oss våra föräldrar, så att de skulle kunna gå in och låna på sina bostäder och ställa dem som säkerhet eller gå i borgen.

Men nej, möjligheten att ta hjälp av föräldrar som kunde ställa säkerhet eller gå i borgen hade försvunnit med 90-talets devalvering och ett enskilt råd från en banktjänsteman. Jag insåg där och då att man med stor säkerhet ärver utanförskap på bland annat bostadsmarknaden, där en kris i livet kan få effekt på generationer.

Herr talman! Problemen med insolvens, överskuldssättning och skuld-sanering som vi nu debatterar måste rättas till. Vi lagstiftare måste göra rätt, inte minst utifrån ett barnperspektiv. Ett enskilt, felaktigt råd kan som sagt göra skillnad i generationer. Vi får hantera dagens kriser försiktigt. Det har regeringen återkommit till. Vi måste hantera den höga inflationen med försiktighet, och under tiden måste vi se till att människor och deras företag inte hamnar i överskuldssättning. Om de gör det måste det finnas en bra väg ur den.

(Applåder)

Anf. 3 ANNA-BELLE STRÖMBERG (S):

Herr talman! Förra veckan besökte jag budget- och skuldrådgivarna i min egen hemkommun Örnsköldsvik, som ligger i Västernorrlands län. De beskrev hur orossamtalen ökat och hur människor berättar att den lilla buffert de hade är slut. Det räcker med en liten ökning på fakturan eller en plötslig utgift för att man ska trilla över gränsen. De som inte hade någon buffert har det riktigt svårt.

Kvinnor, ensamstående mammor och yngre personer har det extra tufft i det ekonomiska läge vi befinner oss med stigande räntor, högre energi-, bensin- och matpriser. De har skenat iväg och stigit rekordmycket. I sina yrken ser skuldrådgivarna också att allt fler unga människor lockas till influerare, youtubers, sociala medier och kändisar med flärdfulla livsstilar, vilket lett till att överskuldssättningen i vuxen ålder ökar.

Det behövs en väsentligt större satsning på privatekonomi i gymnasiet. Basala kunskaper i privatekonomi är en förutsättning för att man ska fungera bra i samhället, förstå avtal och se konsekvenser av de mängder av val som man som ung behöver göra. Allt detta förutsätter vissa kunskaper inom området. Otaliga undersökningar visar att väldigt många unga vuxna saknar de mest elementära kunskaperna.

Herr talman! Även digitaliseringen har skapat en enorm marknad för bedragare i olika former. Man ser en ökning av romansbedrägerier och hur äldre personer luras av bedragare som påstår sig vara från banker eller myndigheter. Frågeformulär skickas ut till pensionärer som luras in i avtal som är svåra att ta sig ur. Den listan kan göras lång.

Orsaker till att personer hamnar i skuld och överskuldssättning är ofta separationer, sjukdomar, arbetslöshet, spel, firmor som går i konkurs, språkliga och kulturella skillnader, ökad psykisk ohälsa och funktionsvariationer som gör det svårare att klara ekonomin. Konsumentverket visar att skuldsatta människor är kraftigt överrepresenterade vad gäller ohälsa och dödstal. Även om det är svårt att veta vad som kommer först finns ett tydligt samband mellan skuld och ohälsa.

Bris rapporterar att många barn nu oroar sig för familjens ekonomi. Barnen äter mindre hemma, avstår aktiviteter och är oroliga för att föräldrarna ska tappa sina jobb.

Herr talman! Under förra mandatperioden genomförde den socialdemokratiska regeringen ett flertal reformer för att minska överskuldssättningen. Ett räntetak infördes på högkostnadskrediter, och marknadsförings- och informationskrav skärptes. Det infördes krav på att kredit inte får vara förhandsvalt vid köp online.

Utredningen *Motverka riskfylld kreditgivning och överskuldssättning* sjösattes av den socialdemokratiska regeringen. Uppdraget är att granska

marknaden för konsumentkrediter, föreslå åtgärder som motverkar riskfyllt kreditgivning och överskudsättning samt föreslå ett skuldregister. Det är kraftfulla verktyg för att säkerställa att de som beviljas lån också har förmåga att betala tillbaka.

Herr talman! Jag har noterat att Vänsterpartiet och Centerpartiet har motioner som faller inom ramen för utredningen om överskudsättning. Vi socialdemokrater vill inte föregripa utredningen men kommer att följa dessa frågor noggrant och bevaka att regeringen fullföljer utredningen, tar den i hamn och kommer med konkreta förslag och åtgärder.

Herr talman! Jag vill också ägna några minuter åt att belysa det ekonomiska våldet i nära relationer, och det kan ju inte passa bättre än på denna internationella kvinnodag. Den 8 mars är en kampdag för kvinnors rättigheter.

Vi socialdemokrater ser bristerna i hemförsäkringar som slår hårt mot våldsutsatta kvinnor och barn. De stora svenska försäkringsbolagen tillämpar regeln att det är möjligt att använda rättsskyddet i hemförsäkringen för vårdnadstvister endast om talan väcks i domstol senare än ett år efter separation eller skilsmässa.

Många våldsutsatta kvinnor har begränsade medel att själv betala hela tvistekostnaden med. Det är oerhört svårt för en våldsutsatt kvinna att skydda sig mot förövarens fortsatta våld när han använder barnen i vårdnadstvister. Hon kan inte heller efter en separation från en våldsam man ta hjälp av rättsskyddet för att få juridisk hjälp att skydda sig själv och barnen.

Många står utan möjlighet till hjälp för att betala ett ombud, vilket är allvarligt. Karensregeln är väldigt ogynnsam för konsumenterna.

Väldigt många tvister uppstår i samband med att man skiljer sig. Domstolars beslut i vårdnadstvister riskerar att bli dåliga om den ena parten inte har råd med ett juridiskt biträde. Det kan leda till stor ojämlikhet i processen, och den med svagare ekonomi ger upp och orkar inte strida för sina barns intressen. Det riskerar att drabba barnen om beslut inte fattas i enlighet med deras bästa.

Herr talman! Vi socialdemokrater anser att regeringen bör göra en översyn av möjligheten att stärka konsumenternas rätt till hemförsäkringar med rättsskydd som är tillämpligt direkt efter en separation eller skilsmässa.

Avslutningsvis vill jag yrka bifall till reservation 2.
(Applåder)

I detta anförande instämde Denis Begic (S).

Anf. 4 LARRY SÖDER (KD):

Herr talman! I dag är det inte lätt att planera sin ekonomi. Vi ser att det finns olika delar som gör att det blir svårt att planera både för företag och för den enskilde – pandemi, elpris, räntehöjningar och inflation. Ja, vi kan nog tänka oss att det kommer mer i framtiden som gör att det blir svårt för människor att planera sin ekonomi. Planeringssvårigheterna gör det också svårt att förutse hur många konkurser vi får i Sverige och hur många enskilda som får problem med att betala sina skulder.

Att inte kunna betala sina skulder är oerhört krävande för både företag och privatpersoner. Ibland är det svårt att uttröna om den enskilde är den

ende att skylla för att den inte kan betala sina skulder eller om någon annan är delansvarig. Har bolaget som accepterat krediten gjort en acceptabel prövning, som man bör göra? Har bolaget haft tillgång till alla fakta i form av den enskildes hela skuldbild? Givetvis är den enskilde alltid den som bör ha ansvaret och därmed göra allt i sin makt för att betala tillbaka de skulder man fått. Men det kanske inte alltid är den enskilde som ensam står för det ansvaret.

Även om den enskilde bär skulden bör man på ett eller annat sätt veta när skulden är preskriberad. I betänkandet finns flera motioner som vi bör ta med oss innehållet i för att kunna sätta en slutlig preskriptionstid. Vilken tid som den slutliga preskriptionstiden ska vara kan man givetvis diskutera – om den ska vara 10 eller 15 år för att den enskilde ska ha tillräckligt med tid för att kunna göra rätt för sig. Det handlar ju faktiskt om att den enskilde ska göra rätt för sig. Men att det bör vara en slutlig preskriptionstid är tydligt. Människor måste kunna se ett slut och kunna komma ifrån att leva på existensminimum.

Barn är en särskilt utsatt grupp när det handlar om detta. Ofta drabbas de hårt när föräldrarna hamnar i betalningssvårigheter. Därför är det oerhört viktigt att vi har ett tydligt barnperspektiv i dessa frågor. Barnperspektivet är något som vi alla i denna kammare bör ta fasta på i arbetet med att motverka överskuldssättning. Däremot är det alltid föräldrarna som är ansvariga för sina barn och sina handlingar.

Regeringen tar skuldsättningsproblematiken på stort allvar, liksom riksdagen gör. 30 stycken yrkanden visar på ett reellt problem i samhället som jag är övertygad om att regeringen tar på allvar och hanterar efter bästa förmåga.

En betalningsplan vid skuldsanering, som både Sverigedemokraterna och Centerpartiet har motionerat om, är en viktig del att titta närmare på. Även slutlig preskriptionstid, som både Sverigedemokraterna och Vänsterpartiet har motionerat om, är en punkt som jag tar med mig och gärna lyfter fram som en del att jobba framåt med i utskottet.

Med dessa ord yrkar jag bifall till utskottets förslag.
(Applåder)

Anf. 5 ANGELICA LUNDBERG (SD):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till Sverigedemokraternas reservation nummer 3.

Vi debatterar i dag civilutskottets betänkande CU7 *Ersättningsrätt samt insolvens- och utsökningsrätt*. Frågorna handlar om skadeståndsregler, överskuldssättning hos privatpersoner och företag samt möjligheten för Kronofogden att utmäta skulder.

En del av de områden där Sverigedemokraterna vill se förändring är sådant som nu omfattas av Tidöavtalet, där vi alltså har en överenskommelse med regeringen om åtgärder. Det handlar bland annat om att brottsoffer ska garanteras det skadestånd som man blivit tilldömd genom att staten tar över ansvaret för indrivningen och säkerställer att den som till exempel utsatts för en våldtäkt inte själv behöver begära in skadeståndet från gärningsmannen.

Tidöavtalet omfattar också att ersättning för felaktigt frihetsberövande ska kunna nekas eller sättas ned, dels om personen i fråga fortsatt är dömd för brottet, dels om andra omständigheter föreligger som gör sådan ersättning oskälig.

År 2022 betalades hela 97 miljoner kronor ut till personer som suttit frihetsberövade, och enligt den granskning som Dagens Nyheter gjort av utbetalningarna är många gjorda till gängkriminella.

Det här har alltså blivit en inkomstkälla för den organiserade brottsligheten och även något som gängkriminella använder som en ursäkt för att förklara var de fått sina dyra smycken och klockor ifrån. Det hindrar polisen från att beslagta de statusprylar som vi vet är en viktig del i nyrekryteringen av unga in i gängen.

Det är fullständigt vansinne att någon som är häktad för en skjutning eller sprängning kan sitta i förhör efter förhör och svara ”inga kommentarer” på polisens frågor för att sedan kvittera ut ett stort skadestånd för detta. Det här måste upphöra. Vi kan inte längre låta gängkriminella och andra som förstör vårt samhälle och vår trygghet slippa undan.

Sverigedemokraterna kommer att noga bevaka att regeringen uppfyller det som riksdagen tillkännagivit och det som är inkluderat i Tidöavtalet. Jag har goda förhoppningar om att brottsoffers möjlighet till skadestånd kommer att stärkas och att gängkriminella kommer att få det tuffare framöver. Det är hög tid för åtgärder som gör skillnad på riktigt.

Herr talman! På det utsökningsrättsliga området vill Sverigedemokraterna dock gå ännu längre. Vi anser att alla inkomster som någon med skulder har ska kunna utmätas. Det är inte rimligt att en borgenär som väntar på pengar får fortsätta vänta på det som den lagligen har rätt till även om gäldenären får in en stor summa pengar på kontot. Det ska inte spela någon roll vilken laglig källa som inkomsten kommer ifrån – har man en skuld till någon ska den betalas först.

Den som är försatt i skuld är inte fri. Därför ligger det i allas intresse att skulder regleras så fort som möjligt. Framför allt är det viktigt för de många barn som lever i överskuldssatta hushåll. Jag vill därför uppmana regeringen att täppa till även dessa hål i utsökningsbalken.

Vidare måste möjligheten till samarbete mellan Kronofogden och bankerna stärkas. I dag sker kontroll av utmätbara tillgångar manuellt på så sätt att Kronofogden måste begära att få se en persons konto vid varje enskilt tillfälle, och då redovisas bara en ögonblicksbild av vad som finns på kontot just där och då. Det är rimligt att Kronofogden i stället ges möjligheten att bevaka ett personnummer hos till exempel banker och Skatteverket för att direkt kunna se utmätbara tillgångar eller förändringar i inkomst.

Herr talman! När det gäller privat överskuldssättning är problemen gigantiska, och de växer. Vi vill införa en slutlig preskriptionstid för inkassoskulder så att de efter en rimlig tid antingen avskrivs eller förs vidare till Kronofogden i stället för att bara ligga och samla ränta år efter år. Människor måste få en rimlig chans att ta sig ur de ekonomiska svårigheter de försatt sig i. Ett centralt skuldregister är också ett bra sätt både för den enskilda att överblicka sina skulder men också för den som ska göra en kreditprövning att få en helhetsbild.

Vi kommer att få anledning att återkomma till Sverigedemokraternas kraftfulla åtgärdsprogram mot överskuldssättning lite längre fram i vår när vi debatterar konsumentpolitik. Men det är viktigt att komma till rätta med

problemen med överskuldssättning eftersom de inte bara drabbar den enskilda och dennes familj, med psykisk ohälsa, självmordsförsök och så vidare, utan också drabbar samhället. Nu när vi går in i ekonomiskt tuffare tider är det viktigt att riksdagen agerar proaktivt och så långt det är möjligt förebygger att fler försätts i osund skuldsättning.
(Applåder)

Anf. 6 JAKOB OLOFSGÅRD (L):

Herr talman! I dag är det internationella kvinnodagen, den 8 mars. Därför har jag valt att lyfta fram ett av de förslag som behandlas i dagens betänkande och som gäller skuldsanering av vissa skulder.

I en enskild motion, herr talman, föreslår min liberala kollega Robert Hannah att regeringen ska överväga att se över skuldsaneringen för att göra det lättare för dem som är utsatta för mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck – det som i dag betecknas som ekonomiskt våld. Ekonomiskt våld handlar, precis som allt annat våld, om maktutövning och kontroll. Det kan leda till långvarig skuldsättning och skulder. Ekonomiskt våld kan även göra det svårare att lämna en våldsam relation.

Nu avstyrks denna enskilda motion i betänkandet. Det är i sin ordning då utskottet anser att den nuvarande skuldsaneringslagen från 2016 ger möjligheter att starta om på nytt, med hänsyn till den skuldsattes personliga och ekonomiska förhållanden. För tydlighetens skull, herr talman, vill jag betona att vi yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Men, herr talman, jag vill i dag ta tillfället i akt att tillägna detta anförande till Eva, som egentligen heter något annat. Eva var en vän till mig och dem som finns runt mig, och jag fick tillfälle att lära känna Eva och hennes familj. Det var just våld i en nära relation som ledde till att Eva, när hon väl kunde lämna sitt destruktiva förhållande, bar med sig skulderna därifrån – lån som var tagna i hennes namn och som hon tvingats ta, just på grund av den destruktiva relation hon levde i.

I dag finns inte Eva bland oss längre. Hon drabbades av cancer för något år sedan och fick flytta hem till sin himmel. Men den sista tiden kunde hon leva och överleva ekonomiskt tack vare att vänner i hennes närhet stöttade henne och hennes ekonomi. Även de är värda en guldstjärna denna kvinnodag. De gjorde det som var naturligt för dem, att hjälpa den som behöver hjälp.

Eva fick aldrig någon skuldsanering, som hon hade behövt. Det fysiska våldet kunde hon lämna, men det ekonomiska våldet bar hon alltid med sig.

Det finns tyvärr alltför många Eva i vårt land i dag. Av dem som utsätts för våld i nära relationer utsätts 75 procent även för ekonomiskt våld.

Därför är jag stolt över att vår regering, med den liberala jämställdhetsministern Paulina Brandberg, den 1 februari i år, inom ramen för det svenska ordförandeskapet, ungefär hundra dagar efter att regeringen tillträtt bjöd in till en konferens kring just det ekonomiska våldet och vilka konsekvenser det får för enskilda individer som blir satta i skuld. Ekonomiskt våld är en prioriterad fråga för den här regeringen och för Liberalerna.

Det är, herr talman, min fasta övertygelse att vår regering inte kommer att slå sig till ro när det gäller de ekonomiska bojor som förövarna sätter på sina offer. Det borde självklart egentligen vara förövarna själva som blir satta i dessa bojor och kedjor, på ett eller annat sätt. Detta kommer vi

som parti och regering att jobba för – för varje utsatt kvinnas skull, för varje Evas skull.

(Applåder)

Anf. 7 ANGELICA LUNDBERG (SD) replik:

Herr talman! Jag vill börja med att tacka ledamoten Olofsgård för hans mycket viktiga inlägg gällande ekonomiskt våld. Detta är en fråga som vi i riksdagen behöver prata mycket mer om. Jag är också väldigt tacksam för att ledamotens kollega Robert Hannah förtjänstfullt har lyft fram dessa frågor i en enskild motion.

Vi hade ett seminarium här i riksdagen i går, där flera Eva kom fram med sina berättelser. Det är tydligt att mörkertalet när det gäller ekonomiskt våld är otroligt stort. Det finns internationell forskning som visar att så mycket som 75 procent av dem som utsätts för annat våld i nära relationer också utsätts för ekonomiskt våld.

Frågan är då vad vi här i riksdagen kan göra. Vi måste naturligtvis vidta mängder av åtgärder för att komma till rätta med de här problemen. En av de saker som Sverigedemokraterna har föreslagit är att bodelningsprocessen ska ha en slutgräns. Det ska inte få ta sju år att göra en bodelning, utan efter en viss tid ska bodelningen vara färdig, precis som vid ett arvskifte, till exempel.

Jag skulle i dag vilja fråga ledamoten Olofsgård om detta, med tanke på att regeringen prioriterar denna fråga, är något som regeringen kan ställa sig bakom.

Anf. 8 JAKOB OLOFSGÅRD (L) replik:

Herr talman! Jag vill tacka ledamoten Angelica Lundberg för att hon tar upp detta i ett replikskifte så att vi får ytterligare en möjlighet att lyfta fram denna viktiga fråga i dag.

Just vid bodelning, herr talman, sätts man i skuld på ett sätt som är vidrigt. Processerna drar ut på tiden, och det är kostsamt. Man har inte pengarna eftersom man inte sitter på något kapital över huvud taget. Det som Sverigedemokraterna föreslår är absolut något vi i regeringen tar till oss och vill titta närmare på. Behöver detta utredas, eller vad behöver vi vidta för åtgärder?

Det seminarium i går som vi båda deltog i handlade, herr talman, just om att vi i alla partier ser att vi har ett gemensamt ansvar att ta tag i detta problem tillsammans. Jag välkomnar därför Sverigedemokraternas förslag och initiativ.

Anf. 9 ANGELICA LUNDBERG (SD) replik:

Herr talman! När det gäller utredning kring bodelning finns det faktiskt redan en gammal utredning som har föreslagit vissa framtida åtgärder. Man skulle alltså ganska snabbt kunna komma till rätta med just det problemet.

Ett annat problem som lyftes fram på seminariet i går, herr talman, gäller fullmakter. Det visar sig att en fullmakt för ett bankärende inte behöver vara vare sig daterad eller bevittnad. Den kan till och med innehålla felaktiga personnummer och ändå fungera för att ta lån på miljonbelopp.

Jag har i en skriftlig fråga till ledamoten Olofsgårds minister, justitieminister Gunnar Strömmer, frågat om just fullmakter och om vi inte skulle

införa formkrav liknande dem som gäller för testamenten eller framtidsfullmakter. Svaret, som jag fick från ministern, var att man inte riktigt såg anledning till det. Jag skulle vilja höra ledamoten Olofsgårds tolkning av detta. Skulle ledamoten kunna ta denna fråga med sig till regeringen och se över möjligheten att införa formkrav vad gäller fullmakter?

Anf. 10 JAKOB OLOFSGÅRD (L) replik:

Herr talman! Återigen tack, ledamoten, för ett bra förslag som vi behöver lyfta fram om igen! När det gäller bodelning är ett förslag på något som skulle kunna ge en verkan till exempel vite då det går för långt. Det är en väldigt tydlig åtgärd som skulle vara märkbar. När det gäller det övriga som Angelica Lundberg säger hänvisar jag absolut igen till ministern. De har detta på sitt bord, och regeringen ser det i sin helhet. Men detta är, återigen, ett bra förslag att ta i beaktande. Jag hoppas att min minister inte helt har avfärdat det, för vi som parti ser att det är väl värt att fundera ett varv till på detta.

Anf. 11 NADJA AWAD (V):

Herr talman! Den ökande inflationen med stigande räntor, högre elpriser och dyrare mat gör att allt fler får svårare att få ekonomin att gå ihop. Detta slår hårdast mot dem som lever på de minsta marginalerna. Allt fler barnfamiljer, äldre och asylsökande i Sverige har inte råd med mat. En grupp som pengarna inte räcker till för är de drygt 160 000 i Sverige som lever på existensminimum på grund av skulder. Detta larmar Konsumentverket om.

Vid årsskiftet uppmärksammades en dyster och ny rekordnivå för privatpersoners skulder hos Kronofogden. Den totala skulden är nu 101 miljarder kronor, vilket är en ökning med cirka 7 miljarder sedan förra året. På tio år har skuldberget vuxit med flera miljarder kronor, konkret ungefär 34 miljarder.

Förutom att den skuldsatte drabbas rent ekonomiskt ökar även risken för hemlöshet, sjukdom och självmord. En undersökning från Södertörns högskola visade att risken för självmord är mer än dubbelt så hög bland skuldsatta. Dessutom redovisade Kronofogden siffror som visar att antalet barn som vräks från sin bostad fortsätter att öka. Det är en oroande utveckling, herr talman.

En grupp som är överrepresenterad bland de skuldsatta i Sverige är unga. Även om antalet unga med skulder hos Kronofogden har minskat under dessa år har skuldbeloppet för åldersgruppen 18–25 år ökat. De unga männen står för 73 procent av det totala skuldbeloppet, men det är bland de unga kvinnorna som ökningen är störst. Det är oroväckande att unga skuldsätter sig med så stora skuldbelopp, som till största delen handlar om konsumtionslån.

Under denna speciella dag, den internationella kvinnodagen, vill jag rikta extra mycket tanke åt kvinnor. Ett allt vanligare fenomen är att kvinnor blir offer för ekonomiskt våld som försätter kvinnan i en ekonomisk beroendesituation gentemot mannen under tiden som relationen fortgår. Det förvärrar möjligheten att bryta upp från relationen. Det handlar om maktutövning och kontroll. Förövaren, ofta en man, tvingar offret, ofta en kvinna, att skriva under lån och andra krediter. Och förövaren själv behåller pengarna eller varan. Kvinnor som utsatts för ekonomiskt våld känner

ofta inte ens till att skulder tagits i deras namn. Detta kan leda till långvarig skuldsättning och skulder hos bland annat Kronofogden.

Överskuldsättningen är också en tydlig klassfråga. En rapport från LO visar hur låginkomsttagare, ensamstående, låg- och medelutbildade, sjuka, arbetslösa och hyrestagare är överrepresenterade bland de långvarigt skuldsatta. Därför måste vi attackera överskuldsättningen genom att strama åt de lösa ramarna för lån och krediter. Därför yrkar jag bifall till reservation 4.

Svenskarnas skulder har som sagt ökat, och de har ökat långt snabbare än inkomsterna. Internationellt sett har Sverige rekordhög skuldsättning när det gäller privatpersoner. Konsumtionslånen fortsätter att stiga. Dessa lån kan innebära risker för enskilda individer men också i förlängningen stora kostnader för hela samhället. De offentliga utgifterna kan öka på grund av ökade sjukvårdskostnader och behov av arbetsmarknadsinsatser, försörjningsstöd med mera.

Även hårt skuldsatta kan uppenbarligen låna pengar, eftersom många långgivare slarvar med kreditprövningen. Konsumentverket har granskat ett fyrtiotal bolag sedan 2012. I många fall struntar låneföretagen i att ta in uppgifter om kundernas inkomster och utgifter innan de lånar ut. Men trots att det saknas grundliga kreditprövningar löper dessa bolag väldigt liten risk, eftersom Kronofogden fungerar som ett slags garant för att lånebolagen ska få igen pengarna även vid en slarvig kreditprövning. Myndighetens tjänstepersoner driver alltså in skulderna åt bolagen. Det är då en olycklig situation som vi har framför oss, herr talman.

Vart sjunde lån har inneburit ett inkassokrav för låntagaren. Det tyder på att många låntagare har betalningssvårigheter. Av de låntagare som prövats med en kvar-att-leva-på-beräkning blev det ett inkassokrav för vart tjugonde lån. En grundlig kreditprövning skulle därför minska andelen låntagare med inkassokrav.

Det skulle även skapa incitament för långgivarna att göra ordentliga kreditprövningar. Därmed skulle riskerna för överskuldsättning och för kostnader som individer och samhälle kan drabbas av i en sådan situation minska. De bolag som inte gör ordentliga prövningar behöver tvingas att ta ett större ekonomiskt ansvar när skulderna hamnar hos Kronofogden, anser vi i Vänsterpartiet. Vi tycker som sagt att långgivaren ska behöva stå för en större kostnad vid verkställighet hos Kronofogden om inte tillräcklig kreditprövning har genomförts och om inte säkerhet krävs för lånet.
(Applåder)

Anf. 12 ALIREZA AKHONDI (C):

Herr talman! Mycket klokt har redan sagts från denna talarstol, så jag ska försöka hålla mitt anförande relativt kort. Jag upplever att det finns en ganska stor samsyn kring vikten av dessa frågor i denna kammare. Jag vill dock lyfta upp några saker som jag tycker att vi kan fundera på lite mer tillsammans.

Vid årsskiftet fanns 393 781 personer inskrivna hos Kronofogdemyndigheten. Skuldberget var 101 miljarder kronor. Antalet skuldsatta ökar, likaså skuldernas omfattning per person. Det är ganska alarmerande. Och i alla fall för mig och Centerpartiet är det ganska uppenbart att kreditgivningen som sådan behöver stramas åt. Man kan också fundera på om vi från statens sida ska fortsätta premiera överkonsumtion och lån för kon-

sumtion genom utformandet av ränteavdraget. Om det är lämpligt är en fråga som man kan fundera på.

I januari 2023 gick 709 företag i konkurs, vilket var ungefär 60 procent mer än i januari 2022. Det som är intressant med den siffran är att det är en alarmerande trend sedan oktober månad 2022. Man får fundera på vad det är som driver den utvecklingen. Beror detta på det allmänna ekonomiska läget, eller finns det tydliga kopplingar till att man har svårigheter att betala ökade räntekostnader och ökade kostnader för bland annat el? Där har regeringen misslyckats åtminstone med att få till utbetalningarna på ett lämpligt sätt.

Vi vet också att 269 barn blev vräkta under första halvåret 2022. Jag hörde kollegan Larry Söder lyfta fram vikten av att det tas stor hänsyn till barnens bästa. Det är någonting som även vi från Centerpartiet bejakar. Det är ganska orimligt att barn blir av med sina hem på grund av föräldrarnas misslyckanden i livet.

Vi från Centerpartiet står naturligtvis bakom alla våra yrkanden i detta betänkande. Men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation 9, som handlar om betalningsplanen vid skuldsanering, där vi vill minska antalet år från fem till tre och ta bort de betalningsfria månaderna. Vi anser att det är viktigare att bli skuldfri kvickt än att man får betalningsfria månader.

Jag vill också lägga till att vi bejakar och följer Överskuldsutredningen, som ska läggas fram den 29 juni 2023. Där finns det säkert väldigt mycket klokskap som vi gemensamt kan jobba vidare med i utskottet tillsammans med andra partier.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 21.)

§ 12 Fastighetsrätt

Civilutskottets betänkande 2022/23:CU9
Fastighetsrätt
föredrogs.

Anf. 13 LARS BECKMAN (M):

Herr talman! I dag debatterar vi ett motionsbetänkande gällande fastighetsrätt. Jag vill inledningsvis yrka bifall till förslaget i betänkandet, vilket innebär avslag på alla motioner.

Herr talman! Många ledamöter i Sveriges riksdag och partier kan ha olika uppfattningar. Men jag vill också önska Brynäs lycka till i kvalet mot Malmö. Jag är säker på att många riksdagsledamöter delar min uppfattning om att Brynäs behövs i SHL.

Vad är då kopplingen till detta betänkande? Jo, det är att Lantmäteriets huvudkontor finns, som ni alla vet, i Gävle. Och när det går bra för Brynäs blir man glad också på Lantmäteriet.

Herr talman! Staten har en viktig roll att säkerställa att fastighetsaffärer går rätt till och att byggnationer kan ske runt om i hela Sverige. En fastighetsaffär är ofta den största privatekonomiska affär som ett hushåll gör. Då är det viktigt att det är ordning och reda i systemet. Där har, herr tal-

Prot. 2022/23:71
8 mars

-----
*Ersättningsrätt samt
insolvens- och
utsökningsrätt*

Fastighetsrätt

man, Lantmäteriet en avgörande roll för att säkerställa att rätt juridisk eller fysisk person äger en fastighet.

Det finns många duktiga medarbetare på Lantmäteriet, som alltså finns i Gävle. Men med detta sagt är det inte acceptabelt att Lantmäteriet har längst handläggningstid i Norden och är dyrast när det gäller styckning av fastigheter. Detta skapar en stor frustration hos såväl säljare som köpare av fastigheter, och det är ett hinder för samhällsutvecklingen.

När jag var i Ljusdal för ett par veckor sedan berättade man att det nu är elva månaders väntetid innan en handläggare tilldelas ett ärende. Sedan tillkommer själva handläggningen. Kommunledningen i Ljusdal säger naturligtvis att detta är helt oacceptabelt och ett stort hinder för kommunens utveckling, både för dem som vill bygga privatbostäder och för företag som vill växa.

Här skulle jag vilja uppmärksamma kammaren på att när kommunerna ville öppna egen kommunal lantmäteriförrättning avtog den tidigare regeringen samtliga kommuners ansökningar. Men jag vet att Ljusdal lämnade in en ansökan för ett par veckor sedan. Då tycker jag naturligtvis att den nya regeringen måste bifalla den och se positivt på att kommunerna kan få sköta sin egen lantmäteriförrättning.

Då brukar ett argument vara att det inte finns några lantmätare. Men då berättade man i Ljusdals kommun att det där finns två personer som har yrkeskompetens och är utbildade men som inte vill jobba för Lantmäteriet. Däremot har de sagt att de mer än gärna vill jobba för kommunen. Det innebär alltså att argumentet om att det inte finns personal faller. Jag hoppas verkligen att den nya bostadsministern och regeringen nu ser positivt på att stödja kommunernas samhällsutveckling.

När Riksrevisionen granskade Lantmäteriet var man ovanligt skarp i sin kritik av myndigheten. Här misstänker och tror jag att Lantmäteriet själva följer upp Riksrevisionens rapport men även att regeringen säkerställer att Riksrevisionens kritik och anmärkningar ger resultat. En sådan sak är taxans konstruktion. Riksrevisionen konstaterar att eftersom staten har monopol på dessa tjänster finns det inte något incitament för Lantmäteriet att arbeta med produktivitetsförbättringar för att därmed kunna sänka taxorna. Jag tror att vi helt enkelt måste se över detta.

Jag tog fram en rapport från riksdagens utredningstjänst i detta ärende. Där framgår att man i till exempel Danmark har privata företag som gör vissa delar av detta. Den danska motsvarigheten till Lantmäteriet gör myndighetsutövningen. Men utredningar och annat kan göras av privata företag.

Lantmäteriets problem har diskuterats här i kammaren många gånger de senaste åren. Frågan är om åtgärder från den tidigare regeringen – man bytte generaldirektör och styrelse – har gett tillräckliga resultat.

Om vi tittar i Lantmäteriets årsredovisning för 2022 kan vi se att handläggningstiderna ökar. Det är helt oacceptabelt. Staten måste kunna hjälpa till och underlätta kommunal samhällsplanering.

År 2028 fyller Lantmäteriet 400 år. Nu har regeringen några år på sig, och jag hoppas verkligen att man kommer att underlätta digitalisering och förändra lagstiftningen så att vi här i kammaren kan hjälpa till att åtgärda de brister som Riksrevisionen har påtalat. Det är också någonting som SKR har lyft fram.

Herr talman! Den nya M-ledda regeringen tar energifrågan på stort allvar. Här ska vi ta till vara alla goda krafter som kan tillföra energi i Sverige. Kärnkraften och vattenkraften är basen i ett energisystem med planerbar energi. Och nu när vi har tagit bort det ideologiska motståndet mot kärnkraft kan vi varje dag höra branschen och aktörer säga att de vill bygga kärnkraft. Det gjordes ett utspel häromdagen om ett SMR nära Stockholm, vilket vore helt fantastiskt.

Vi och den nya regeringen är också för vindkraft. Ibland klistras det på oss att vi inte skulle vara det. Men i detta betänkande lyfter vi fram att vi har gett ett tilläggsdirektiv till utredningen Stärkta incitament för utbyggd vindkraft om att finansieringen ska ske av verksamhetsutövarna och inte av skattebetalarna. Utredningen ska lämna förslag till system för att kompensera dem vars omgivning påtagligt påverkas av en vindkraftsutbyggnad. Här tror jag, herr talman, att det är jätteviktigt att när vi ska tillföra el – vi behöver kanske vindkraft – måste det finnas en acceptans för det hos dem som berörs.

Jag vill avslutningsvis lyfta fram frågan om ersättning vid expropriation av bostäder. Det är en högaktuell fråga, inte minst i Kiruna och Gällivare. Man ska ju flytta Kiruna, och det ställer till med expropriation för fastighetsägare. Där finns det en färdig departementsskrivelse från 2016 där denna problematik tas upp och där det finns bra förslag. Men eftersom den har legat sedan 2016 hoppas jag att den nya bostadsministern och den nya regeringen faktiskt agerar i denna fråga, och jag har all anledning att tro att de kommer att göra det.

(Applåder)

Anf. 14 MALCOLM MOMODOU JALLOW (V):

Herr talman! Svensk bostadsmarknad befinner sig i ett nödläge. Produktionen faller, och byggandet har nästan tagit tvärstopp. Förutsättningarna för bostadsbyggandet har försämrats snabbt. Allt detta enligt Boverket.

Stigande räntor, inflation och höga mat- och energikostnader har kraftigt försvagat hushållens ekonomi. Den privata sektorn har gett upp. Man säger att det inte längre är lönsamt att bygga.

Samtidigt har vi fattiga pensionärer, studenter, låginkomsttagare, barnfamiljer, kvinnor i destruktiva förhållanden och hemlösa som har ett tydligt behov av bostäder men som saknar ekonomiska resurser för att efterfråga de bostäder som byggs.

Herr talman! Låt mig också passa på att nämna att det i dag är den 8 mars, internationella kvinnodagen. Det är en dag då vi uppmärksammar kvinnors situation runt om i hela världen, men låt mig för debattens skull fokusera på Sverige.

Löneskillnaden mellan kvinnor och män ökar nu för första gången sedan 2007, enligt en ny rapport från Medlingsinstitutet. Kvinnors genomsnittliga månadslön motsvarar 90,1 procent av männens genomsnittliga lön. Kvinnor har generellt högre utbildning än män men lägre lön inom alla samhällssektorer och i stort sett i alla yrken på den svenska arbetsmarknaden. Detta medför stora konsekvenser för alla kvinnor på bostadsmarknaden och inte minst för barnfamiljer och kvinnor i destruktiva förhållanden.

Herr talman! Regeringen har rätteligen kritiserats från alla håll och kanter för att inte göra någonting alls på det bostadspolitiska området. Man började med att avveckla den befintliga politiken, bland annat investeringsstödet för byggande av hyresrätter med motiveringen att det inte löser de grundläggande problem som är orsaken till bostadsbristen. Det stöd som de facto ledde till att fler bostäder byggdes bidrog alltså enligt regeringen inte till att minska bostadsbristen.

Bostadsministern sa också att regeringen i stället bland annat vill ta fram reformer som ökar tillgången till byggbar mark. Än så länge har man som sagt inte gjort något på det området, men i dag har riksdagen och regeringspartierna i den här kammaren chansen att rösta ja till en reform som vid behov kan bidra till just precis mer byggbar mark.

Herr talman! Jag yrkar därför bifall till Vänsterpartiets reservation 7. I reservationen föreslår vi ett tillkännagivande om att det bör införas en ny förköpslag.

Den tidigare förköpslagen avskaffades 2010. Det ursprungliga syftet med förköpslagen var att stärka kommunernas möjligheter att förvärva mark som behövdes för ny exploatering eller vid mer genomgripande omvandling av äldre bebyggelseområden. Kommunernas möjligheter att förvärva fastigheter med stöd av lagen utvidgades därefter successivt genom lagändringar under 1970- och 1980-talen. Upphävandet av förköpslagen motiverades med att lagen hade spelat ut sin roll som medel för att tillgodose kommunernas behov av mark för tätbebyggelse.

Herr talman! De senaste åren har behovet av en ny förköpslag ökat. Trycket på kommunerna att bygga fler bostäder är i dag mycket större, och en förköpslag skulle kunna få stor betydelse för deras möjligheter att bedriva en aktiv markpolitik. En långsiktig kommunal mark- och exploateringspolitik underlättar inte bara ett storskaligare bostadsbyggande utan skapar även möjlighet för större företagsetableringar eller genomförande av samhällsviktiga klimatanpassningsåtgärder som kräver markåtkomst. En ny förköpslag kan även hjälpa till att minska och motverka segregationen, herr talman.

Eftersom en kommunal förköpsrätt dessutom underlättar för frivilliga avtal om fastighetsköp är en sådan lag ett viktigt och bra komplement till expropriationslagen. Utan en förköpslag är risken stor att vi får se fler exproprieringar, vilket jag antar att ingen önskar.

Herr talman! Det ökade behovet av en ny förköpslag är inte något som bara Vänsterpartiet ser, utan samma sak lyftes fram både i Byggrättsutredningens betänkande från 2018 och av Jämlikhetskommissionen 2020.

Ett av kommunernas viktigaste verktyg för ett offensivt bostadsbyggande är markpolitiken. En förutsättning för möjligheten att genomföra viktiga samhällsbyggnadsåtgärder är att kommunen också äger exploaterbar mark. I kommuner som blir beroende av enskilda markägares goda vilja för att planlägga och därefter bygga riskerar bostadsbyggandet att bli ojämnt, oberäkneligt och otillräckligt.

Precis som Vänsterpartiet menade Byggrättsutredningen att kommunerna måste få fler verktyg för att kunna bedriva en effektiv markpolitik och möta det omfattande behovet av nya bostäder. Också Boverket tycker att ett återinförande av en förköpslag bör utredas. Redan 2010 ansåg myndigheten att det var olämpligt att avskaffa den dåvarande förköpslagen.

Herr talman! Alla är förhoppningsvis överens om att det behöver byggas fler bostäder. För att nå dit krävs många olika åtgärder. Att markpolitiken är ett ytterst viktigt verktyg för att kommunerna ska kunna leva upp till sina åtaganden inom bostadsförsörjningen är något som även regeringens partier talat varmt om – men fortfarande har vi inte sett några förslag. Vi har väntat och väntat men inte sett ett enda förslag.

När det gäller markpolitiken kan man i stället konstatera att kommunernas nuvarande markpolitiska verktyg inte räcker för att uppnå ett högt byggande. Detta blir allt tydligare. För att öka bostadsbyggandet måste nya verktyg tillkomma, och en ny förköpslag är ett av dessa. Enligt Vänsterpartiet bör en sådan därför införas snarast. Utgångspunkten måste vara en ny, modern förköpslag som också kommer till rätta med de problem som fanns i den tidigare.

Herr talman! Vänsterpartiet ser fram emot att ta del av resultaten av den pågående utredningen En ny förköpslag, som ska redovisa sina resultat i december 2023.

Jag hoppas verkligen att alla partier här i dag kan rösta bifall till Vänsterpartiets reservation 7.

Anf. 15 LARRY SÖDER (KD):

Herr talman! *Fastighetsrätt* är ett betänkande där utskottet föreslår att riksdagen avslår alla motioner och deras 40 yrkanden. Jag står bakom utskottets förslag om avslag på alla motioner, men det betyder inte att arbetet är ogjort. Jag kan se flera gemensamma nämnare – såsom motionerna om tillgång till geodata, översyn av Lantmäteriet och andra motioner – som man kan ta med sig i arbetet framåt.

Jag skulle vilja prata lite grann om tomträtt. Systemet med tomträtter tillkom 1907 som en lösning för att mindre bemedlade skulle kunna bygga hus även om de inte hade råd att köpa tomten det stod på. Att vara tomträttshavare innebär i dag en ganska otrygg tillvaro, och utmaningarna i de ekonomiska villkoren är stora eftersom man kan få en ganska radikal ökning av tomträttsavgälden på ett bräde.

Tomträttsavgälden är normalt oförändrad under tio år eller längre. Inför en ny avgäldsperiod kan markvärdesökningar ge mycket kraftiga höjningar av tomträttsavgälden, vilket kan skapa stora problem för den enskilde. För boende i småhus kan de nya, högre avgälderna innebära att man av ekonomiska skäl tvingas flytta från sitt hem, vilket jag anser är en situation som inte är bra och som vi borde hantera på ett eller annat sätt.

Jag tycker att tomträtten är en underutnyttjad resurs i dagens situation, där tomten utgör en stor del av kostnaden för det slutgiltiga priset på en ny fastighet. Men det förutsätter att man löser den problematik som finns i dagens system. En av motionerna i dagens betänkande tar upp just tomträtten och en del av tomträttens problematik. Det finns också utredningar som har gjorts på området, men de börjar tyvärr bli lite till åren.

Jag skulle dock vilja uppmärksamma riksdagen på att tomträtten är en väg framåt för en del människor om den reformeras och hanteras ur perspektivet att det ska gå att förutse kostnaderna i framtiden.

Jag skulle även vilja tala lite grann om Lantmäteriet, precis som kollegan Lars Beckman gjorde. För ett stort antal verksamheter och för hela samhällsbyggnadsprocessen är Lantmäteriets insatser av avgörande betydelse.

Bostadsbyggandet kräver bildande av nya fastigheter, och byggandet av järnvägar kräver markupplåtelse med stöd av fastighetsbildningslagen, ledningsrättslagen och anläggningsslagen. Lantmäteriets arbete är så avgörande att man bör ha handläggningstider, uppgifter och processer som fokus för att kunna göra det bästa både för den enskilde och för näringslivet. Det ska alltså vara så korta ledtider och processer som möjligt.

Kollegan Lars Beckman gjorde en föredömlig föredragning av problematiken med Lantmäteriet, och jag håller med om den beskrivningen. Jag tycker att man borde ta tag i detta; det är en väsentlig del för att vi ska kunna komma framåt.

Det finns också något annat som är viktigt och som Lantmäteriet är duktiga på, nämligen de digitala delarna. Enligt min uppfattning skulle det gynna alla parter att fortsätta effektivisera plan- och byggprocessen, bland annat genom digitala planprocesser och genom att se över möjligheten till öppna geodata för offentligheten i Sverige.

Jag vill hävda att digitaliseringen i många stycken är i sin linda i Sverige. Vi har byggt motorvägarna för digitaliseringen, men vi har inte tagit till oss att använda digitaliseringen fullt ut. Här har Lantmäteriet försökt att ligga i framkant och tagit fram en färdplan för att möjliggöra öppna geodata. Här måste vi göra mer för att kunna fortsätta att ligga i framkant, och Lantmäteriet är en myndighet som gör det på ett bra sätt.

Med detta, herr talman, skulle jag vilja yrka bifall till förslaget i utskottets betänkande.

(Applåder)

Anf. 16 DENIS BEGIC (S):

Herr talman! I dag debatterar vi i civilutskottet även fastighetsrätten; vi har ju flera debatter här i dag. Jag vill inledningsvis yrka bifall till reservationerna 4 och 7.

Herr talman! Jag är ny i civilutskottet, vilket gläder mig väldigt mycket. De frågor som avhandlas i civilutskottet är verkligen viktiga för vårt samhälle. Vi kommer inom en snar framtid att debattera också bostadspolitik, men det är inte mindre viktigt att debattera fastighetsrätt.

Detta betänkande tar upp många viktiga frågor som just nu, i svåra tider, känns extra viktiga. Det handlar om frågor som tomträtt, laddinfrastruktur, vindkraft, lantmäteri och så vidare. Dessa frågor betyder väldigt mycket för att få en fungerande bostadsmarknad. Jag kommer att koncentrera mig på några frågor som tas upp i betänkandet.

Herr talman! Eftersom jag är ny har jag kollat lite på hur tidigare debatter har gått till. Det har diskuterats väldigt mycket lantmäteri. Det finns starka skäl att debattera och diskutera lantmäteri. Det är viktigt. Lantmäteriet ska se till att det byggs mer i Sverige och att handläggningstiderna minskar.

Jag är en stark förespråkare för att vi ska digitalisera mer. Det är genom digitaliseringen som vi kan nå målet att minska tiderna och vara mer transparenta och mer innovativa. Hela samhället tjänar på detta.

Jag vill ändå lyfta ett varningens finger i dessa oroliga tider. Att dela data utan att veta hur, av vem och när de används är något som riksdagens ledamöter måste ta på största allvar, för dessa data kan också användas mot oss.

Låt mig vara tydlig: För samhällsplaneringen, för klimatet och för smarta och hållbara samhällen behöver geodata delas. Lantmäteriet ska göra det, men vi måste lägga ännu en dimension till detta, nämligen säkerhetsfrågan. Svenska medborgare kräver det av oss i dessa oroliga tider.

Herr talman! Om vi bygger en massa bostäder behöver dessa bostäder värme, el och infrastruktur. När vi pratar om fastighetsrätt är det viktigt att alla aspekter av byggandet beaktas. Ska vi nå klimatmålen måste människor kunna göra saker lätt och rätt.

Att ha laddstationer nära hemmet är en viktig prioritering, och därför bör vi underlätta för till exempel samfälligheter och flerbostadshus att ha laddstationer nära hemmet. I dag finns det alldeles för många regler som gör det svårt att bygga laddinfrastruktur nära hemmet. Även om föreningar bygger laddstolpar är det inte säkert att de blir godkända. Det måste vi i riksdagen titta på för att underlätta byggande av laddinfrastruktur.

Herr talman! Det som sker på den svenska fastighets- och bostadsmarknaden är av stor strategisk betydelse för samhällets utveckling och en viktig fråga för kommunerna, som har bostadsförsörjningsansvaret. Fram till 2010 hade kommunerna möjlighet att köpa mark genom förköpslagen. Den avskaffades 2010 trots att flera instanser avrådde från det.

Mycket har hänt sedan 2010, och detta inkluderar dessvärre oönskade effekter av en lagstiftning där det har uppstått många hål. Det är allvarligt att strategisk mark i kommunerna numera ofta ingår i avancerade köp- och säljupplägg som sällan syftar till någon positiv samhällsutveckling utan enbart handlar om kortsiktighet och vinstmarginaler.

Det som är allra värst är dock den organiserade brottslighet som också utnyttjar denna möjlighet. Vi måste på alla sätt stoppa den organiserade brottsligheten. Därför vill jag uppmana regeringspartierna att skyndsamt titta på förköpslagen. Utredningen ska vara klar i december, tror jag, men vi behöver redan nu börja titta på lagen.

Herr talman! Sverige befinner sig i en lågkonjunktur. Detta är särskilt påtagligt i byggbranschen. Byggandet av bostäder har inte minskat utan nästan helt försvunnit. Flera av byggföretagen visar nu på drastiska minskningar, och varslen har börjat. I går hade vi ett seminarium där några påpekade att byggandet i år kanske minskar med 70 procent. Det betyder att många människor går mot arbetslöshet.

Regeringen måste nu agera för att underlätta för byggandet. Under pandemin krokade vi arm med oppositionen för att se till att människor i Sverige skulle få det lite lättare. Samma sak gällde för företag – det satsades många miljarder på företag för att de inte skulle gå i konkurs.

Tyvärre krokas det inte arm på samma sätt nu när vi har en lågkonjunktur. Det är synd, herr talman, för Sverige har råd att bygga mer. Det vi inte har råd med är att fler människor blir arbetslösa.

(Applåder)

Anf. 17 LARS BECKMAN (M) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten för anförandet.

När det gäller laddstolpar, som nämns i den reservation som Socialdemokraternas ledamot yrkade bifall till, finns det egentligen ingen politisk konflikt. Det som möjligtvis utgör en konflikt är att det tog alldeles för lång tid för den gamla regeringen att åtgärda bristerna i lagstiftningen. Det

framgår också av betänkandet att flera myndigheter har larmat om situationen.

Omställningen av bilparken är helt fantastisk; det går väldigt fort. Marknaden har ju sprungit före politiken i många avseenden, både vad gäller tillgång till bilar och vad gäller laddstolpar, offentliga såväl som privata.

Det handlar också om dem som bor i hyresrätt. När Tidöpartierna besökte ett kommunalt bolags bostadsbygge söder om Stockholm frågade jag var hyresgästerna ska ladda bilen. Det hade de inte tänkt på, sa företrädaren för bostadsbolaget – det får man lösa själv. I kommunala Gavlegårdarna i Gävle, som har 17 000 lägenheter, finns det inte en enda laddstolpe. Hur ska man kunna bo hos ett kommunalt bostadsbolag om man vill köra elbil men inte kan ladda sin bil?

När vi besökte allmännyttans företrädare Sabo ställde jag samma fråga. Jag frågade vilken policy, vilka riktlinjer och vilken vägledning de hade till de kommunala bostadsbolagen runt om i landet. Det visade sig att de inte jobbade så mycket med den frågan. Då blir det väldigt svårt med den omställning av bilparken som måste till. Man måste kunna ladda sin bil.

Vi hade nyligen ett seminarium där vi konstaterade att vissa länder nu förbjuder laddning av elbilar vissa tider på grund av elbrist. Fler laddstolpar till folket, helt enkelt!

Anf. 18 DENIS BEGIC (S) replik:

Herr talman! Jag tackar Lars Beckman för repliken.

Detta är ett angeläget ämne. Jag satt själv i trafikutskottet under den förra mandatperioden och jobbade väldigt hårt för att vi ska kunna ha fler laddstolpar inte bara nära hemmet utan också ute i landet.

Detta är en viktig framtidsfråga för Sverige. Jag ser nu att även moderater och andra tycker att det är en viktig fråga, vilket gläder mig. Nu har jag sträckt ut handen och sagt att vi kan jobba tillsammans här för att underlätta. Det handlar om flera saker, och tyvärr sträcker det sig också över flera utskott.

Jag bor själv i en samfällighet där vi inte får bygga, och det beror inte på att vi inte har möjlighet utan på att energibolaget säger att det inte är tillåtet att bygga där – hela infrastrukturen för el ska byggas om.

Det finns alltså flera saker här som vi glädjande nog skulle kunna ta hand om och diskutera vidare för att komma fram till en lösning som innebär att människor som bor i hyresrätter eller samfälligheter faktiskt har möjlighet att ladda sina elbilar så nära hemmet som möjligt.

Jag vet att det finns några fastighetsägare som har valt att inte ha bilar. Det finns de som försöker undersöka möjligheterna att inte ha garage eller parkering utan att de som bor där i stället är fria att välja att ingå i bilpooler eller annat. Jag kan inte svara på det, eftersom det är de som bygger, men jag kan lova att när vi träffar de olika hyresbolagen kommer jag att ta reda på hur de tänker kring den här frågan så att vi kan ta med oss det.

Anf. 19 LARS BECKMAN (M) replik:

Herr talman! Det är bra att vi har stora, breda överenskommelser. Det här är frågor som egentligen inte borde vara partipolitiskt skiljande.

Tidöpartierna har adresserat laddstolpsfrågan genom att konstatera att där marknaden inte finns och kan komma till, där ska man hjälpa till med

att bygga ut infrastrukturen, och det finns fler förslag. Naturligtvis kommer även elfrågan in här – att det finns el att ladda bilarna med.

Det är bra att vi kan vara konstruktiva. Vi kan beklaga att den tidigare regeringen har varit lite långsam på bollen, men det är positivt att vi nu kanske kan få till en snabbt utbyggd infrastruktur. Vi såg inte minst under sportlovsveckorna hur det kunde vara i det närmaste kaos när folk skulle ladda sina elbilar. Folk köade i timal för att få ladda sin elbil. Det är helt oacceptabelt.

Men det är också viktigt att man kan ladda elbilen där man bor. Om jag bor i det kommunala bostadsbolaget Gavlegårdarn har jag begränsad möjlighet att ladda min elbil eftersom det inte finns några elstolpar. Det blir lite besvärligt om jag ska ta mig till en laddningsstation vid Gävlebro – ja, ni fattar problematiken. Fler laddstolpar till folket, helt enkelt!

Anf. 20 DENIS BEGIC (S) replik:

Herr talman! Jag anser inte att den förra regeringen har varit så senfärdig på den här bollen, utan tvärtom tycker jag att man har jobbat väldigt hårt för att få fram fler laddstolpar.

Problemet är ju förstås för den som vill bygga i Stockholm att man måste ha tillgång till el och att alla som skulle vilja ha elbil i Stockholm inte kan få det eftersom elen inte räcker till. Vi måste alltså bredda diskussionen. Detta är inte bara civilutskottets ansvarsområde, utan flera utskott skulle behöva sätta sig ned och diskutera hur vi skulle kunna lösa infrastrukturen när det gäller laddstolpar och laddbilar i hela landet.

Det har också varit en prisfråga. Förra regeringen har lagt många miljoner på att vi ska bygga mer, men det har också handlat om innovationer.

Det som jag tycker kanske har varit mest problematiskt har varit att alla bolag som vill bygga elbilar vill komma med sina egna lösningar. Där måste vi inte bara i Sverige utan även i EU se till att du oavsett vilket märke du har på bilen ska kunna ladda med full kraft på laddstationerna. Oavsett om du är i Gävle hos Lars Beckman, i Örebro hos mig eller vid kusten i Spanien måste du kunna ladda med full kraft. Vi måste jobba med EU för att nå de här målen.

Anf. 21 JAKOB OLOFSGÅRD (L):

Herr talman! En välmående bostadsmarknad är en blandning av olika boendeformer: hyresrätter, bostadsrätter, ägarlägenheter och villor i olika lägen och prisklasser. Det ökar valfriheten i boendet och bidrar till att göra området och livet där attraktivt.

Det är särskilt viktigt i våra förorter i dag att utbudet av boendeformer blir mer varierat. Det är för ensidigt med boendeformerna, och då tänker jag främst på hyresrätter. Vill man äga sin bostad i dessa områden behöver man flytta därifrån, och det är inte bra.

Flera av de förslag som tas upp i betänkandet kring fastighetsrätt har goda ansatser, men de föregriper olika utredningar och beredningsarbeten inom Regeringskansliet och avstyrks därför. Därför yrkar jag också bifall till förslaget i betänkandet.

En sak som tas upp är tomträtt, som har varit till stor nytta för att fler ska kunna äga sitt boende. För mängder av bostadsrättsföreningar, tusentals, har detta varit till gagn. Detta är något som vi i Liberalerna uppmunttrar regeringen att arbeta vidare på. Men det behövs en bättre förutsägbarhet

för dem som bor på en tomträtt. En sådan sak skulle kunna vara att införa en årlig uppräkningsavskattning av tomträttsavgälderna och även att kunna ge bostadsrättsföreningarna rätt att köpa loss marken från kommunerna. Detta blir nu tydligare och tydligare när allt ställs på sin spets med hög inflation och hög ränta på rekordnivåer.

Tomträtten i sig har över hundra år på nacken. I stället för att köpa marken kunde man nyttja marken av kommunen mot en årlig avgift, en avgift till kommunen som grundar sig på markvärdet. Men det baseras på att markvärdet är rimligt. De kraftigt stigande markpriserna, särskilt i våra större städer, som beror på brist på mark riskerar att ge kraftigt höjda avgifter.

Liberalerna och den borgerliga regeringen tillsatte en utredning 2011, vilket min kristdemokratiska kollega också var inne på här. Den landade i att en årlig indexuppräkningsavskattning skulle kunna vara en bra lösning. Det skulle kunna ge bostadsrättsföreningar en bättre förutsägbarhet när det gäller att planera sin ekonomi. Tyvärr stoppades utredningen i byrålådan och har sedan dess befunnit sig där.

Vi i Liberalerna ser heller inget egenvärde i att just kommunerna måste äga marken om det inte behövs. Efter tio år skulle det kunna vara lämpligt att få köpa loss marken från kommunen. Stockholms stad har nyligen gett tomträttsinnehavare med flerbostadshus möjligheten att köpa loss marken till 85 procent av marktaxeringsvärdet. Detta är ett bra sätt för en bostadsrättsförening att bättre kunna råda över sin ekonomi.

De senaste två mandatperioderna har inte ett finger lyfts för att hjälpa bostadsrättsföreningar som har den här osäkerheten i sina kostnader. Men med tanke på förra regeringens syn på det ägda boendet är det knappast förvånande.

Nu finns det en liberal och borgerlig regering som har detta på sitt bord. Det finns nya möjligheter att göra förbättringar och ge trygghet för många svenskar som bor i en bostadsrätt på en tomträtt. Därför bör detta inte föregripas genom någon åtgärd just nu från riksdagen.

Ytterligare en sak som jag vill lyfta, herr talman, är laddstolpar, som vi har varit inne på. Laddstationer, om man vill kalla det för det, är kanske mer korrekt. Här har vi självklart utmaningar med den elektrifieringsomställning som vårt land genomgår. Och ja – om vi lyfter fram den förra regeringen – en del har gjorts, men mycket mer behöver göras. Mycket högre växlar behövs för att lösa denna elektrifiering. Och det är jag övertygad om att den sittande regeringen är beredd att göra.

Det är oerhört positivt att det vid nybyggnation förbereds för att parkeringsplatser ska kunna fungera med laddstationer. Det dras väldigt många tomma rör just nu, och det är bra. Till varje parkeringsplats ska man kunna koppla in en laddstation vid nybyggnation. Det är jättebra. Men, herr talman, det gäller att det inte bara blir ett tomt rör. Det gäller också att när man drar en ledning i röret ska det inte vara tomt på elförsörjning, men det är en annan debatt.

Angående de utmaningar som laddinfrastrukturen står inför är myndigheterna på den bollen och arbetar tillsammans med marknaden för att se vilka regelförändringar som kan behövas, oavsett boendeform.

Framför allt är denna regering på bollen, då Tidöavtalet tydligt slår fast att vi ska fokusera på laddinfrastruktur där det i dag går långsamt, exempelvis i glesbygden, där man ska riva hinder för att sänka kostnaderna så

att fler laddstationer kan bli till. Detta är en väldigt tydlig skrivning i Tidöavtalet. Därför har jag stor tillförsikt till den sittande regeringen och att de kommer att prioritera den här frågan. Den är viktig!

Till sist, herr talman, är jag övertygad om att regeringens kommande reformer för bostadsmarknaden och tomträtter ska kunna bidra till en mer dynamisk bostadsmarknad där färre fastnar i utanförskap och fler får känna frihetskänslan och stoltheten i att stiga in i sin första bostad, oavsett om den är ägd eller hyrd. Bostadsbristen är ingen naturlag utan resultatet av någonting. Den är resultatet av en bristfällig politik. Sverige behöver en liberalare bostadsmarknad och fler bostäder med mer marknad.
(Applåder)

Anf. 22 DENIS BEGIC (S) replik:

Herr talman! Först måste jag säga att vi som socialdemokrater inte har någonting emot äganderätt. Det är många av oss socialdemokrater som äger sina hus. Däremot har vi haft ett större byggande av hyresrätter, då vi har koncentrerat oss på det.

Men det var inte därför jag begärde replik, utan jag tänkte tala om laddstolpar. Jag hade även en diskussion med ledamoten Lars Beckman om detta. Det är glädjande att Liberalerna i regeringsställning tar sig an en så viktig punkt som laddinfrastrukturen. Jag hörde ledamoten Olofsgård säga att det nu är tydligt att man ska jobba med detta.

Då vill jag fråga: Vilka är de tydliga åtgärder som regeringen nu kommer fram med? Jag kan inte läsa mig till detta, men jag skulle vara väldigt intresserad av att få höra vilka reformåtgärder som regeringen nu kommer att driva fram. Det skulle vara intressant för oss socialdemokrater att se om detta i så fall är någonting som vi kan stödja eller inte.

Vilka andra konkreta reformer vill regeringen nu driva fram? Det är intressant för oss att se om vi kan hjälpa regeringen och vara ett stöd i detta arbete, om det nu ska byggas mer eller göras någonting annat.

Det är mina två frågor, som jag gärna skulle vilja ha svar på.

Anf. 23 JAKOB OLOFSGÅRD (L) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten Begic för frågorna om laddinfrastruktur och annat. Men jag vill poängtera att det inte är ett betänkande från trafikutskottet som debatteras utan civilutskottets betänkande om fastighetsrättsfrågor.

Jag vill återigen hänvisa till att motionerna som väckts har en god ansats, även de från Socialdemokraterna, men att de föregriper det beredningsarbete som just nu pågår i regeringen när det gäller den punkt i Tidöavtalet som jag lyfte fram. Jag gav ändå lite kredd till att man var på tårna även från S-regeringens sida, men det behöver växlas upp och göras mer.

De specifika reformerna ber jag att helt enkelt få återkomma till, herr talman. Jag arbetade själv inom bostadsbranschen den sista tiden innan jag klev in här i riksdagen och såg tydliga problem. Ett problem som man stöter på är att det inte finns tillräckligt mycket kablar i backen. Jag tror att ledamoten var inne på något liknande. Det är inte möjligt att bygga laddstationer, eftersom elbolagen inte har tänkt till där. Detta är en sak vi skulle kunna arbeta på, så att man blir mer föregripande och långsiktig när det gäller kabeldragning fram till fastigheter. Det blir ett nytt hinder om man

ska gräva upp gatorna igen för att lägga nya kablar. Man behöver lösa det här mer föregripande.

Anf. 24 DENIS BEGIC (S) replik:

Herr talman! Det är klart att det inte är trafikuskottet utan civiluskottet som debatterar, och det som jag tidigare framförde i debatten avsåg just vad vi kan göra på civiluskottets område gällande fastighetsrätt. Det handlar om att underlätta för hyresbostäder, flerfamiljshus och samfälligheter och om rätten att bygga. I dag finns det många hinder för det, vilket flera bostadsbolag och samfälligheter jag pratat med vittnar om, som jag nämnde tidigare. Jag bor själv i en sådan samfällighet.

Jag hoppades att ledamoten Olofsgård skulle ha ett svar på vad man skulle kunna göra på vårt område. Det kan handla om att underlätta genom att ändra lagar som gäller tillåtelser och byggande. Energibolagen kan få tydligare ansatser när det gäller hur de ska ställa sig. En annan fråga är Lantmäteriets pris och kostnaden för en ny anläggning för laddinfrastruktur. I dag rör det sig om enorma summor pengar, och där skulle man kunna underlätta. Jag hoppas att det är sådana konkreta förslag som ledamotens regering kommer att lägga fram. Det kan hjälpa oss att se till att Sverige går en god framtid till mötes. Det här är viktigt för landet. Även innovationer behövs.

Anf. 25 JAKOB OLOFSGÅRD (L) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten för frågan. Jag ber absolut ledamoten att hålla uppe hoppet och tålamodet. De dagar som har gått sedan denna regering tillträdde är inte så värst många än. Jag vill upprepa att detta är en fråga som verkligen bereds. Håll i lite till! Vi får återkomma i en debatt om skarpa förslag när regeringen lägger fram en proposition till riksdagen. Då kan vi tydligare debattera vilka förslag det handlar om och om även Socialdemokraterna vill ställa sig bakom goda lösningar. Jag tror att det finns ett brett samförstånd om att det behöver vidtas åtgärder. Men det räcker inte att bara prata. Vi måste också göra mer.

Anf. 26 ROGER HEDLUND (SD):

Herr talman! Jag skulle i debatten vilja lyfta två områden när det gäller fastighetsrätt. Det ena berör högspänningsledning som vi drar på mark. Det andra berör de bostadsägare som i dag inte äger den mark som bostaden står på och vilka konsekvenser detta leder till.

Till att börja med handlar det om framtida utökade högspänningsledningar som dras på mark. På grund av den stora elbrist som vi har kommer det att finnas större förutsättningar för att man ska dra mer högspänningsledningar. Den här typen av ledningsintrång, som man uttrycker det, där det dras en högspänningsledning över en markägares mark, kan leda till stora konsekvenser. Dessa ledningsgator är väldigt breda och kan försämra markägarens förutsättningar att planera sin mark. Man förlorar möjligheten till virkesproduktion där ledningarna dras, och det blir en ökad risk för stormskador.

När det gäller markägarnas förutsättningar hänvisar man till att man väntar på Riksrevisionens granskning. Men det hindrar ju egentligen inte regeringen från att redan nu starta upp arbetet för att ge bättre förutsättningar för markägarna när ledningsintrång görs. Vi behöver få på plats

regler som ger förutsättningar för mer generösa ersättningar till de markägare över vars mark högspänningsledningarna dras. Vi behöver ökade årliga ersättningar när det gäller kostnader, värdeökningar och konsumentprisindex. De tre aspekterna behöver vägas in när man ser över förutsättningarna för att ge bättre ersättningar till markägarna.

Vi behöver värna äganderätten även när de framtida högspänningsledningarna dras över marken. Här kan jag såklart känna mig trygg när vi har Liberalerna, Kristdemokraterna och Moderaterna i regeringen, eftersom jag vet att äganderätten är högt satt på deras agenda. Av den anledningen känner jag mig också trygg med att man ser över de framtida ersättningsnivåerna för markägarna.

Den andra fråga jag vill lyfta är tomträttsystemet, som innebär att småhusägare och även bostadsrättsägare i dag har fastigheter på mark som de själva inte äger. Bland annat innebär det att vi i Sverige i dag har 40 000 småhusägare som äger hus på mark som de själva inte äger.

Tomträttsinstitutet tillkom 1907. Kommuner hyrde ut mark för privat byggande av bostäder. Det här skapade förutsättningar för privatpersoner att på ett ekonomiskt bättre sätt kunna bygga en bostad utan att behöva gå in med kapital till en insats för att köpa marken. Det skapade alltså möjlighet för fler att äga en bostad till rimligare priser. Det var ett väldigt bra system som utformades en gång i tiden. År 1953 reformerades det, vilket gav bättre förutsättningar för tomträtten. Det utformades en ny obegränsad nyttjanderätt för tomten där bostaden stod. Det gav tryggare förutsättningar. I grunden var det en bra reform som gjorde att fler kunde äga sin bostad.

Det som är problemet i dag är att kommunerna såklart har ett intresse av att få ersättning för den tomt som de hyr ut, om man uttrycker sig så, från de bostadsägare som har sin bostad på kommunens mark. Det står gentemot intresset hos de privatpersoner som i dag drabbas av oförutsedda ökade kostnader. Här bör man hitta ett mellanting mellan de två aktörernas intressen.

Kommunerna behöver räkna på ett mer likartat sätt. Det skiljer sig väldigt mycket mellan kommunerna hur man utformar systemet. Systemet är oförutsägbart för de privatpersoner som har en bostad på mark som de i dag hyr.

Det skapar också högre höjningar när markvärdet stiger. Systemet gör det otryggt och oattraktivt. Ett system som i grunden är väldigt positivt och bra har blivit ett malande problem och en oro bland de fastighetsägare som i dag har en bostad på en tomt som de själva inte äger.

Det gläder mig att höra att bland annat Kristdemokraterna, Liberalerna och som jag förstått det också Moderaterna har inställningen att titta på systemet och skapa bättre förutsättningar, och Kristdemokraterna innehar bostadsministerposten.

Det gör mig som sverigedemokrat trygg när vi driver de här frågorna, något som vi också har gjort under många år. Vi kanske kan få till en förändring för första gången. Det finns en utredning på bordet som är tio år gammal. Socialdemokraterna har inte gjort ett dugg för att ta tag i frågan. Vi har nu en regering som gör att jag för första gången kan känna mig trygg med att det kan bli en förändring på området.

Det är i grunden ett bra system som möjliggör för människor att få en egen bostad med bättre ekonomiska förutsättningar. Vi ska fortsätta att ha

systemet och utveckla det på ett sådant sätt att vi kan möjliggöra det även på ett positivt och tryggt sätt framöver.

Herr talman! Med de orden väljer jag av tidsvinningskäl att yrka bifall till reservation 5.
(Applåder)

Anf. 27 DENIS BEGIC (S) replik:

Herr talman! Tack, Roger Hedlund, för anförandet!

Det nämndes några gånger hur man skulle kunna göra med tomträten. Vi har sett att priserna för tomträtt har ökat väldigt kraftigt. Några av oss har haft turen att köpa sina tomter när kommunerna erbjöd det väldigt billigt för några år sedan. Men det var inte därför jag begärde replik.

Tomträten för mig osökt till frågan om förköpslagen. Där skulle kommunerna få möjlighet att strategiskt titta på att köpa marken för att kunna se till att bostadsförsörjningen och företag frodas i kommunerna.

Jag tycker att frågan är tätt förknippad med tomträten. Jag hörde ingenting från ledamoten Hedlund om hur man från Sverigedemokraternas håll ser på förköpslagen och det som är på väg in.

Hur ställer sig Sverigedemokraterna till frågan om förköpslagen, där kommunerna skulle få möjlighet att med förtur köpa strategiskt viktig mark?

Anf. 28 ROGER HEDLUND (SD) replik:

Herr talman! Tack så mycket, Denis Begic, för din fråga!

Det är ett mycket intressant område som du berör när det gäller förköpsrätten. Jag kan känna mig trygg när jag läser vad utskottet säger i den här frågan. Under vissa förutsättningar vill man ge kommunen möjlighet till förköpsrätt.

Det tycker jag är positivt. Det ger möjligheten att motverka framför allt kriminalitet. Det ger möjligheter att gå in och göra förköp för att motverka etableringar av kriminella organisationer och aktörer. Det ger den möjlighet som man kanske saknar när det gäller förköpsrätten.

Dock kan jag konstatera att det under väldigt lång tid har funnits ett behov av att titta över möjligheten till förköpsrätt för kommunerna. Men det har inte skett över huvud taget från den gamla regeringen med Socialdemokraterna i spetsen.

Det föranleder mig att fråga varför man nu från Socialdemokraterna kommer så sent med förslagen. Man har haft möjligheten att genomföra det under sina åtta år i regeringen.

Anf. 29 DENIS BEGIC (S) replik:

Herr talman! Tack, Roger Hedlund, för svar!

Förköpslagen avskaffades 2010, som ledamoten vet. Det tar några år innan man ser hur det har implementerats. Det tar några år för att se hur lagstiftningen har landat. Sedan ska man utreda.

Efter påtryckningar från många socialdemokrater började utredningen. Den ska slutföras i år. Vi har nu sett på flera håll i landet att lagstiftningen inte fungerar utifrån det ledamoten Hedlund nämner.

Den organiserade brottsligheten utnyttjar lagen genom att köpa strategisk mark från kommunerna. Där frodas kriminalitet. Det är just det som man vill komma åt.

Därför ställde jag frågan: Hur ställer sig Sverigedemokraterna till ett förslag om en lag som säger att kommunerna ska få möjlighet att köpa mark? Är det något som Sverigedemokraterna tycker är bra och viktigt?

Jag uppfattade ändå från förra inlägget att Sverigedemokraterna stöder förslaget att kommunerna ska ha möjlighet att köpa marken när kommunerna tycker att det är strategiskt viktigt. Är det i så fall någonting som Sverigedemokraterna i framtiden kommer att driva?

Anf. 30 ROGER HEDLUND (SD) replik:

Herr talman! Tack, Denis Begic, för ytterligare frågor om ämnet!

Jag tyckte ändå att jag var ganska tydlig med att vi från Sverigedemokraternas sida ser positivt på de möjligheterna. Vi vet att det finns stora kopplingar till den organiserade brottsligheten. Bara det innebär i huvudsak möjlighet för kommunerna att under vissa förutsättningar gå in och få en förköpsrätt för mark i kommunerna.

Det är också den frågan som den särskilda utredaren från juni 2022 fått möjlighet att utreda. Vi får se exakt hur det systemet kan läggas upp utifrån vad den utredningen kommer fram till.

Så här i förhand kan jag säga att Sverigedemokraterna är positiva när det gäller alla åtgärder för att motverka den organiserade brottsligheten. Det är en hjärtefråga för Sverigedemokraterna.

Vi vet att åtgärda markproblematiken är en del av de saker som vi kan göra i civilutskottet för att på riktigt motverka den negativa utveckling som vi har sett de senaste åren under den socialdemokratiska regeringen.

Det är lite konstigt att man inte har tagit tag i den frågan. Det är en del av flera åtgärder för att motverka kriminaliteten. Man har behövt utvärdera lagstiftningen under en så pass lång tid som de senaste tolv åren från Socialdemokraternas sida innan man såg möjligheten att gå in och göra vissa begränsningar.

Det handlar om att ge kommunen möjlighet till förköpsrätt för att motverka den organiserade brottsligheten. Som jag sa ser Sverigedemokraterna positivt på alla möjligheter att motverka organiserad brottslighet. Förköpsrätt i vissa former skulle kunna vara ett väldigt bra verktyg i det fallet.

Anf. 31 ALIREZA AKHONDI (C):

Herr talman! Detta är ytterligare ett betänkande där de politiska meningsskiljaktigheterna är rätt små. Jag ser därför fram emot den stora bostadspolitiska debatten som vi ska ha under våren. Jag vill dock göra lite nedslag i vissa delar i betänkandet som är extra viktiga för oss i Centerpartiet.

Jag vill lyfta fram tillgängliggörandet av öppna och framför allt avgiftsfria geodata åt bygg- och fastighetsbolag. Det är en grundförutsättning för en effektiv samhällsbyggnadsprocess.

Jag hoppas därför att regeringen snarast återkommer till riksdagen med lagförslag i enlighet med det tillkännagivande som kammaren fattade beslut om våren 2021. Det verkar också finnas en rätt bred samsyn om behovet av översyn av Lantmäteriet.

Vi har också lyft i talarstolen att förrättningsavgifterna bör ses över. Det handlar alltså om avgiftsmodellen, och det är något som har lyfts också

i Riksrevisionens rapport. Där skriver man att de statliga insatserna verkligen behöver ses över.

Centerpartiet har även lyft frågan om behovet av ökad samverkan och en möjlighet för andra att ta över delar av det som i dag är Lantmäteriets ansvarsområden. Det handlar om ökad digitalisering men också om att kommunerna ska ges lagliga möjligheter att tillsammans bilda en kommunal lantmäterimyndighet, vilket inte är möjligt i dag.

Vindkraftsutredningen presenterar sitt förslag den 31 mars, och det kan bli ganska intressant. Det finns en del konfliktytor, lite beroende på var slutsatserna i utredningen landar. Jag ser verkligen fram emot att få läsa utredningen och se hur vi tillsammans i den här kammaren kan få bukt med de problem som finns kring vindkraftsutbyggnaden i dag. Det gäller ersättningsmodellerna för markägare och kommunernas roll i detta.

En sak som bör ses över är dagens avtalsformer, som bör bli mer flexibla och täcka markägarens reella förluster. Det finns också ett behov av att se över ersättningsnivåerna, vilket en kollega i utskottet nyss lyfte här i talarstolen.

För tids vinning yrkar jag bifall endast till reservation 9 i betänkandet, som rör en översyn av Lantmäteriet.

Anf. 32 KATARINA LUHR (MP):

Herr talman! Jag skulle i dag vilja lyfta två förslag som jag vet kommer att vara viktiga verktyg för att öka takten i klimatomställningen. Det är verktyg som vi verkligen behöver i dag.

Det handlar om att öka förnybar elproduktion och att öka möjligheten att bygga ut laddinfrastruktur. Jag vill återigen börja med punkten om att bygga laddinfrastruktur och laddmöjligheter inom samfälligheter.

Vi har just nu en explosionsartad försäljning av elbilar i Sverige. Vid årsskiftet var 56 procent av alla nya bilar som såldes laddbara, och man räknar i dagsläget med att vi har över 450 000 laddbara bilar på våra vägar.

Laddpunkterna poppar samtidigt upp lika tätt som när regnet står som spön i backen. Men det finns såklart ett undantag, och det är just hos samfälligheterna. Under mina år som kommunpolitiker blev jag ofta kontaktad av just samfälligheter, som helt enkelt har gett upp när det gäller att bygga laddstolpar på sina fastigheter. Det beror i hög grad på regelkrångel och på att det finns en specifik lagstiftning för samfälligheter som krånglar till det när man ska bygga laddstolpar. Det är alltså en väldigt viktig uppgift för oss i civilutskottet att jobba med det här.

Dessa samfälligheter hade problem med alltifrån regelkrångel och oklara processer till svårigheter med att veta vem som skulle betala vad. Ibland hade de också lagt ned en massa pengar men kunde till slut ändå inte fortsätta att bygga sina laddstolpar. Det finns mycket att göra på området.

De flesta som kör elbil laddar bilen hemma och vill gärna ladda på natten. Det är uppenbart att vi behöver göra vårt bästa för att ge samfälligheterna samma möjligheter som bostadsrättsägare och dem som bor i villa att ladda sina bilar.

Min andra punkt handlar om vindkraften – också något som flera har lyft. Lands- och glesbygdskommuner tampas i dag med utmaningen att finansiera den moderna välfärden och sin samhällsinfrastruktur för sina

invånare. Kommunernas ekonomi är också avgörande för investeringar och utveckling i lands- och glesbygd.

Samtidigt pågår en energiomställning där vi ofta lutar oss mot landsbygden. Jag vet att de flesta svenskar nu är medvetna om vikten av ett robust och förnybart elsystem med hög flexibilitet och låga kostnader.

Vi i Miljöpartiet vill att elproduktionen ska bidra till lokal samhällsutveckling och att resurser från elproduktionen ska gå till lokalsamhällen och därmed bidra till stärkt välfärd och bättre samhällsservice även i glesbygd.

Vi vill att hela Sverige ska vara med i energiomställningen och att de regioner och kommuner som är med på energiomställningen också ska kunna belönas för det. Miljöpartiet har flera förslag om detta när det gäller vindkraft, bland annat att närboende ska ha möjlighet att bli delägare i vindkraftverk i närområdet. Vi vill också ha en lokal elbonus där kommuner och regioner får betalt för förnybar elproduktion i området.

Vårt yrkande i dag handlar om att ge närboende rätt till arrende från vindkraftsbolagen där det byggs vindkraftverk. Vi tror att det skulle öka rättvisan och även acceptansen för att det byggs vindkraft där man bor.

Just nu pågår utredningar om hur vi ska underlätta för vindkraft. Om jag förstår Lars Beckman rätt är vi ganska överens i de här frågorna: Man ska faktiskt kunna gynna dem som är med och bidrar till energiomställningen. Jag ser väldigt positivt på debatten, där det känns som att i alla fall Moderaterna, och förhoppningsvis hela regeringen, ställer sig bakom både att underlätta för laddinfrastruktur för gemensamhetsföreningar och att gynna dem som bidrar till vindkraft.

Jag kommer att invänta utredningen om vindkraft, men jag tycker inte att det finns något riktigt bra svar på hur vi ska förenkla laddmöjligheter för samfälligheter. Jag vill därför yrka bifall till reservation 4.

Anf. 33 LARS BECKMAN (M) replik:

Herr talman! Precis som jag sa i debatten med Socialdemokraterna gjorde den tidigare regeringen, där Miljöpartiet ingick i ett antal år, alldeles för lite. Svenska folket köpte elbilar i väldigt snabb takt, men politiken hängde inte med.

För den som är nyfiken på exakt vad man borde göra framgår det i betänkandet vad våra myndigheter har sagt. Jag förutsätter att den nya regeringen nu med kraft tar tag i de här frågorna.

Det är alltid välkommet när Miljöpartiet talar om att de tycker att folk ska köra bil. Jag välkomnar naturligtvis det.

När det gäller vindkraften är jag lite nyfiken. Katarina Luhr kommer från Stockholms stad, om jag har förstått saken rätt. Jag är lite nyfiken på var vindkraftsutbyggnaden kommer att ske i Stockholms stad. Det tror jag att det är rätt många som är nyfikna på.

Själv har jag stor respekt för det faktum att alla energislag behövs. Vi behöver vattenkraft, vi behöver kärnkraft, vi behöver planerbar energi och vi behöver vindkraft. Men när jag säger det tycker jag samtidigt att man ska ha respekt för de människor som berörs av vindkraften. Det gäller naturligtvis dels att värna kommunernas veto så att även lokalpolitiker kan bestämma, dels att värna de hushåll som berörs.

Det finns människor som mer eller mindre har fått sina liv förstörda på grund av ljudnivåer, till exempel. Därför är det viktigt att den som får ett

kraftigt intrång i sin boendemiljö och livsmiljö får ersättning eller kompensation för det. Men det är inte säkert att det räcker. Det kan ju vara så att man har bosatt sig i ytterkanten av Ljusdals kommun för att man vill leva nära naturen. Man vill höra vinden och inte vindkraftverken. Jag tycker alltså att frågan är lite komplicerad. Vi är dock för alla energislag. All energi behövs, inte minst till de elbilar som ska laddas.

Jag är lite nyfiken: Var anser Miljöpartiet att vindkraften ska byggas ut i Stockholms stad eller, för den delen, i Stockholms län?

Anf. 34 KATARINA LUHR (MP) replik:

Herr talman! Jag tycker att det är en viktig fråga som lyfts här. Det finns utmaningar med alla kraftslag, egentligen, när det gäller var man ska bygga dem. Det är väldigt svårt att hitta ett kraftslag – möjligtvis med undantag av solkraften, som kan användas på tak och som inte syns och inte stör någon – som det inte finns problem med när det handlar om var man ska ha anläggningarna.

Vad gäller Stockholms stad har vi faktiskt tittat på vindkraft. Stockholms stad är väldigt trång; vi trängs mellan infrastrukturprojekt och bostäder, och vi vill fortfarande ha lite öppna landskap som folk kan motionera i. Vi föreslog en vindkraftspark vid Järvafältet, men den stoppades av försvaret, som sa att vi inte fick ha vindkraft där. Vi har också övervägt mindre vindkraftverk som man till exempel kan sätta på tak så att det blir ungefär som solelsproduktion. De har dock inte varit effektiva nog för en satsning.

Vi har också tittat från Stockholms stads håll på att investera i kommande vindkraftsparker i Stockholmsregionen. Men det är lite samma sak: Då utnyttjar man någon annans mark.

Frågan är alltså inte helt enkel. Men jag är övertygad om att det finns massor med bra ställen att bygga vindkraft på. Till exempel längs stora motorvägar, som bullrar mycket mer än själva vindkraftverken, tror jag att man skulle kunna bygga mycket mer vindkraft än i dag.

Det stora bullerproblemet i Stockholms stad i dag är faktiskt bullret från trafiken. Det är den absolut övervägande bullerproblematik vi har. Där har vi mycket annat att jobba med när det gäller bullerfri miljö.

Anf. 35 LARS BECKMAN (M) replik:

Herr talman! Det här sätter fingret på mycket av vindkraftsdebatten: Gärna vindkraft – men inte här, för just här i Stockholm går det inte att bygga vindkraft. Jag har respekt för det. Jag har respekt för att Miljöpartiet i Stockholms stad inte planerar stora vindkraftsparker, för nu styr ni ju Stockholms stad. Men jag har lika mycket respekt för kommunpolitikerna i Hofors, som inte heller vill ha vindkraft. Det är detta som är problemet när vi ska hitta balansen i de här systemen.

Nu får väl Katarina Luhr hålla i sig med båda händerna, men jag tyckte att det var jättebra när ett företag gick ut och sa: Varför inte en SMR-reaktor i Norra Djurgårdsstaden? Först studsade man ju till och tänkte: Oj då, hur tänkte de nu? Men det är naturligtvis viktigt att energiproduktionen är nära förbrukarna, för annars tappar vi effekt när vi ska transportera ström.

Men som sagt: Vi ser fram emot de kommande utredningarna. Jag tror att det är viktigt att kompensera kommunerna. Jag tror att det är viktigt att kompensera dem som berörs. Men jag tycker också att det är viktigt att

värna det kommunala vetot, det vill säga att de som verkligen berörs av sakfrågorna ska ha möjlighet att säga ifrån, säga till och styra sin lokala kommun- och samhällsplanering.

Jag tycker dock också att det vore bra om de som nu styr Stockholms stad verkligen jobbar med energiförsörjningsfrågan och tar fram stora områden där man kan ha vindkraftsparker. Jag tror att det vore bra för trovärdigheten, om inte annat, och energin behövs ju här i Stockholm.

Så ut och fixa områden för vindkraft! Ni styr ju Stockholms stad.

Anf. 36 KATARINA LUHR (MP) replik:

Herr talman! Ja, vad ska jag säga? Jag kan säga att vi har arbetat med frågan även inom Stockholms stad, och det var inte kommunen som sa nej. Det var försvaret som sa nej till att vi skulle kunna ha vindkraft där.

Jag tycker att man ska ha god förståelse för att vi inte kan lägga anläggningar var som helst och hur som helst utan att ha människors acceptans. De förslag vi lägger fram handlar ju också om att se till att man faktiskt får någonting tillbaka, att en kommun som har vindkraft också vinner någonting på det så att det inte bara är något företag som får ut pengarna som då går till energiproduktion.

Jag tycker att de förslag som vi lägger fram är förslag som ska gynna vindkraften på flera sätt, och även gynna dem som bor i de delar av landet där man tillverkar och producerar mycket av den el som vi behöver på andra ställen där den är svårare att producera.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 21.)

§ 13 Associationsrätt

Civilutskottets betänkande 2022/23:CU11
Associationsrätt
föredrogs.

Anf. 37 MARKUS KALLIFATIDES (S):

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag till riksdagsbeslut.

I civilutskottets betänkande nummer 11 *Associationsrätt* står alltså vi socialdemokrater bakom utskottets förslag att avslå samtliga motioner på området, i huvudsak med hänvisning till redan pågående beredning av reformförslag i Regeringskansliet eller till utredningar som ska komma med sina slutbetänkanden i absolut närtid. I allt väsentligt är det nu den tidigare S-ledda regeringens arbete på området som ska slutföras av regeringen Kristersson. Vi socialdemokrater kommer givetvis att konstruktivt och kritiskt granska förslagen när de väl kommer på riksdagens bord.

Medborgarna har rätt till en viss uppdatering om hur arbetet här i riksdagen går till. Det tänkte jag nu ägna mitt anförande åt.

Det är naturligtvis bra för Sverige att det råder bred enighet här i riksdagen om att associationsrättsliga frågor om bolagsformer, bolagsstyrning, bokföringsregler med mera bör utredas och beredas noga innan beslut om ny lagstiftning fattas. Därtill uppfattar jag att det råder stor samsyn om att

Prot. 2022/23:71
8 mars

Fastighetsrätt

Associationsrätt

associationsrätten måste utformas med ett flertal legitima ändamål i sikte: företagandets behov av rimligt smidig administration, statens intresse av ordning och reda bland annat i skatteuppbörden, allmänhetens möjligheter att bevaka sina intressen som anställda, kunder eller leverantör till exempelvis aktiebolag samt intresset av skydd mot utnyttjande av associationsformer såsom aktiebolag för kriminell verksamhet.

Jag noterar att ett flertal motioner om exempelvis förändringar i bokföringslagen finns i årets hantering och att dessa motioner avstyrks av utskottet av det enkla skälet att exakt dessa frågor alldeles nyligen och på uppmaning av civilutskottet utretts i utredningsbetänkandet *Förenklningar för mikroföretag och modernisering av bokföringslagen* (SOU 2021:60).

Jag konstaterar att en lång rad remissinstanser har inkommit med sina synpunkter och att förslagen nu bereds av regeringen. Det gäller till exempel att kravet på att behålla bokföringsunderlag i pappersform i fyra år ska slopas. Svenska folket ska veta att alla är för och att ingen är emot. Total enighet råder i sakfrågan. Enligt min uppfattning behövdes därför inga motioner och ingen utskottsberedning i dessa frågor just detta riksdagsår.

Herr talman! Jag noterar vidare att Sverigedemokraterna i sin kommitémotion 2022/23:965 av Tobias Andersson med flera begär ett tillkännagivande om att regeringen bör tillsätta en utredning för att avkriminalisera för sent inkomna årsredovisningar. Motionärerna vill i stället för ett straffrättsligt system med fängelse i straffskalan se ett nytt system med enbart förseningsavgifter.

På tvärs mot den motionen pågår, efter detta utskotts tillkännagivande, den viktiga Utredningen om bolaget som brottsverktyg, med direktivnummer 2021:115, som har i uppdrag att överväga även vissa frågor om inlämnande av just årsredovisningar.

Utredaren har bland annat fått i uppdrag att analysera för- och nackdelar med en förkortad tidsfrist för aktiebolag att lämna in sina årsredovisningar, ta ställning till om tidsfristen bör förkortas och i så fall göra en bedömning av vilka bolagstyper som bör omfattas, överväga ändringar i sanktionssystemet i årsredovisningslagen och aktiebolagslagen samt föreslå de författningsändringar som behövs. Uppdraget ska redovisas senast den 22 juni 2023.

I utskottet menar alltså alla partier utom Sverigedemokraterna att bland annat frågan om straffansvaret vid bokföringsbrott redan behandlas inom ramen för Utredningen om bolaget som brottsverktyg. Alla utom Sverigedemokraterna anser därför att det arbetet inte bör föregripas genom någon åtgärd från riksdagen.

Herr talman! Det är ändå lite märkligt. Företrädare för Sverigedemokraterna talar om hårda tag mot kriminalitet och om brottsoffrets perspektiv dygnets alla timmar, året runt. Men bokföringsbrott ska avkriminaliseras. Är det inte rimligt att förvänta sig att personer som driver seriös näringsverksamhet klarar av att inkomma med årsredovisningen inom sex månader efter räkenskapsårets slut? Det handlar om sex månader, herr talman, inte sex dagar eller sex veckor. Ett halvår har man på sig.

Till fängelse döms man naturligtvis bara om årsredovisningen eller bokföringen i övrigt är uppsåtliga vilseledande. Ingen sitter i fängelse i det här landet för att av misstag eller okunskap ha inkommit någon månad för sent med en årsredovisning.

Herr talman! Jag hoppas att civilutskottets viktiga arbete med associationsrätten även framöver präglas av det allvar som frågor om företagandets villkor, skattesystemets funktionssätt och kampen mot ekonomisk brottslighet förtjänar.
(Applåder)

Anf. 38 MARTIN WESTMONT (SD):

Herr talman! Vi i Sverigedemokraterna står bakom alla våra yrkanden, men jag yrkar endast bifall till Sverigedemokraternas reservation nummer 1.

Herr talman! Ett gott företagsklimat stimulerar nyföretagande och bidrar till en ökad tillväxt och möjligheter till fler arbetstillfällen. Kan vi som politiker underlätta för fler att driva och starta nya företag är det en god idé att vi också gör så. Mot bakgrund av detta har Sverigedemokraterna föreslagit att bokföringslagen ska ses över. Som bokföringslagen ser ut i dag är den anpassad för äldre förhållanden som rådde innan de digitala lösningarna utvecklades. Den svenska bokföringslagen behöver anpassas till rådande utveckling i högre grad än vad den är utformad för i dag.

Dagens krav på att räkenskapsinformation ska förvaras i Sverige försvårar för många företag i onödan. Reglerna tillåter under vissa förutsättningar att räkenskapsinformation på maskinläsbara medier kan förvaras utanför Sverige och att platsen då anmäls till Skatteverket och Finansinspektionen. Men digitaliseringen har kommit långt och är under ständig utveckling, och den möjliggör för en mer effektiv och enklare hantering av räkenskapsinformation än dagens system. Elektronisk arkivering gör att man inte är bunden till en specifik geografisk placering, vilket bidrar till lägre kostnader och mindre administrativt arbete för våra företagare.

Att möjliggöra digital arkivering på en annan plats än i Sverige underlättar helt enkelt för företag och näringsliv att fokusera mer på kärnverksamheten och lägga mindre tid på tidskrävande administration, vilket vi inom Sverigedemokraterna anser är rätt väg att gå.

Herr talman! En annan viktig fråga är reglerna om hur årsbokslut ska upprättas. Det är skillnad på årsbokslut och årsredovisning; därav behövs inte samma regelverk. En årsredovisning är en offentlig handling, vilket inte gäller för årsbokslut. Det skapar krångliga tolkningar och oklarheter om vad som gäller vad, och det är också en av anledningarna till att vi vill se en förändring.

Många som tillämpar årsbokslut gör det i förenklad form. Det kan gälla ideella föreningar, bostadsrättsföreningar och fysiska personer som bedriver näringsverksamhet. De som upprättar årsbokslut har omfattande och svårtolkade regler att ta hänsyn till. Det leder till att mycket tid och resurser läggs på tolkningar som är ovissa och svåra att hantera. Många av dem som tillämpar årsbokslut skulle vara behjälpta av enklare och tydligare regler som separeras från regelverket för årsredovisningar. Detta skulle underlätta för inte minst många ideella föreningar i deras arbete.

Herr talman! Kravet på aktiekapital har sänkts. Ändringen i aktiebolagslagen trädde i kraft den 1 januari 2020. Syftet med ändringen var att aktiebolagsformen skulle bli mer tillgänglig för den som driver eller vill starta ett företag.

Sverigedemokraterna anser att en sänkning av kapitalkravet i grunden är bra för att fler ska kunna bilda aktiebolag, men det krävs fler åtgärder om det ska bli en lyckad reform. Det finns ett stort behov av ytterligare utredningar och av fler och mer djupgående förändringar av regelverket än att enbart sänka aktiekapitalet.

Ett system med en nivå för startkapital och en högre nivå för aktiekapital och likvidation förekommer i många länder och borde kunna tjäna som inspiration och utgöra utgångspunkten för en svensk utredning. Det är viktigt att begreppet aktiebolag inte blir alltför urvattnat genom att värdet på bolagen blir för lågt. Det bör finnas ett egenvärde i aktiebolag, men samtidigt ska inte hindren vara för stora för att starta nya bolag.

Med tanke på att en sänkning av startkapitalet för aktiebolag kan leda till likvidationsproblem bör en ny utredning tillsättas. Utredningen ska visa på vad som utgör ett optimalt startkapital i olika stadier. Antaget att aktiekapitalet bör höjas efter en tid som en ökad buffertvall mot likvidation bör utredningen undersöka vilken nivå för ett förhöjt aktiekapital efter en viss tid som skulle vara optimal.

Herr talman! Låt oss tillsammans skapa ett bättre företagsklimat. Regelförenklingar, bland annat de jag nyss redogjorde för, skapar bättre förutsättningar för att driva företag i Sverige. Ju mindre tid företagen måste lägga på tidskrävande administration och byråkrati, desto mer tid kan våra företagare lägga på företagsutveckling och ökad tillväxt.

Anf. 39 JENNIE WERNÄNG (M):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag i civilutskottets betänkande CU11. Därefter vill jag börja mitt tal med att säga att det ska vara lätt att göra rätt i Sverige.

Regelkrångel och snåriga system måste förändras. Jag vet att många talare före mig har talat om regelförenklingar, men just här och nu känns det som att förändringens vindar blåser. Regeringen har vid ett flertal tillfällen lyft upp att det är detta man vill bidra med. Det gäller även de breda penseldragen – alltså inte bara vårt utskott.

Herr talman! Vi måste förutsätta att man som företagare i dagens Sverige vill göra rätt, men många system är i dag så krångliga att man måste få en utbildning för företagare – ett slags Svenskt regelkrångel 2.0.

Jag är ett *fan* av svenska företag. Vi moderater har företag och företagande i blodet. Därför känns det bra att det just nu sker moderniseringar och regelförenklingar av våra lagar.

Ett område för snabb utveckling borde vara inom den digitala världen. Där har vi inte riktigt hunnit med. Min underskrift med en bläckpenna har ersatts med en e-legitimation. Äntligen, säger några. Nej, ropar andra. Det är detta man slits mellan som lagstiftare, nämligen att en positiv digital utveckling som förenklar för någon leder till ett digitalt utanförskap för någon annan.

Herr talman! Många av oss talar om säkerhet, inte minst med tanke på den oroliga omvärlden. Vad innebär vår digitala utsatthet? Kan man jämföra med vår bläckpenna som användes för våra underskrifter förr? Då fanns det förfalskade namnteckningar. Påhittigheten för att få folk att på felaktiga grunder skriva under med hjälp av sin e-legitimation tar inte slut. Men att det är du som är ägare av din underskrift har nog aldrig varit säkrare.

Hur gör vi då med det digitala utanförskapet? Är det rimligt att vi måste leva i ett samhälle med både hängslen och livrem, med både papper och det digitala? Dubbelarbetet och de administrativa uppgifterna växer i kapp med kostnaderna i Sverige. Det är just det som gör det svårt att tolka och skapa nya lagar. Någon eller några kommer alltid att komma i kläm. En lag ska få en god effekt, och så få som möjligt ska drabbas negativt

Herr talman! Lagstiftningen ska utvecklas ihop med samhället och ska skapa möjligheter till ny samhällsutveckling. Den digitala världen är vår nya samhällsutveckling, och den går snabbt. Men för den enskilda företagaren eller för de stora aktörerna kommer detta att innebära mindre administrativ börda på sikt. Där är vi på god väg med breda utredningar som just nu bereds i Regeringskansliet, vilket också är svaret på många kloka förslag som sätter fingret på att vi just där tycker lika.

Herr talman! Jag vill avsluta där jag började, nämligen att det i fortsättningen ska vara lätt att göra rätt i Sverige – för den enskilda människan och för företagaren.
(Applåder)

Anf. 40 ALIREZA AKHONDI (C):

Herr talman! Jag börjar med att yrka bifall till Centerpartiets reservation nummer 1 om en översyn av bokföringslagen. Sverige behöver en modern bokföringslag anpassad till dagens digitala möjligheter som kan underlätta och minska byråkrati och kontroll samt underlätta revision. Vi vill att de förslag som tas upp i betänkandet *Förenklingslag för mikroföretag* omgående genomförs.

Jag vill också passa på och ge lite kredd till det sverigedemokratiska förslaget om årsredovisningar. Det är inte direkt så att man tar bort alla andra redovisningar som företagare behöver inkomma med till Skatteverket. Bokföringen ska ju ändå skötas. Dessa bestämmelser förändras inte bara för att man tar bort straffsatsen för årsredovisningen och ersätter den med penningböter. Det här har Sverigedemokraterna helt rätt i.

Anf. 41 LARRY SÖDER (KD):

Herr talman! Vi talar som sagt om associationsrätt. I betänkandet finns 26 yrkanden i motioner och 9 reservationer från Sverigedemokraterna, Centerpartiet och Miljöpartiet. Det är kanske inte det största betänkande vi ska diskutera här i kammaren, men det är ack så viktigt.

Med tanke på alla nya lagar och kontroller och allt byråkratiskt krångel som det administrativa Sverige kommer på har jag funderat lite på vem som vill, kan och orkar bli företagare. Vi förväntar oss att man kan alla regler från början och att man vid sidan om den huvudsysselsättning som man skapade verksamheten för hinner med att göra alla administrativa delar. Det administrativa Sverige utgörs för övrigt även av oss här, vill jag nog påstå.

Man glömmar kanske bort att vi ställer nästan samma krav på alla bolag, såväl fåmansbolag som stora bolag. Vi förväntar oss att alla ska kunna alla regler direkt. Jag tycker att det är väldigt hög förväntan på en människa som har en idé och tanke, skapar ett bolag och sedan ska kunna allt detta. Ingen kan allt som krävs redan från början, utan man formas till det.

Entreprenörskap handlar snarare om ett genuint intresse för det man gör och en vilja att driva och utveckla en verksamhet. Många människor

har idéer och drömmar, men det är långt ifrån alla som kan förverkliga dem. Att vara företagare handlar om att ha en drivkraft att kunna omsätta sina idéer och drömmar i handling. Oftast grusas dessa idéer och drömmar i de administrativa, byråkratiska delar som vi lägger som pålagor på dem.

En entreprenör beskrivs ofta som någon som ser möjligheter före hinder och är kreativ och modig. Men vi i det administrativa Sverige sätter upp hinder så att de inte kan vara kreativa och modiga.

Forskning visar att det är vanligt att entreprenörer är riskbenägna, vilket inte betyder att de är dumdristiga utan snarare medvetna om riskerna med sina satsningar. Bra egenskaper är också att vara målinriktad och på samma gång prestigelös och ha en förmåga att ändra felaktiga beslut till rätt beslut. Men vi i det administrativa Sverige vill att de fattar rätt beslut direkt. Vi ser inte att människor kan göra rätt en annan gång.

Dessa människor är, vill jag hävda, de som driver samhället framåt på många sätt med idéer, tankar och företag. Det är de som vågar utmana, prova, testa och förlora; många av dessa människor förlorar faktiskt sitt insatta kapital, sin tid och sitt engagemang. Men de kan även vinna och skapa något unikt. Många av Sveriges stora företag skapades som små företag och är i dag multinationella. Detta ska vi politiker och samhället uppmuntra och hjälpa så mycket som möjligt.

Det är oerhört svårt att bli företagare i dag. Dels är det svårt att finansiera uppstarten av verksamheten då det är svårt att få tag på riskkapital. Dels är vi som människor inte bäst på allt. Den administrativa delen kan vara väldigt betungande för många människor.

Just den administrativa delen av företagandet har motionerna som behandlas i betänkandet koncentrerat sig på, vilket gör mig glad. Det handlar om bokföring och hur den ska förvaras och hanteras. Det handlar om sammansättningen i bolagsstyrelser samt rapportering om hållbarhet och mångfald. Sammanlagt finns nio reservationer som alla på sitt sätt vill väl och vill förbättra.

Sverigedemokraterna har en motion om förvaring av räkenskaper, och det kan tyckas vara en liten del. Men när företag växer kan denna del bli en administrativ börda som är väl värd att titta på för att förenkla för den enskilde.

Jag anser att det behövs fler företagare i Sverige. Det är med dem vi bygger välfärden. Det bästa sättet att få fler företagare är att minska administrationen för dem och förenkla de regler som vi skapar.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

(Applåder)

Anf. 42 KATARINA LUHR (MP):

Herr talman! I dag på internationella kvinnodagen tänkte jag såklart ta chansen att tala om kvotering av bolagsstyrelser. Den här dagen är ju instiftad för att man ska kunna lyfta upp frågor om ojämställdhet.

Kvotering är ett verktyg som används sedan länge, och det har även lett till att fler och fler kvinnor har kunnat ta plats på olika maktpositioner i samhället. Det långsiktiga målet är att en jämn könsfördelning i längden ska vara så självklar och normerande att man inte ska behöva styra på detta sätt. Tyvärr har vi långt kvar innan vi är där. I dagsläget finns dessutom en stor mängd starka krafter som jobbar mot en mångfald av människor i alla

delar av samhället. Det är därför än mer viktigt att kvotering kan kvarstå som verktyg och att vi kan hålla fast vid vikten av jämställdhet.

Den motion som jag vill lyfta fram i dag handlar om att vi bör lagstifta om att minst 40 procent av ledamöter i bolagsstyrelser ska vara kvinnor. Oftast räknas 40–60 statistiskt som en jämn könsfördelning. En lagstiftning som denna finns sedan länge i Norge. Den kan även jämföras med ett nytt EU-direktiv som säger att börsnoterade företag senast år 2026 ska ha minst 33 procent av det underrepresenterade könet bland styrelseposterna.

Enligt en branschrapport från Allbright från 2021 är majoriteten av ledningsgrupperna i svenska börsbolag inte jämställda. Vart femte bolag saknar helt kvinnor i ledningsgruppen. Andelen kvinnor i börsbolagens styrelser har stått stilla på 34 procent de senaste fyra åren, alltså i genomsnitt en tredjedel kvinnor och två tredjedelar män. Det är såklart inte rimligt år 2023. Utvecklingen går för långsamt.

För att få ett mer jämställt näringsliv vill Miljöpartiet lagstifta om könskvotering för bolagsstyrelser så att minst 40 procent av ledamöterna i alla börsnoterade bolag samt kommunala och statliga bolag ska vara kvinnor.

Det har visat sig att bolag med en högre andel kvinnor leder till mer jämställda ledningsgrupper och fler kvinnor i valberedningen. Dessutom är kvinnor på högsta nivå mer benägna att befordra och rekrytera andra kvinnor till ledande positioner, vilket såklart skulle kunna öka takten för att få in fler kvinnor i bolagsstyrelser.

Om vi tillsammans vill stärka kvinnors egenmakt kan vi börja med att göra det enklare för kvinnor att hamna i maktpositioner. Grupper med makt lämnar ogärna ifrån sig makten frivilligt. Vissa reformer tycks ta för lång tid att genomföra om inte politiska förslag och nya lagar trycker på. Det finns väldigt många exempel på detta genom historien. Jag vill därför i dag på internationella kvinnodagen 2023 yrka bifall till Miljöpartiets reservation 5 om kvotering till bolagsstyrelser.

Anf. 43 JENNIE WERNÄNG (M) replik:

Herr talman! Jag tackar för att ledamoten tog upp denna viktiga fråga. Jag har dock en kort fråga om inkvotering. Hur tänker ledamoten kring att man eventuellt underminerar kvinnan i styrelsen när man kan få känslan att hon egentligen inte tagit sig in av egen kraft?

Min upplevelse är att det här har blivit ett negativt ord. När det kommer en ny kvinna till en styrelse får hon kanske frågan: Jaha, har du blivit inkvoterad? Jag tycker att det är en viktig del i detta.

Kvinnor har i alla tider kämpat för att ta sig in av egen kraft. Jag håller med: Det tar väldigt lång tid. Det har hållit på under väldigt många år, och jag tycker att det ska vara fler kvinnor överallt. Men hur tänker ledamoten kring frågan om ordet och upplevelsen utifrån att man blivit intvingad?

Anf. 44 KATARINA LUHR (MP) replik:

Herr talman! När Socialdemokraterna började med varannan damernas gjordes en undersökning som tittade på vad som hände när man kvoterade in personer så att varannan person skulle vara en kvinna. Det visade sig då att välutbildade och professionella kvinnor ersatte mediokra män. Det finns ju också ett uttryck som säger att om alla mediokra kvinnor kan få

sådana positioner som mediokra män har i dag, då har vi uppnått jämställdhet.

Jag tror att man ganska snabbt kan bevisa att oavsett om man blivit inkvoterad eller inte kan man göra jobbet lika bra. Jag tror därför inte att problemet med att få frågan om man har blivit inkvoterad är speciellt stort.

Anf. 45 JENNIE WERNÄNG (M) replik:

Herr talman! Nja, det är lite både och, får jag en känsla av, och det är väldigt viktigt att vi vågar ta den här kampen.

Jag läste ledamotens motion, och där står det att kvinnor på högre poster i dag oftast är mer benägna att ta in kvinnor i styrelsen. Jag tycker ju att män är mycket bättre på att ta in män än vad vi kvinnor är, och därför tror jag inte att ett lagkrav kommer att styra detta. Det handlar om att börja med oss själva, helt enkelt, med dig och mig. Tillsammans kan vi se och skapa en förändring.

Anf. 46 KATARINA LUHR (MP) replik:

Herr talman! Det finns många politiska reformer som har krävt att man går in och faktiskt gör en lagändring eller annat för att ändra en norm.

Jag tycker att det är helt obegripligt att det i genomsnitt i dag är en tredjedel kvinnor och två tredjedelar män i bolagsstyrelser. Har vi inte kommit längre? Jag tycker att det är helt ofattbart.

I den bästa av världar vore vi jämställda, men vi är ju inte det. Det har till exempel aldrig någonsin varit fler kvinnor än män i riksdagen, trots att kvinnor har fått vara riksdagsledamöter i hundra år. Går det inte lite långsamt? Behöver vi inte göra någonting åt att det är så få kvinnor i maktpositioner? Jag är helt övertygad om att vi behöver det.

Anf. 47 MARTIN WESTMONT (SD) replik:

Herr talman! Jag skulle vilja att ledamoten Luhr berättade lite mer om hur Miljöpartiet har tänkt kring den här frågan.

Om vi tar ett exempel: Vi har ett framgångsrikt bolag, där 100 procent av styrelseledamöterna är kvinnor. De har fått den positionen för att de har arbetat hårt, och de är de mest kompetenta för uppdraget. Är det då Miljöpartiets politik att vissa av dessa kvinnor ska behöva flytta på sig för att män med lägre kompetens ska kvoterar in i styrelsen?

Anf. 48 KATARINA LUHR (MP) replik:

Herr talman! Tack för frågan, Martin Westmont!

Det här handlar faktiskt om könskvotering av kvinnor och att minst 40 procent ska vara kvinnor. Sedan kommer det ny EU-lagstiftning som säger att personer av det underrepresenterade könet ska in i bolagsstyrelser så att de utgör 33 procent.

Då får man väl gå på det, om det är så att det faktiskt kan gynna kvinnor så att vi får en bättre könsfördelning i alla andra bolag. Det är faktiskt en oerhört viktig fråga, och jag tror att i alla styrelser och i alla grupper vinner man på att ha en god representation. Det är också någonting som mitt parti alltid har jobbat med: Det ska vara varannan person, och vi ska ha två språkrör, ett av vardera könet. Jag tycker inte att det är några konstigheter.

Anf. 49 MARTIN WESTMONT (SD) replik:

Herr talman! Tack för klargörandet, ledamoten!

Det finns ju en annan aspekt av det här som jag säkert tror att ledamoten är fullt införstådd med, och det är att de kvinnor som i dag sitter i bolagsstyrelser oftast har dubbelt så många styrelseuppdrag som män. Hur resonerar ledamoten Luhr kring det? Hur många styrelseuppdrag kan man ta på sig? Om kvinnor som i dag sitter i styrelser har i snitt sex styrelseuppdrag och männen har tre styrelseuppdrag, hur resonerar Miljöpartiet kring den aspekten? Kan vi lägga ännu fler styrelseuppdrag på de här kvinnorna?

Anf. 50 KATARINA LUHR (MP) replik:

Herr talman! Världen är så listigt uppbyggd att det finns ungefär 50 procent kvinnor och 50 procent män. Det är ju inte bara ett litet antal kvinnor som kan sitta i styrelser.

Det är det som det här handlar om: att det finns många kvinnor som aldrig får chansen att få ett styrelseuppdrag. Vi siktar på att få in fler kvinnor, inte att samma kvinna ska jobba dubbelt eller tre gånger så mycket.

Anf. 51 JAKOB OLOFSGÅRD (L):

Herr talman! Små och medelstora företag utgör möjligheter för människor att förverkliga sina drömmar och är en grundförutsättning för vårt gemensamma samhällsbygge och vår välfärd. Det är genom företagens möjligheter att växa som jobb skapas och därmed också skatteintäkter till välfärd.

Vi ser att det i dessa svåra tider av både hög inflation och höga räntor är mycket tufft för Sveriges företagare, i synnerhet de små och medelstora företagen. Många bolag går just nu på knäna. Då är det viktigt för politiken att hela tiden leva nära dessa tappra hjältar och göra allt i vår makt för att skapa förutsättningar för dem att nå sina drömmar. Politiken ska bidra till att underlätta.

Som uppvuxen i ett småföretagarhem på ett lantbruk minns jag min fars ständiga kamp med bokföringen. Jag minns tjocka pärmar med fakturor. Framför allt minns jag det höga ränteläget under 80-talet, där vi undrade om det skulle gå ihop. Ihop gick det inte, men vi klarade oss genom hårt slit. Det som är företagarens och entreprenörens stora gåva är att ändå kämpa på.

Trots det hårda ekonomiska läget på 80-talet blev den första datorn ett ovärderligt redskap. Det var en kostsam investering 1987, herr talman – en IBM 286 med en hårddisk på 2 megabyte och 1 megabyte RAM. Den kostade 25 000, och det var stora summor på 80-talet. Men man valde ändå att investera där hemma på lantbruket. Digitaliseringen hade kommit för att stanna och var en ovärderlig hjälp för min far när det gällde att få ordning på just bokföringen.

Digitaliseringen är ett mycket välkommet redskap. Den har sina utmaningar, och det finns även baksidor som vi behöver titta på. Nu ligger en utredning på regeringens bord med förslag för att genom digitalisering underlätta för företag så att dubbelarbete kan undvikas.

Det är samma sak när det kommer till digitala stämmor. Tider av kris driver och tvingar utvecklingen framåt. Pandemin gjorde att vi nu har den tillfälliga lagen fram till utgången av 2023, och regeringen arbetar nu på

förslag om hur detta kan fungera på bästa sätt framåt. Här finns det med all säkerhet bra lärdomar att dra av att man har testat digitala stämmor i skarpt läge. Vi får anledning att återkomma just till detta i en annan debatt.

Herr talman! I dagens debatt har vi hört att en bolagsstyrelses sammansättning är oerhört viktig, rent av avgörande. Där är vi överens. Det är viktigt att även bolagsstyrelser blir mer jämställda. I dag ligger det på ungefär 35 procent kvinnor över alla bolag, både börsnoterade och icke börsnoterade, och på internationella kvinnodagen är det självklart att säga att 35 procent är för lågt. Det är självklart inte bra. Det behöver ligga högre.

Det pågår ett arbete på grund av EU-direktivet att målet ska ligga på 40 procent, men jag är övertygad om att en ledamot i en bolagsstyrelse vill sitta där först och främst tack vare sin kompetens och inte för att hen är inkvoterad. Det finns otroligt många dugliga personer av båda könen inom det här området. Ett arbete behöver göras, men inkvotering är absolut fel väg att gå.

När det gäller hållbarhet och mångfald – ytterligare ett par viktiga frågor, särskilt för företag i dag – är det saker investerare tittar på. Det gäller att visa upp sitt hållbarhetsarbete för sina investerare. I dag är det ekonomiskt lönsamt för bolag att satsa på just hållbarhet, mångfald och jämställdhet. Därför ska vi inom politiken inte bromsa utan vara med och uppmuntra detta. Givetvis ska små och medelstora företag inte drabbas av för stort regelkrångel, och Sverige har ingen anledning att gå längre än det nya EU-direktivet säger om företags hållbarhetsrapportering.

När det gäller kvinnors möjligheter att driva bolag är utvecklingen i välfärdssektorn mycket glädjande. Där möter jag kvinnor som har skapat fler jobb och nya livschanser för individer, minskat utanförskapet och ökat skatteintäkterna, vilket i sin tur finansierar den gemensamma välfärden och även integrationen.

Väl värt att lyfta denna kvinnodag är att Liberalerna har kämpat och kommer att fortsätta kämpa för ekonomisk egenmakt för kvinnor i Sverige – därför att cash is queen.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under § 21.)

Ändringar i jordförvärvslagen i syfte att hindra att bestämmelserna om förvärvstillstånd kringgås

§ 14 Ändringar i jordförvärvslagen i syfte att hindra att bestämmelserna om förvärvstillstånd kringgås

Civilutskottets betänkande 2022/23:CU15

Ändringar i jordförvärvslagen i syfte att hindra att bestämmelserna om förvärvstillstånd kringgås (prop. 2022/23:32) föredrogs.

Anf. 52 DENIS BEGIC (S):

Herr talman! Det verkar som att civilutskottet har abonnerat plenisalen i dag. Vi känner oss väldigt glada över att vara här hela förmiddagen.

När jag såg det här betänkandet och att det fanns en reservation i det tänkte jag att det självklart skulle bli debatt, tills jag började sätta mig in i ärendet med det enkla namnet *Ändringar i jordförvärvslagen i syfte att hindra att bestämmelserna om förvärvstillstånd kringgås*.

Herr talman! Många av oss förstår ändå att det här är en viktig lag. Jordbruk och skogsbruk är betydelsefulla näringar i Sverige. På grund av deras betydelse för samhället finns sedan länge begränsningar av möjligheterna för vissa personer – fysiska och juridiska – att förvärva mark för jordbruk och skogsbruk. Syftet med lagen är att behålla balansen i markinnehav mellan fysiska och juridiska personer. Det tycker vi socialdemokrater är tillgodosett i den här propositionen. Därför är mitt inlägg väldigt kort, och därför yrkar vi bifall till utskottets förslag och avslag på reservationen.

Anf. 53 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD):

Herr talman! Först vill jag yrka bifall till vår reservation och i övrigt till förslagen i betänkandet. Det övriga är visserligen bara två delar, varav den ena är regeringens förslag, men det är vi sverigedemokrater alltså helt positiva till.

Regeringen har täppt till en lucka i lagen som gjorde det möjligt för juridiska personer att förvärva mark utan prövning. Det är något Sverigedemokraterna motionerat om och som nu fixas till. Sverigedemokraternas reservation handlar alltså inte om förslaget från regeringen. Vi välkomnar tvärtom regeringens förslag och tycker det är viktigt att jordförvärvslagen fungerar som det är tänkt. Det är också viktigt att balansen mellan fysiska och juridiska ägare finns kvar. Vi står helt bakom förslaget.

Herr talman! Varför har då Sverigedemokraterna en reservation? Jo, för att det finns ett annat yrkande som hanteras i samma betänkande om jordförvärvslagen. Förslaget är en bred utredning av hur generationsskiftet kan underlättas bland svenska lantbrukare. Lantbrukare är människor som ofta jobbar väldigt många timmar varje vecka för att ge oss andra mat, så att vi kan överleva, samtidigt som vi anklagar dem för att förstöra miljön och klimatet.

Sverigedemokraternas reservation handlar om landsbygdspolitiken och om det generationsskifte som behöver ske bland svenska lantbrukare. Åldersfördelningen bland lantbrukare är oroande och borde oroa regeringen mycket. Två tredjedelar av alla lantbrukare är över 65 år. Två tredjedelar av jordbruken behöver snart skifta brukare om de över huvud taget ska finnas kvar.

Problemen kring ett generationsskifte är många. Det största problemet är antagligen den låga lönsamheten i det svenska jordbruket. Låg lönsamhet och ett högt markvärde gör det svårt för personer att ta över och köpa ut andra arvingar. Den låga lönsamheten gör det också ibland svårt att ens hitta någon som vill ta över, och det är säkert en anledning till att så många lantbruk inte skiftat ägare redan.

Sedan är det problem med att arrendeavtal inte följer med. Stödregler ställer till det. Arvsregler är problematiska, och regler för skogsbruk ställer till problem. Det är med andra ord inte *ett* problem som behöver lösas, utan det finns mycket som behöver ses över. Därför föreslår Sverigedemokraterna en bred utredning som kan titta på alla aspekter och alla berörda lagar. Då ska givetvis även jordförvärvslagen vara med. Det är därför vårt yrkande hamnar här.

Syftet med en sådan utredning är att underlätta för det generationsskifte som måste ske bland lantbruken i Sverige. Återigen: Två tredjedelar av lantbrukarna i Sverige är över 65 år. Jag hoppas att regeringen tar till sig

-----
*Ändringar i jord-
förvärvslagen i syfte
att hindra att bestä-
melsema om förvärvs-
tillstånd kringgås*

*Riksrevisionens
rapport om offentliga
biträden i migrations-
ärenden*

och förstår vilket behov det finns av att underlätta för generationsskiften i lantbruket, även om vår reservation inte vinner i omröstningen.

Anf. 54 LARS BECKMAN (M):

Herr talman! Det har redan framgått av föregående talares anföranden att det finns bred politisk enighet kring det förslag som regeringen lagt på bordet. Jag yrkar bifall till förslagen i betänkandet och avslag på reservationen.

Det här regelverket har funnits sedan 1900-talets början. Jag hade tänkt mig att ledamoten Denis Begic skulle ha gått igenom ärendet, men för den som är intresserad av vad regeringen gör kan jag säga att man täpper till en lucka i lagstiftningen för att bland annat se till att lagstiftarens intentioner behålls och att generationsskiften i företag underlättas.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 21.)

§ 15 Riksrevisionens rapport om offentliga biträden i migrationsärenden

Socialförsäkringsutskottets betänkande 2022/23:SfU12
Riksrevisionens rapport om offentliga biträden i migrationsärenden (skr. 2022/23:24)
föredrogs.

Anf. 55 ANNIKA HIRVONEN (MP):

Herr talman! I socialförsäkringsutskottet har vi haft att behandla en riksrevisionsrapport där man går igenom om systemet med offentliga biträden i migrationsärenden fungerar väl.

Offentliga biträden är ofta jurister som förordnas till stöd för till exempel flyktingar som söker asyl. Det är en grupp med särskilt stort behov av kunniga biträden som kan vägleda dem genom den svenska rättsprocess som asylprövningen är. Den börjar hos Migrationsverket med långa förhör som ofta handlar om mycket svåra upplevelser. Det kan handla om att berättas för en handläggare i 20-årsåldern under tre timmar om upplevelser av tortyr, våldtäkter, förföljelse eller till och med bevittnade mord på familjemedlemmar. Det är fruktansvärda trauman som genom tolkade samtal ska förmedlas till en myndighet av människor som ofta flytt från just myndigheter i sina hemländer. Det går inte att nog understryka vikten och värdet av att de offentliga biträdena har kompetens och förutsättningar att ge det stöd som behövs i den här processen.

Det är glädjande att Riksrevisionen har kommit fram till att mycket fungerar väl. Samtidigt har Riksrevisionen kommit fram till att det finns brister – att man ibland förordnar personer som inte har tillräcklig kompetens.

Det finns också problem med att man sprider ut ärenden på så många olika jurister att varje person inte får möjlighet att få den erfarenhet som krävs. Förordnas en person i bara ett eller två fall per år blir det svårt att

bygga upp tillräcklig erfarenhet för att verkligen bli expert på den här väldigt speciella typen av processer och mål.

Regeringen har vidtagit åtgärder, och många av de åtgärderna kommer faktiskt från Migrationskommitténs slutsatser. Det handlar om att se över lämplighetskraven och att de ska tillämpas både när man har ett biträde som man önskat själv och när det är myndigheten som förordnar.

Det är glädjande att det finns bred enighet om dessa åtgärder i riksdagen. Men, herr talman, det oroar mig vad som kommer att hända med frågan om offentliga biträden i migrationsärenden framöver.

Vi kan läsa i Tidöavtalet att Tidöpartierna vill minska rätten på alla punkter, inklusive rätten till offentliga biträden, till så låga rättigheter som möjligt. Trots att de offentliga biträdena i dag är en garant för en åtminstone någorlunda rättssäker process och en trygghet för att kunna berätta om de fruktansvärda traumorna som ofta ligger bakom flykten eller som man upplevt under flykten skriver nu Tidöpartierna i avtalet att rätten till offentligt biträde ska minskas så mycket det bara går och så mycket som EU tillåter. Samtidigt skriver de att rättssäkerheten är något de vill stärka.

Det här är två saker som inte går att förena. Minskad rätt till offentliga biträden innebär minskad rättssäkerhet i asylprocessen.

Herr talman! Vi vet ännu inte exakt hur man tänker förverkliga de här skrivningarna. Men vi i Miljöpartiet vill markera tydligt för att vi behöver kompetenta offentliga biträden i asylprocessen för att garantera rättssäkra asylbeslut. Faran är annars ytterst att människor inte kan förmedla sina erfarenheter till Migrationsverket och migrationsdomstolarna och att människor därför utvisas till förföljelse och i värsta fall tortyr och död.

För att kunna upprätthålla asylrätten måste man säkerställa rättssäkerheten, och med tanke på hur viktigt det är med den berättelse som den asylsökande har behöver man säkerställa bästa möjliga förutsättningar för att den berättelsen ska kunna återges.

Med det yrkar jag bifall till förslaget i socialförsäkringsutskottets betänkande.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 21.)

§ 16 Vissa frågor inom hälso- och sjukvårdsområdet

Socialutskottets betänkande 2022/23:SoU8

Vissa frågor inom hälso- och sjukvårdsområdet (skr. 2022/23:27)
föredrogs.

Anf. 56 CHRISTIAN CARLSSON (KD):

Herr talman! Den som blir sjuk i Sverige möts dessvärre inte av en jämlik och tillgänglig vård. Svensk sjukvård har tyvärr alltmer fått karaktären av ett postkodlotteri där var i landet du bor spelar stor roll för vilken vård du kan få, och väldigt många människor får vänta alldeles för länge på vård eller behandling.

Så här kan vi inte ha det. En av Kristdemokraternas och regeringens viktigaste prioriteringar för svensk sjukvård är därför att kapa vårdköerna så att människor får vård i tid.

Prot. 2022/23:71

8 mars

-----

*Riksrevisionens
rapport om offentliga
biträden i migrations-
ärenden*

*Vissa frågor inom
hälso- och sjuk-
vårdsområdet*

Ett första led i detta arbete är att regeringen nu ska inrätta en nationell vårdförmedling. Som patient ska du kunna se var i landet det finns ledig och tillgänglig kapacitet så att du kan erbjudas vård lite snabbare om du väljer att ta emot vård i en annan del av landet. Det här gör att vi på ett bättre sätt kan dra nytta av sjukvårdens samlade resurser, men framför allt är det en viktig reform för enskilda människor och familjer som drabbats av sjukdom eftersom det gör att man får åtminstone lite mer makt över tillvaron i en situation som ofta är svår och där det är lätt att känna sig maktlös.

De rekordlånga väntetiderna och vårdköerna som byggdes upp under Socialdemokraternas tid vid makten behöver motverkas på bred front. Det är mot den bakgrunden som regeringen nyligen har ingått en överenskommelse med SKR om ökad tillgänglighet. Överenskommelsen omfattar de tre kömiljarderna, som syftar till att regionerna ska vidta fler åtgärder för att öka tillgängligheten och kapa vårdköerna. Målet är naturligtvis att alla patienter till slut ska få vård enligt den lagstadgade vårdgarantin.

Sverige behöver också fler vårdplatser. Svensk sjukvård har tyvärr lämnats i en situation där vi har lägst antal vårdplatser per invånare i hela EU samtidigt som hundratusentals människor har väntat olagligt länge på vård. Situationen har på många sätt sparat ur, och jag kan säga att de som märker av det är de människor som vänder sig till vården men också den hårt arbetande vårdpersonalen.

Överbeläggningar och utlokaliseringar, alltså när patienter vårdas på helt andra vårdenheter än de som har rätt kompetens, har tyvärr blivit ett vanligt problem på landets sjukhus. Det innebär såklart risker för patienterna samtidigt som det försätter den hårt arbetande vårdpersonalen i en mycket tuff och svår situation.

Tillsammans måste vi se till att vända den här utvecklingen. Regeringen har därför dubblat satsningen på att öka antalet vårdplatser genom prestationsbaserade bidrag till regionerna. Det handlar om 2 miljarder kronor årligen för att åstadkomma fler vårdplatser, och därutöver ska nu en nationell plan för fler vårdplatser tas fram.

Herr talman! Vårdpersonalen är hälso- och sjukvårdens viktigaste resurs. Utan personalen blir det inga fler vårdplatser, och det blir svårare att kapa vårdköer och erbjuda människor god vård. Trots det har kompetensförsörjningen länge varit ett stort problem.

Jag är övertygad om att det behövs åtgärder på både kort och lång sikt och på alla nivåer för att förbättra villkoren för personalen. Regeringens 3,2 miljarder för att stötta regioner och kommuner i arbetet med kompetensförsörjning är därför välkomna. Det handlar till exempel om att regeringen satsar särskilt för att öka möjligheten för vidareutbildning till specialistsköterska och för att öka antalet VFU-platser.

Efter så många år av brister på det här området tror jag dock att det nog är ganska många, inte minst vårdanställda, som håller med oss kristdemokrater när vi säger att det behövs ett ökat nationellt ansvar för kompetensförsörjningen i fortsättningen.

Det är också mot den bakgrunden som regeringen nu har gett Nationella vårdkompetensrådet vid Socialstyrelsen i uppdrag att ta fram en nationell plan för hälso- och sjukvårdens kompetensförsörjning. I den planen ska nu behoven först och främst klargöras, men vi ska också ta fram konkreta insatser för att förbättra arbetsmiljön och villkoren så att vi får fler

att välja vårdyrket och så att vi får fler läkare och sjuksköterskor att vilja stanna kvar eller kanske återvända till yrket, om man en gång har lämnat det.

Herr talman! Riksdagens tillkännagivande som lett fram till dagens skrivelse riktades till den förra socialdemokratiska regeringen för att få den att börja agera i en rad viktiga frågor för svensk sjukvård. Nu har Sverige fått en ny regering, och flera viktiga initiativ som motsvarar förväntningarna i tillkännagivandet har redan tagits. Så sent som nu på förmiddagen, på internationella kvinnodagen, presenterade regeringen ytterligare viktiga initiativ för en mer jämställd hälso- och sjukvård. Det handlar om ett ökat fokus på förlossningsvården och mer resurser till forskning om kvinnors sjukdomar och hälsa och inte minst om att stärka vården för sexuellt våldsutsatta kvinnor och barn.

Sverige har en regering som är beredd att prioritera vården. Man förstår att den viktigaste åtgärden för att åstadkomma fler vårdplatser och kapa vårdköerna är att förbättra villkoren för vårdens fantastiska medarbetare, så att fler väljer att fortsätta bota, lindra och trösta dem som är sjuka och behöver det som mest.

(Applåder)

Anf. 57 ANDERS W JONSSON (C) replik:

Herr talman! Det är intressant att sitta här och lyssna när Christian Carlsson beskriver situationen nu efter valet. Bakgrunden till den här skrivelsen är att vi har haft ett väldigt bekymmersamt läge i svensk hälso- och sjukvård under lång tid. Till slut, efter uppmaning av de fackliga organisationerna på sjukvårdssidan, enades vi i princip i utskottet om att ta det här initiativet och pekade på en lång rad konkreta, strukturella åtgärder.

När man lyssnade på Christian Carlsson var det nästan som att höra en socialdemokrat för ett år sedan förklara varför man över huvud taget inte borde göra något annat än att ge lite uppdrag till statliga myndigheter och så kanske lite specialdestinerade bidrag. Men problemen, herr talman, är betydligt allvarligare än så. Detta är inget man löser genom att tillfälligt ge förlossningsvården extra medel eller ge Socialstyrelsen ett uppdrag, utan här krävs strukturella åtgärder.

Det som förvånar mig är att det som Kristdemokraterna alltid under lång tid har lyft som ett av de absolut största problemen är köerna – de olagliga köerna i den svenska hälso- och sjukvården. Men det enda man har valt att gå vidare med är ett förslag som den gamla sosseregeringen plockade fram, nämligen att det ska startas ett kontor här i Stockholm som ska förmedla ledig vårdkapacitet. Alliansens viktigaste krav var att ge patienterna rätt att välja, även slutenvård, runt om i landet och att se till att vi får tillgång till bra information om hur kvaliteten skiljer sig mellan de olika vårdinrättningarna och hur långa köerna är, inte minst.

Min fråga till Christian Carlsson är därför: Varför har man från regeringens sida valt att prioritera att gå vidare med ett förslag från den gamla sosseregeringen som i princip var färdigt men inte vidtagit några åtgärder när det gäller det viktiga, nämligen att ge patienterna makten och rätten att välja slutenvård i hela landet?

Anf. 58 CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik:

Herr talman! Ledamoten efterlyser strukturella reformer och åtgärder. Kristdemokraterna är fullt införstådda med att det behövs strukturella reformer av svensk sjukvård för att vi ska kunna öka tillgängligheten och erbjuda människor en mer jämlik vård i hela landet. Det är därför vi tillsammans med våra samarbetspartier har sett till att vi nu ska utreda ett ökat statligt ansvar för och en ökad statlig styrning av svensk sjukvård.

Vad gäller vårdköerna och att fler människor ska få vård i tid är detta en av de absolut främsta prioriteringarna från regeringens sida. Den nationella vårdförmedlingen är viktig. Den är viktig för enskilda människor som kan se vart i landet de kan vända sig för att få vård i tid. Syftet med vårdförmedlingen är inte att det ska ligga ett kontor i Stockholm utan just att människor ska få information om vart de kan vända sig. Vi är överens om vad målet är, nämligen att man som patient ska kunna välja att söka sig till en annan region för att där få del av den bästa tillgängliga vården.

Även när det gäller personalförsörjningsfrågan är vi fullt medvetna om att det krävs strukturella grepp. Det är därför vi talar om ett ökat behov av nationellt ansvar i dessa frågor. Man kan tycka att det är futtigt att ta fram en nationell plan för hur vi ska klara kompetensförsörjningen, men det är nödvändigt. I den planen kommer också ansvarsfördelningen mellan stat och regioner att tydliggöras.

Anf. 59 ANDERS W JONSSON (C) replik:

Herr talman! Det var inte alls svar på frågan. Mer nationell styrning av svensk hälso- och sjukvård är det ingen här i kammaren som egentligen motsätter sig. Däremot är det många som har varit kritiska mot Kristdemokraternas förslag, nämligen att staten ska bli huvudman för hela den svenska sjukvården. Det är det få ute i sjukvården som stöder.

Det är också intressant, tycker jag, att Christian Carlsson lyfter kompetensförsörjningen. Det enda konkreta bidraget där har varit att man har dragit igång arbetet för att sätta stopp för arbetskraftsinvandring, det vill säga se till att vi inte kan rekrytera människor till hälso- och sjukvården som kommer från länder utanför EU-området. Detta kommer inte att bidra till en bättre kompetensförsörjning, tvärtom.

Men min fråga handlade om strukturella förändringar. Vårdkontoret i Stockholm, som Socialdemokraterna tog fram ett förslag om, är inte till för patienterna, utan det är regionerna som ska kunna vända sig dit och få hjälp att hitta ledig kapacitet någonstans i landet. Detta är oerhört tydligt i det utredningsförslag som ligger till grund för det som regeringen nu går vidare med. Det kommer inte att innebära någon avgörande skillnad.

Den avgörande skillnaden skulle vi ha fått om man hade gått vidare med det krav som vi drev i Alliansen, nämligen att ändra patientlagen för att ge den enskilde medborgaren rätt att söka slutenvård var som helst i hela landet och dessutom få tillgång till information. Detta var något som drogs igång redan inom ramen för januariavtalet; det skulle finnas tillgång till detta via SKR så att man skulle kunna få kvalitetsinformation. Det är nämligen först när man får det som man som patient har möjlighet att söka någon annanstans. Detta skulle på ett avgörande sätt ha kunnat förändra patienternas möjlighet att söka sig till ställen där kvaliteten är högre och köerna kortare.

Det här kontoret i Stockholm som ska hjälpa regionerna att hitta ledig kapacitet i svensk hälso- och sjukvård kommer inte att bidra över huvud taget när det gäller att korta det som tidigare kallade för de olagliga köerna. Varför gick ni inte vidare med de andra förslagen i stället?

Anf. 60 CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik:

Herr talman! Jag förstår att ledamoten Anders W Jonsson hellre talar om en liberal invandringspolitik än om de faktiska åtgärder vi vidtar från regeringens sida för att lösa personalförsörjningsfrågan och underlätta för regionerna. Jag nämnde i mitt anförande regeringens 3,2 miljarder för att stötta regioner och kommuner i deras arbete med kompetensförsörjningen, och jag nämnde särskilt möjligheten till vidareutbildning av sjuksköterskor till specialistsjuksköterskor, liksom ett antal VFU-platser.

Men vad gäller nationell vårdförmedling blir det ärligt talat något av en konstruerad diskussion. En nationell vårdförmedling där du som medborgare och patient kan se var vården finns står naturligtvis inte i motsatsförhållande till en rättighet att ta del av vården i en annan region. Den nationella vårdförmedlingen kommer vi nu att få på plats – vi arbetar fram det förslaget. Jag skulle vilja vädja till ledamoten W Jonsson om att i stället för att dra förhastade slutsatser om exakt hur det förslaget kommer att vara utformat och avgränsat ha lite tålamod och se hur detta kommer på plats. Syftet med att visa var tillgängligheten finns är självklart att man som patient och medborgare också ska kunna ta del av vården. Detta är det viktigaste för Kristdemokraterna: att den som är sjuk får vård i tid och att vården är god och jämlik i hela landet.

Anf. 61 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Herr talman! Jag tror inte att det finns en trumma som ni kan trola med, Christian Carlsson, så att allt blir väldigt bra igen. Så funkar tyvärr inte politiken riktigt. Man skulle önska det ibland.

I dag är det den internationella kvinnodagen. Vården är fylld av just kvinnor – läkare, undersköterskor, sjuksköterskor och så vidare. De vittnar alla om en väldigt hård och tuff arbetsmiljö. Det kan vi i alla fall vara överens om i denna kammare.

Herr talman! Jag har nu haft kontakter med regioner och med de olika facken. Det finns fortfarande en stor oro för vad som kommer att hända med just arbetsmiljön i regionerna. Det fattas helt enkelt medel, anser de, till att bygga upp vården på det sätt som skulle behövas, specifikt efter pandemin. Det handlar, herr talman, om kompetensförsörjning, arbetsmiljö, styrning och så vidare.

Herr talman! Jag skulle vilja veta vad Christian Carlsson och KD har för idé om hur man ska locka tillbaka de 13 600 sjuksköterskor som står utanför, som har lagt av. De orkar inte längre. Eller hur ska man locka tillbaka alla de som jobbar deltid – barnmorskor, sjuksköterskor, biomedicinska analytiker och läkare? Det är väldigt många som jobbar deltid eftersom de inte klarar av sin arbetsmiljö. Det har varit väldigt tydligt under en lång period, herr talman, att de som arbetar inom vården inte längre mäktar med det. Och detta får, som sagt, stora konsekvenser.

Jag ser inte i den budget ni lade fram i höstas och inte heller i de förslag ni har den här långsiktigheten. Den skulle jag önska mig. Var finns långsiktigheten, herr talman?

Anf. 62 CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik:

Herr talman! Långsiktigheten finns väldigt mycket i den nationella planen för hur vi ska klara kompetensförsörjningen. I den planen ska vi inte bara tydliggöra huruvida staten eller regionen ska bära ansvar för olika delar av just kompetensförsörjningen, utan där ska man också kartlägga regionernas behov av vårdpersonal. Man ska också ta fram konkreta förslag på vad som faktiskt kan få fler att vilja stanna inom yrket och vilja återvända till yrket.

Jag har naturligtvis flera tankar om vad som säkert skulle underlätta när det gäller att få fler att komma tillbaka. Löneläget kan spela in, men det handlar inte minst om hur man kan lägga upp sin tid på jobbet och hur man kan arbeta. Vi vet att många inom vården kanske väljer att gå ned i sysselsättningsgrad för att de vill ha en större flexibilitet och frihet, till exempel att inte behöva bli inkallade när de inte vill, så att säga.

Det finns jättemånga sådana tankar och idéer, men jag tycker att det viktigaste är att vi involverar fackförbunden och lyssnar på personalen när vi ska ta fram den nationella planen. Det måste man göra också i regionerna, på regional nivå. Vi skjuter till resurser för att stötta regionerna i deras arbete med kompetensförsörjningen, men det är oerhört viktigt att man lyssnar in vad som behövs lokalt för att förbättra arbetsvillkoren.

Anf. 63 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Herr talman! Det är ungefär som att man kollar på branden och försöker se var brandsprutorna sitter på brandbilen innan man liksom får fart. Det är uppenbart att krisen är nu i regionerna. Jag tror inte att Läkarförbundet, Kommunal eller Vårdförbundet är nöjda med att det ska finnas en plan. Det måste också hända saker under tiden.

Jag är oerhört orolig över alla som går ned i deltid, för det kommer förstås att synas i deras pensionskuvert, och det kommer inte att bli kul.

Ni säger att ni har gett tillskott. Ni gav 6 miljarder extra – det kan låta som en redig summa – och lite bidrag på sidan till olika insatser. Det är inte till fyllest. Det säger samtliga inblandade – Sveriges Kommuner och Regioner och regionerna själva.

Jag är alltså väldigt orolig. Det är inte bara jag som är det, utan det är också de som arbetar inom vården. Hur ska detta gå till? När kommer det att hända saker? När kommer de att märka något? Redan nu varslar regionerna om att de måste skära ned. De kan maxa upp själva och försöka se till att vården flyter, men när det saknas statsbidrag kommer det att synas i regionerna. Det är det som blir så olyckligt. I en valrörelse har man, herr talman, pläderat för att det kommer att bli bättre, och så kanske det i stället blir sämre. Det handlar just om att det är otillräckligt med statsbidrag.

Ser ni att det under den här perioden kommer att bli så stora nedskärningar i vården – alltså att folk får sluta – att det kommer att gå ut över patientsäkerheten? Finns det någon reservplan på sidan?

Anf. 64 CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik:

Herr talman! Jag tror inte att det har undgått någon att det är tuffa ekonomiska tider. Och att de tuffa ekonomiska tiderna också kommer att påverka landets regioner och kommuner är uppenbart. Så är det.

Då är det desto viktigare att regeringen faktiskt skjuter till dessa miljarder för att stötta kommuner och regioner i deras kompetensförsörjning.

Krisen är nu, och ledamoten undrade: Vad gör ni nu? Regeringen skjuter till de 3,2 miljarder som jag pratade om för att stötta regionerna. Nu förbättrar vi möjligheten att vidareutbilda sig till specialistsjuksköterska. Nu ser vi till att vi ökar antalet VFU-platser. Och så sent som alldeles nyligen avsatte man ytterligare 252 miljoner för att utöka antalet AT-tjänster. Det är sådant som händer nu.

Jag vill betona att dessa satsningar krävs nu, men vi behöver också ett mer långsiktigt grepp om kompetensförsörjningsfrågan. Det är därför det är så viktigt med den nationella planen och att staten tar ett större ansvar för denna del av sjukvården.

Anf. 65 YASMINE BLADELIUS (S):

Herr talman! I en interpellationsdebatt med sjukvårdsminister Acko Ankarberg Johansson återberättade jag för några dagar sedan ett samtal jag haft med en sköterska på Helsingborgs lasarett. Jag tänker dagen till ära passa på att också ge er hennes historia. Så här säger hon:

Jag ville ju arbeta inom sjukvården för att hjälpa sjuka medmänniskor, för att göra allt i min makt för att vårda och hela. Men känslan av att inte vara tillräcklig, att aldrig räcka till, att aldrig hinna hjälpa, rädda, hela, vårda fullt ut, den hänger över mig varje dag.

Patienter som får ligga i sin egen avföring för att jag inte hinner byta på dem. Patienter som glöms bort, som får ligga i våra korridorer, som ropar på hjälp, som dör därför att jag inte hinner titta till dem.

Dagar som går då jag inte hinner äta eller ens gå på toaletten. Patienter som gråter, som far illa.

Jag ville ge trygghet, och det lilla extra. Men förutsättningarna gör att jag helt enkelt inte kan ge så mycket som jag vill. Jag vet inte hur länge jag kommer att orka.

Herr talman! Hennes historia är tyvärr långt ifrån unik; för alla som arbetar inom vården är hennes känsla och hennes historia vardag. Det är så det ser ut.

Vi brukar ofta slå oss själva för bröstet och säga att svensk sjukvård är i absolut världsklass. På många sätt är den det, men grunden för vårt lands säkra och högkvalitativa hälso- och sjukvård är dess personal. Det är de som arbetar på vårdens alla olika golv – de som fortsätter springa och de som fortsätter orka – som är grunden.

Under pandemin blev detta alldeles extra tydligt. Runt om i hela landet ställde hälso- och sjukvårdens personal om sin verksamhet för att på ett mycket snabbt och effektivt sätt kunna möta de ökande behoven av slutenvårdsplatser, laboratorieresurser och diagnostisk kapacitet.

Hårt pressad personal ansträngde sig till det yttersta för att säkerställa att vårdens dimensionering mötte pandemins olika faser och hela tiden föränderliga vårdbehov. Det var en historisk ansträngning med mycket goda resultat.

Men lika tydligt som det under pandemin blev hur beroende vi som samhälle är av sjukvårdspersonalens insatser och arbete har det efter pandemin blivit att den svenska hälso- och sjukvården är underdimensionerad.

Att sjukvårdens kapacitet aldrig slog i taket under pandemin berodde på personalens oerhörda insatser. Men det sättet att arbeta på är inte, och får heller aldrig anses vara, långsiktigt hållbart. Det är inte så vi ska se till att svensk hälso- och sjukvård fortfarande är i absolut världsklass.

Herr talman! Det är alldeles uppenbart att den svenska hälso- och sjukvården behöver stärkas. Den behöver en större kostym. De som arbetar i sjukvården behöver fler kollegor och bättre arbetsvillkor. Antalet vårdplatser behöver öka för att möta hälso- och sjukvårdens behov. Och för detta krävs naturligtvis ekonomiska tillskott till regionerna.

Den förra S-regeringen gav Socialstyrelsen i uppdrag att under 2022 fördela sammanlagt 923 miljoner kronor till regionerna för att bland annat anställa fler sjuksköterskor, förbättra arbetsmiljön och utöka antalet vårdplatser.

Jag är helt övertygad om att denna typ av statligt stöd måste permanentas för att långsiktigt möta bristen på personal i vården. Jag anser därför att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag på en konstruktion för en permanent statlig satsning i syfte att förbättra arbetsmiljön i hälso- och sjukvården och ge personalen bättre arbetsvillkor. I en sådan satsning bör regeringen även utarbeta ett övergripande mål för arbetet med att skapa fler vårdplatser och ta fram en nationell plan för hur målet ska nås.

Herr talman! För att det ska vara möjligt att utvärdera hur arbetet med att nå målet fortskrider anser vi att regeringen även bör redovisa utvecklingen av antalet vårdplatser och förbättringar av arbetsmiljön i vården för riksdagen.

Att förbättra arbetsvillkoren och arbetsmiljön är centralt för att höja kapaciteten i hälso- och sjukvården. Därför bör åtgärder på detta område också styras av en nollvision för arbetsrelaterad ohälsa. Vi anser därför att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag på en sådan nollvision, där hälso- och sjukvården bör vara ett fokusområde.

Herr talman! Jag vill med anledning av detta yrka bifall till vår reservation 1.
(Applåder)

Anf. 66 KARIN RÅGSJÖ (V):

Herr talman! I dag är det internationella kvinnodagen. Och vården är, som vi alla vet, väldigt kvinnodominerad. Det är inte okej att så många kvinnor får slita i en arbetsmiljö som inte är rimlig. Satsningar på vården är också en satsning på jämställdhet.

Herr talman! Regionerna varnar nu för att krisen inom vården kommer att förvärras. De stora problemen handlar om det som vi har talat om i den här salen så länge, nämligen kompetensförsörjningen, arbetsmiljön som är undermålig och styrningen.

Vi måste, herr talman, locka tillbaka de 13 600 sjuksköterskor som har lämnat vården helt. Någoting är fel när en så stor grupp lämnar sitt yrke. Deltidsproblematiken, utifrån att man inte orkar, handlar om ganska många. Det handlar om 800 barnmorskor, 8 000 sjuksköterskor och 500 biomedicinska analytiker som skulle orka jobba heltid om det var bra arbetsvillkor. Så kan vi förstås inte ha det.

En jämlik och jämställd hälso- och sjukvård i hela landet skulle göra Sverige till en tryggare och mer värdig plats att leva på. Den vård som erbjuds ska inte vara beroende av ens samhällsklass, kön, ursprung eller var i Sverige man bor.

Herr talman! Inom hälso- och sjukvården bedriver i dag beundransvärda anställda ett bättre och mer utförligt arbete än vad de egentligen är schemalagda för. Med en fungerande vård borde detta inte förutsätta att

det finns hjältar och hjältinnor. Det handlar om väldigt kvalificerade och samhällsbarande arbeten som kräver en stor kompetens och bör behandlas därefter.

Vänsterpartiet vill skapa den arbetsmiljö som vårdpersonalen förtjänar. Vi har också väckt en budgetmotion som ser väldigt annorlunda ut än budgeten från regeringen och SD. Det handlar om att vi ökar de generella statsbidragen för att just kunna öka personaltätheten och ge högre löner och en förbättrad arbetsmiljö i hela välfärden. Resurserna ska förstås gå till dem som har de största behoven.

Jag som stockholmare i detta snöiga Stockholm – hur ska vi överleva detta, undrar alla i Stockholm just nu – kan inte låta bli att nämna att efter 16 år av moderat styre, vilket det tack och lov inte är längre, saknar Region Stockholm verktyg för att styra resurser dit där behoven finns. Det är lite märkligt i en så stor region. Vård ska ju prioriteras efter behov, och det har inte gjorts i denna region.

Enligt DN:s granskningar har resultatet blivit en väldigt ojämn fördelning av vårdcentraler, och barnvårdscentraler har i stället lagts ned i eftersatta områden. Det tycker jag att man kan fundera på. Det är en väldigt viktig fråga att ändra på just det.

I Region Stockholm är vården mer privatiserad än någon annanstans i landet, och det ska vi vara glada över. Men nu försöker också det amerikanska lågprisvaruhuset Costco slå sig in på vårdmarknaden i Stockholm. Ni förstår att det kan verka lönsamt att jobba utifrån marknaden inom vården i Sverige. Det tycker jag att vi alla ska fundera på när det pratas om resurser och vad de ska gå till.

Herr talman! Hur hamnade vi här? Det tycker jag att man kan fundera på.

Fram till 2008 fördelades pengar utifrån befolkningen i varje område. Sedan infördes vårdvalet. Det kan låta jättebra. Jag tycker också att patienterna ska få välja. Men nu blev det snarare så att det var vårdbolagen som valde var de skulle etablera sig, och det gick ut över jämlikheten. Detta tycker jag är oerhört viktig fråga framgent. Hur ska vi få en jämlik vård? Då måste vi titta på hur vi ska försöka rigga vårdval så att det inte går ut över jämlikhet.

För att öka antalet vårdplatser är ökad personaltäthet den enda rimliga vägen. Och i takt med att befolkningen växer och andelen äldre blir större ökar också behoven inom vården. Då måste det förstås till olika åtgärder. Men man måste reformera personalpolitiken så att fler människor vill jobba inom hälso- och sjukvården och så att de som jobbar där stannar kvar. Annars blir det så att de mest erfarna försvinner och att det hela tiden kommer in nya. Det blir en väldigt olycklig spiral.

Det är uppenbart att regionerna nu upplever att vården kommer att svaja under 2023. Det är de signaler som jag får från politiker, facken och så vidare. Det handlar om otillräckliga statsbidrag.

Antalet vårdplatser kan inte öka genom att det blir färre anställda per vårdplats. Det försämrar vårdpersonalens arbetsmiljö och kvaliteten inom vården. Det riskerar vi att se under 2023. Vi måste anställa fler och helt enkelt ge dem bättre förutsättningar.

I den aktuella skrivelsen refererar regeringen till ett riktat statsbidrag, en kartläggning och en prestationsbaserad ersättning till regionerna i syfte att öka antalet vårdplatser. Det är okej. Men det saknas ett helhetsansvar

och en långsiktighet för satsningar och åtgärder för att just öka personaltätheten. Vi vet alla hur det ser ut. Det finns väldigt många undersökningar och analyser. Man kan gå snabbt fram och titta på vad som behöver göras. Jag tror inte att man kan vänta i flera år, för då kommer vi att få en väldigt undermålig vård i regionerna. Det kommer att kosta.

I den personalkris som blev så uppenbar och förvärrades under pandemin menar jag att det måste till en krisinsikt. Vi tycker att den fattas. Vi vill att regeringen tar fram åtgärder för att öka antalet vårdplatser och har en lite snabbare takt i detta. Därför yrkar jag bifall till reservation 1.

Anf. 67 JOHAN HULTBERG (M):

Herr talman! Dagens debatt bottnar i den förra regeringens brist på såväl handlingskraft som förslag gällande de stora problem som tyvärr finns inom svensk hälso- och sjukvård – problem som under de gångna åtta åren tyvärr har blivit ännu större. Inte minst handlar det om värdköerna, som har vuxit sig mycket längre.

Ta till exempel den så viktiga barn- och ungdomspsykiatrin, herr talman! Dit har köerna tredubblats under tiden med S i regeringsställning. Cancervården är ett annat dystert exempel: S lovade inför valet 2014 att alla med cancer skulle få vård inom fyra veckor, men när Socialdemokraterna packade ihop lådorna på Regeringskansliet efter valet hade köerna i stället vuxit kraftigt. Efter åtta år med Socialdemokraterna och rödgröna regeringar fick färre än hälften av alla kvinnor med bröstcancer vård i tid, och inte ens var tredje man med prostatacancer fick det.

Herr talman! Detta är ett stort och allvarligt misslyckande och löftesvek. Och det var alltså mot bakgrund av de växande värdköerna, bristen på vårdplatser, problemen med ojämn tillgång till vård över landet och de stora utmaningarna när det gäller att rekrytera och behålla vårdpersonal som den förra riksdagen uppmanade den förra regeringen att vidta en lång rad åtgärder för att lösa hälso- och sjukvårdens problem och utmaningar.

Vi som då var i opposition kände en stor frustration över att den dåvarande S-regeringen uppvisade ett så bristande ledarskap. Vi var genuint bekymrade över avsaknaden av konkreta förslag och ansvarstagande. Därför lade vi fram mängder av förslag, och vi krävde att regeringen skulle återrapporera till riksdagen hur arbetet fortskred.

Den skrivelse vi nu debatterar är den tredje och sista med anledning av riksdagens tillkännagivande från mars i fjol. Och den kommer inte från den gamla initiativlösa S-regeringen – nej, den här skrivelsen kommer från den nya, handlingskraftiga, moderatledda regeringen, som nu har rivstartat arbetet med att ta itu med precis de problem och utmaningar jag inledningsvis beskrev. Tidöavtalet, som ligger till grund för regeringens arbete, är en reformagenda för en bättre och mer tillgänglig hälso- och sjukvård.

Tidöavtalet innehåller en nationell kompetensförsörjningsplan, en långsiktig plan för att eliminera bristen på vårdplatser och inrättande av en nationell vårdförmedling. Det innehåller även reformer för att skapa förutsättningar för ett bättre nyttjande av digitaliseringens möjligheter att få till en både mer tillgänglig och högkvalitativ hälso- och sjukvård – och dessutom en bättre arbetsmiljö. Det handlar om att skapa en nationell förlossningsplan, ta krafttag för att förbättra den psykiska hälsan och förebygga suicid, bland väldigt mycket mer.

Herr talman! Ett annat stort problem jag vill lyfta fram i dag, på internationella kvinnodagen, är att svensk hälso- och sjukvård faktiskt inte är jämställd. Vi har allvarliga problem inom svensk hälso- och sjukvård. Alltför länge har kvinnors hälsa åsidosatts. Vi ser det i utbudet inom vården. Vi ser det inom forskningen, där det har funnits en snedfördelning gällande vilken forskning som bedrivs. Vi ser det i att kvinnor behöver uppleva och uttrycka mer smärta för att få hjälp och stöd. Vi ser det inom förlossningsvården, som alltför länge har varit eftersatt.

Nu har vi dock en regering som också på detta område tar krafttag. Vi har i budgeten gjort rejäla satsningar på förlossningsvården och på kvinnors hälsa. Arbetet med en nationell förlossningsplan är påbörjat, och i dag presenterades tre nya uppdrag med syfte att skapa en mer jämställd hälso- och sjukvård.

Socialstyrelsen får i uppdrag att genomföra insatser för en mer jämlik hälso- och sjukvård.

Vi ger Ivo, Inspektionen för vård och omsorg, ett förstärkt uppdrag att jobba med tillsynen av förlossnings- och mödrahälsovården för att säkerställa en god patientsäkerhet.

Vi ger Socialstyrelsen i uppdrag att göra insatser för en mer jämlik och kunskapsbaserad hälso- och sjukvård för dem som har utsatts för sexuellt våld.

Herr talman! Avslutningsvis kan jag konstatera att vi alltjämt har stora utmaningar och problem inom svensk hälso- och sjukvård men att vi också har en handlingskraftig regering som har förslag till lösningar på de problem vi står inför. Dessutom har regeringen möjlighet att samla en majoritet för och få igenom sin politik, herr talman, och därmed steg för steg skapa en mer tillgänglig, högkvalitativ och jämlik hälso- och sjukvård.
(Applåder)

I detta anförande instämde Jesper Skalberg Karlsson (M).

Anf. 68 ANDERS W JONSSON (C) replik:

Herr talman! Som tur är för Moderaterna och Johan Hultberg har de flesta som jobbar i hälso- och sjukvården inte tid att följa den här debatten. Hade de haft det tror jag att de hade blivit ganska upprörda över bilden som målas upp.

Hultberg säger att vi har problem i svensk hälso- och sjukvård därför att vi under åtta år har haft en regering som inte har varit handlingskraftig – men att vi nu minsann har fått en fantastisk regering som kommer att kunna lösa alla problem genom en handlingskraftig agenda. Men när man sätter sig ned och tittar på vad den handlingskraftiga regeringen har gjort ser man att den har tagit ett antal gamla sosseförslag och gått vidare med dem, och sedan är det lite mer riktade statsbidrag och lite uppdrag till några statliga myndigheter.

Den fråga jag ofta möter i sjukvården berör dock ett av de förslag som faktiskt läggs fram. Kvinnosjukvården är eftersatt. Mödradödligheten är ett litet problem i Sverige, men den är betydligt större bland de kvinnor som inte pratar det svenska språket. Där är också risken större att barnen skadas och att kvinnan får skador i samband med förlossningen. Moderaterna och Sverigedemokraterna har drivit igenom att möjligheten till tolk

ska begränsas. I Stockholm har man lagt fram förslag om att det ska kosta 500 kronor att ha tolk.

Den fråga jag möter från dem som jobbar på förlossningen och akut-mottagningar är: Vem tar ansvar? Det kan handla om ett läge där en kvinna vårdas under förlossning, eller där någon som kommer in på akuten vårdas, och där patienten inte har tillgång till tolk, vilket leder till en felaktig diagnos och felaktig behandling som vållar skada – och kanske till och med död. Vem har det juridiska ansvaret efter det att Moderaterna och Sverigedemokraterna driver igenom en begränsning av möjligheten att få tolk? Detta är något som verkligen oroar människor ute i hälso- och sjukvården, ska jag säga.

Anf. 69 JOHAN HULTBERG (M) replik:

Herr talman! Svensk hälso- och sjukvård har stora och allvarliga problem som den har dragits med under väldigt lång tid. Tillgänglighetsproblemet kan vi ju närmast beskriva som en kronisk åkomma i den svenska hälso- och sjukvården.

Vi kan ändå konstatera att vi när alliansregeringen styrde – och vid den tiden ingick även Centerpartiet i regeringen – lyckades förbättra tillgängligheten radikalt. Det gjorde vi genom att sätta fokus på arbetet med att skapa en förbättrad tillgänglighet och genom ekonomiska incitament för att korta vårdköerna. När den socialdemokratiska regeringen tillträdde tog man bort kömiljarderna. Vårdköerna sköt i höjden, och nu behövs på nytt ett ökat fokus på att skapa en tillgänglig hälso- och sjukvård. Precis detta fokus har den nya regeringen.

Anders W Jonsson har alldeles rätt i att problemen är stora och att detta kommer att ta tid att lösa. Jag ska inte ge någon illusion av att allting i svensk hälso- och sjukvård kommer att vara perfekt om fyra år – när den sittande regeringen förhoppningsvis blir återvald – men jag är övertygad om att vi kommer att ha tagit viktiga steg på vägen mot att skapa en mer tillgänglig, högkvalitativ och jämlik hälso- och sjukvård över hela landet.

Ledamoten Jonsson raljerar över att vi ger myndighetsuppdrag och så vidare, men det är ju så den politiska processen ser ut. Vi har en ny regering som har tagit över ledarskapet i Regeringskansliet, och man styr genom sina myndigheter. Det är myndigheterna som är verktygen för att åstadkomma förändring, också givet att vi har ett decentraliserat hälso- och sjukvårdssystem där ansvaret att ge vård i grunden ligger på regionerna.

Tolkfrågan får jag kanske återkomma till i min andra replik. Jag sätter alltså den på vänt, herr talman – jag har ytterligare två minuter på mig att besvara frågan i nästa inlägg.

Anf. 70 ANDERS W JONSSON (C) replik:

Herr talman! Jag kan konstatera att Johan Hultberg undvek att svara på den specifika fråga som jag ställde.

Det som oroar väldigt många barnmorskor, sjuksköterskor och läkare ute i hälso- och sjukvården är just det konkreta förslaget från denna regering, framdrivet av Sverigedemokraterna och Moderaterna, att man ska begränsa möjligheten att få tolk.

Johan Hultberg nämnde kvinnosjukvården. Ett av de mest akuta problemen där är att det vad gäller mödradödlighet redan i dag är stor skillnad på huruvida man förstår det svenska språket eller inte.

Om regeringen nu politiskt driver igenom förslag som minskar tillgången till tolk, vem är det då som har patientansvaret i ett läge där läkaren ställer en felaktig diagnos på grund av att han eller hon inte kan kommunicera med patienten eller där barnmorskan förlorar möjligheten att prata med den gravida kvinnan? Många läkare och barnmorskor frågar vem det är som har ansvaret då. Svaret på det kommer ju att vara att det är den läkare som har befunnit sig i situationen eller den barnmorska som har jobbat med förlossningen som kommer att drabbas.

Regeringen – eller Moderaterna och Sverigedemokraterna – kommer säkert inte att ta något ansvar för den situationen. Här har åtminstone Kristdemokraternas sjukvårdsminister och till viss del även Liberalerna varit ärligare och sagt att detta förslag inte kommer att läggas fram om det på minsta sätt hotar patientsäkerheten. Jag har dock inte hört något sådant vare sig från sverigedemokrater eller från moderater.

Därför återkommer jag till min konkreta fråga. Om detta förslag leder till att fler patienter kommer till skada och till att fler kvinnor drabbas under förlossningen, vem är det då som har patientansvaret? Är det Johan Hultberg och Moderaterna, eller är det den barnmorska eller läkare som har berövats ett av sina viktigaste verktyg för att kunna ställa rätt diagnos och förordad rätt behandling?

Anf. 71 JOHAN HULTBERG (M) replik:

Herr talman! Vi har nu en regering som absolut kommer att ta ansvar för svensk hälso- och sjukvård. Men vi har också en regering som kommer att ta ansvar för att göra någonting åt de väldigt stora integrationsproblem som årtal av misslyckad migrationspolitik och integrationspolitik har renderat i.

Vi måste någonstans göra klart att svenska är det språk som talas i Sverige och ställa krav på att den som kommer till Sverige så snabbt som möjligt ska komma i egen försörjning, lära sig språket och bli en person som bidrar till det svenska samhället och gör vårt land bättre.

Jag tycker att det är viktigt att föra en diskussion om hur länge det är rimligt att det offentliga – skattebetalarna – finansierar tolk för den som har varit i Sverige under lång tid. Det är ju vad denna fråga i grunden handlar om, och det är detta som nu ska utredas. Det finns inget konkret förslag, ledamoten Jonsson, på hur detta ska förändras. Det finns ett konkret löfte från Tidöpartierna om att utreda den här frågan nogsamt. Det har, som sagt, också getts tydliga besked från regeringen om att regeringen inte kommer att lägga fram ett förslag som äventyrar patientsäkerheten.

Det konkreta förslaget får vi återkomma till, men inriktningen från regeringen är klar. Denna regering vill öka kraven på människor i Sverige när det gäller att lära sig språket, ta ansvar för sin integration och ta ansvar för sin självförsörjning. Vi har 1,3 miljoner människor i Sverige som inte är självförsörjande. Det håller inte om vi långsiktigt ska klara av att finansiera den välfärd som debatteras i dag. Om vi ska klara av att satsa på hälso- och sjukvården och ge ökade resursförstärkningar krävs en stark arbetslinje och en bättre integration. Detta är en liten pusselbit i den viktiga och angelägna diskussionen.

(Applåder)

Anf. 72 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Herr talman! Det är uppenbart att denna regering är helt beroende av Sverigedemokraterna. Det är de som sitter där bak och styr; det är uppenbart. Den dag som de tröttnar eller blir sura faller den här regeringen som känglor. Det är alltid bra att påminna om detta, tycker jag.

Det var intressant att lyssna på den diskussion som ledamoten hade med Anders W Jonsson. Lite ödmjukhet är aldrig fel. Jag tycker att ledamoten lät som ett reklamblad för Moderaterna under valrörelsen. Nu har ju valet hållits, och vi kan se konsekvenserna av det.

Självklart är det så att tolkfrågan är väldigt infekterad ute i vården, men jag ska inte gå djupt in i denna fråga. Det är kanske inte heller en fråga som ni i Moderaterna hade drivit själva om ni hade haft förutsättningar att bilda en egen regering.

Det är väl fortfarande så, herr talman, att det är regionerna som är ansvariga för förlossningsvård och så vidare; vad jag vet är det inte vi som sitter och råddar i förlossningsvården. Man ska veta att regionerna var väldigt högerstyrda under den förra mandatperioden. Det var Stockholm, som var högerstyrt i 16 år, som hade det största antalet kvinnor som blev drabbade av förlossningsskador. Detta kan man fundera på, tycker jag. Nu får den andra majoriteten, så att säga, städa upp där.

När det gäller psykisk hälsa bland barn och unga är det väl bra om de resurser som finns koncentreras till de områden där barn har det som jobbigast. Tycker inte ledamoten det? Självklart är det så att barn- och ungdomspsykiatri får det jobbigare om man lägger ned verksamheter som skulle kunna ta emot barn och unga som lider av lättare psykisk ohälsa.

Anf. 73 JOHAN HULTBERG (M) replik:

Herr talman! Ledamoten Rågsjö tyckte att jag lät som ett reklamblad. Jag är stolt moderat. Före valet var jag stolt över den politik vi i Moderaterna gick till val på. Jag är också stolt över att nu få vara en del av underlaget för en regering som har presenterat ett rejält program för att komma till rätta med hälso- och sjukvårdens stora problem, skapa en socialtjänst som har ett mer förebyggande anslag, återupprätta arbetslinjen, ta tag i integrationsproblemen och föra en mer effektiv miljö- och klimatpolitik.

Ja, jag är stolt, men jag spelar inte ned de stora problem och utmaningar som vi har. Som jag sa i det föregående replikskiftet är problemen stora och omfattande, och de kommer inte att lösas på vare sig ett, två, tre eller ens fyra år. Här krävs ett långsiktigt arbete. Riktningen är dock klar: Patientens ställning ska stärkas, kvaliteten i vården ska höjas, jämlikheten ska öka och tillgängligheten ska förbättras.

Nu har vi en regering som tar ett ökat nationellt ledarskap. Det är sant, som ledamoten Rågsjö sa, att till exempel förlossningsvården – liksom all övrig hälso- och sjukvård – är regionernas ansvar. Men också staten har ett ansvar och en roll att spela för att skapa en mer jämlik vård över landet. Det handlar om att utveckla kunskapsunderlag, stödja regionerna och inte minst ta ett nationellt ansvar för det absolut viktigaste för att man ska kunna bedriva en bra hälso- och sjukvård, nämligen att det finns en fungerande kompetensförsörjning.

Det som presenterades i dag var bland annat ett uppdrag till Ivo att jobba med tillsynen. Detta är ett av de viktigaste redskap som vi har nationellt för att säkerställa en god patientsäkerhet. Med en skärpt tillsyn hop-

pas jag att vi ska kunna komma till rätta med de patientsäkerhetsbrister som finns inom mödra- och förlossningsvården. Detta är väldigt viktigt, och jag är glad att ledamoten Rågsjö verkar dela den ambitionen.

Anf. 74 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Herr talman! Jag går nu in lite på socialtjänsten och förebyggande insatser. Att vräka familjer där en person är kriminell kan väl knappast räknas till förebyggande insatser? Det tror inte jag, men vi lämnar den diskussionen.

Det är väl jättebra att Ivo får ökade möjligheter att gå ut och titta. Senast de var ute och tittade hade de synpunkter på 23 akutsjukhus, tror jag. Det kan man fundera på. Det är väl också jättebra om staten tar ett större ansvar för detta.

Det är jättebra med planer, ord och så vidare, men medel räknas också – inte sant, Johan Hultberg? Då måste man ändå fundera på er budget. Den är ganska snål, tycker jag, när det gäller statsbidragen för att få snurr på det som är så illa just nu.

Jag tycker att ledamoten har svartmålat sjukvården i hela Sverige på ett sätt som inte är okej. Dessa statsbidrag är inte till fyllest; det säger ju alla. Det säger regionerna, det säger SKR och det säger samtliga fack.

Vi kommer att följa upp detta. Det blir otroligt intressant, herr talman, att se vad regeringen, med SD som partner, kommer att göra den dag då ännu fler inom hälso- och sjukvården vill sluta.

För vi står på något sätt vid en brant. Man måste göra någonting ganska snabbt för att det ska hända någonting för att kunna behålla personal och för att få upp förlossningsvården på en rimlig nivå och så vidare. Regionerna kommer att kämpa som djur för att fixa det. Men utan ökade statsbidrag kommer det inte att gå. Det tror jag kommer att bli en tråkig resa inom vården.

Anf. 75 JOHAN HULTBERG (M) replik:

Herr talman! Regeringen har som sagt höjt de generella anslagen till regionerna och kommunerna. Vi har också gjort en lång rad riktade satsningar i budgeten för året för att till exempel förbättra förlossningsvården, öka antalet vårdplatser och förbättra tillgängligheten.

Men det är naturligtvis sant att det ekonomiska läge som vi befinner oss i sätter oerhört hård press på regionerna och kommunerna liksom på alla hushåll och företag. Vi har en skenande inflation som gör oss alla fattigare. Problemet är bara att om man skulle bedriva den politik som Vänsterpartiet och ledamoten Rågsjö företräder hade inflationsbrasan eldats på ännu mer. Den budget som ledamoten Rågsjö stod här för några veckor sedan och debatterade var ett recept på ökad inflation. Det var spenderbyxorna på, och det var underskott i statsfinanserna som var oerhört stora för kommande år. En sådan politik kommer vi moderater och den här regeringen aldrig att föra, för inflationen är ett hot mot välfärden och mot hushållen. Vi måste föra en ansvarsfull ekonomisk politik.

Då är det så viktigt, herr talman, att vi återupprättar arbetslinjen. Hade Sverige bara haft motsvarande utveckling på arbetsmarknaden som övriga Europa, om vi hade haft genomsnittet av arbetslösheten i Europa, så hade vi haft 40 miljarder mer till välfärden varje år. Det motsvarar 65 000 undersköterskor. Vikten av en stark arbetslinje och av att pressa tillbaka

Prot. 2022/23:71

8 mars

-----

*Vissa frågor inom
hälso- och sjuk-
vårdsområdet*

utanförskapet kan alltså inte nog understrykas när vi pratar om att klara välfärdens finansiering och stora uppdrag framåt.

När det gäller förebyggande arbete, herr talman, skulle jag säga att det mest grundläggande är en stark arbetslinje i kombination med en fungerande skola. Vi måste se till att alla elever får en bra start i livet genom en bra skola, och därför satsar vi på att öka undervisningstiden och på ökad läxhjälp och lovskola så att alla våra barn får en bra start i livet. Det är det bästa vaccinet mot framtida sociala problem.

(Applåder)

Anf. 76 ANDERS W JONSSON (C):

Herr talman! Jag skulle vilja backa bandet ungefär ett år. Svensk sjukvård hade sedan lång tid tillbaka haft ett antal ganska stora problem: brist på kompetens, långa köer, vårdplatsbrist och ett antal andra saker. Svensk sjukvård hade då precis gått igenom en pandemi och klarat en omställning på ett helt fantastiskt sätt, men var fullkomligt slutkörd. Alla reserver var uttömda.

I det läget vände sig de fackliga organisationerna, framför allt Läkarförbundet och Vårdförbundet men även andra, till regeringen och sa att så allvarligt som läget är nu i den svenska sjukvården krävs det att man tar ett samlat grepp, att man tillsätter en kriskommission, att man gör någonting åt kompetensbristen och ser till att vi får fram fler vårdplatser och minskar köerna. Detta var alltså en beställning från alla som jobbar i den svenska hälso- och sjukvården.

Den dåvarande regeringen var ganska kallhamrad mot de här kraven, men i riksdagen kunde vi då hitta en majoritet för att lyfta de mest centrala problemen i den svenska sjukvården och kräva av regeringen att den skulle återkomma vid inte mindre än tre tillfällen till riksdagen för att redovisa vilka åtgärder som hade vidtagits för att lösa de stora strukturella problem som de som jobbar ute i sjukvården så tydligt hade satt fingret på.

Det är nu tredje gången som en regering redovisar, och det är ju så, herr talman, att läget definitivt inte är bättre i sjukvården i dag. Det är snarast betydligt mer allvarligt. 60 procent av läkarna i sjukvården fungerar på att byta jobb. Pressen är oerhört hård. Ivo, Inspektionen för vård och omsorg, kan konstatera att det på i stort sett samtliga akutsjukhus i Sverige är en akut brist på vårdplatser. Patienter kan ligga på akutmottagningar inte bara i timmar utan till och med i dagar, flera dagar, i väntan på en vårdplats.

I det läget blir det något frustrerande, herr talman, att ta del av den resa som vi har sett sedan ett år tillbaka. Den dåvarande regeringen nonchaletrade, skulle jag vilja säga, mycket av de påpekanden som kom från alla som jobbar i vården. Vi tryckte på från en riksdagsmajoritets sida, och nu får vi höra företrädare för den nuvarande regeringen, med i stort sett samma manus som de socialdemokratiska företrädarna före valet, säga: Nu har vi vidtagit en rad mycket kraftfulla åtgärder. Vi har gett uppdrag till en rad statliga myndigheter, och vi har hittat på ytterligare några riktade statsbidrag, så nu har vi tagit itu med den här situationen.

Som jag sa tidigare: Det är nog är tur att det inte är så många ute i sjukvården som har tid att så här en onsdag eftermiddag sitta och lyssna på riksdagsdebatten, för besvikelsen skulle vara manifest.

Det är därför, herr talman, som vi från Centerpartiets sida har ett förslag – en reservation, som det nu tyvärr blev. För vi tycker att det hade

varit rimligt att regeringen, med tanke på att situationen nu snarare är värre än den var för ett år sedan, bjöd in till en stor diskussion här i kammaren genom att återkomma med ytterligare avrapportering på de här centrala problemområdena som de fackliga organisationerna, det vill säga de som arbetar i hälso- och sjukvården, lyfte för ett år sedan. Men då möts vi, herr talman, av det vanliga regeringstalet: Nu har vi en handlingskraftig regering, nu kommer vi att kunna lösa det här, vi har hittat ytterligare några riktade statsbidrag och några uppdrag till myndigheter och dessutom ska vi ha ett kontor här i Stockholm som fördelar vårdplatser.

Det är, herr talman, något frustrerande. Jag hade önskat lite mer av ödmjukhet från de regeringspartier som faktiskt var med och drev igenom det här för mer än ett år sedan än att bara avslå det med hänvisning till att vi tidigare hade en inkompetent regering och att vi nu har en betydligt mer kompetent regering.

Det går bra ibland att före ett val både vifta med falukorvar och säga att vi har olagligt långa köer i den svenska sjukvården. Men nu, herr talman, blir det upp till bevis. Och även om regeringen vägrar att återkomma med återrapporteringar hit till kammaren, som hade varit fallet om vi hade fått en majoritet från Centerpartiets sida, vill jag yrka bifall till vår reservation 2.

Jag kan säga att vi från Centerpartiets sida kommer att fortsätta följa den här utvecklingen mycket, mycket noggrant och påtala var ansvaret ligger. För man ägnar sig mer åt riktade statsbidrag och uppdrag till myndigheterna i stället för att föreslå rejäla lagförändringar och strukturella förslag som skulle kunna lösa de problem som vi har i den svenska hälso- och sjukvården.

Anf. 77 ULRIKA WESTERLUND (MP):

Herr talman! Vi har en viktig debatt på en viktig dag: Arbetsvillkor i vården är ju en stor kvinnofråga.

Personalens arbetsförhållanden och arbetsmiljö är den allra viktigaste grundpelaren i hälso- och sjukvården, och de brister som vi ser i dag är den största utmaningen vi har. Att läkare inte ska behöva ägna värdefull tid åt att bekymra sig över var patienter ska kunna ligga är oerhört angeläget. En fysisk vårdplats kan inte hållas öppen om det inte finns personal som kan bemanna den. Därför hänger frågan om vårdplatser starkt samman med personalens arbetsmiljö och arbetsvillkor.

Vården måste kunna attrahera nya medarbetare, och de som arbetar i vården ska vilja och orka jobba kvar. Varje gång en medarbetare börjar fundera på att byta jobb trots att hen egentligen tycker att det här är det allra bästa arbetet som hen hade kunnat välja eftersom hen inte står ut med de reella arbetsvillkoren är det ett allvarligt misslyckande.

Herr talman! Miljöpartiet vill se en permanent statlig satsning för stärkt arbetsmiljö och stärkta arbetsförhållanden med fokus på fler medarbetare och högre lön för hälso- och sjukvårdspersonal.

Engångssatsningar eller tillfälliga satsningar kan inte lösa vårdens problem. Sjukvårdens problematik behöver lösas på sikt. Det behövs ett förstärkt statligt ansvar, men inte en statlig kontroll så att säga, och ett permanentat stöd. Målet måste vara att skapa en positiv arbetsmiljö och ett positivt arbetsklimat för vårdens medarbetare. Fler ska vilja söka sig till vårdrken, och fler ska vilja stanna. Fler ska vilja och orka jobba, gå upp

i tid igen eller söka sig tillbaka till yrket. Enligt flera fack- och yrkesförbund finns det en stor potential i att ett ansenligt antal personer kan lockas tillbaka med bättre villkor. Fler kollegor och minskad stress är allra viktigast, men även lön och andra arbetsvillkor spelar såklart stor roll.

Regeringen har bland annat lyft fram att man ser behov av att öka antalet vårdplatser och av att införa prestationsbaserad ersättning till regionerna i syfte att uppnå detta. Vi tycker att denna satsning delvis är felfokuserad, eftersom grunden för problemen är dålig arbetsmiljö och dåliga arbetsvillkor för medarbetarna. Då är det inte bra med satsningar som riskerar att försämra detta.

Vi anser alltså att det behövs ett ökat nationellt ansvar och en långsiktigt hållbar storsatsning på personalens villkor, med fler anställda och högre löner i såväl hälso- och sjukvården som kommunal vård och omsorg. Det behövs en ny konstruktion där staten tar ett permanent och stort ansvar för att uppnå bättre villkor för personalen i hälso- och sjukvården. Vi lyfte denna fråga i vår budgetmotion, där vi avsatte runt 10 miljarder kronor ytterligare för de kommande tre åren. Från och med 2026 vill vi se en permanent statlig satsning på 40 miljarder kronor årligen.

Herr talman! Miljöpartiet vill också se en fortsatt och ökad satsning på återhämtningsbonusen, som finns sedan 2021 och som Miljöpartiet drivit igenom. Det är medel hos Socialstyrelsen som finns att söka för arbetsgrupper inom vården och äldreomsorgen som vill prova nya arbetssätt för att förbättra arbetsmiljön. Syftet är att ta till vara personalgrupperns egna utvecklingsidéer och ge dem möjlighet att pröva dessa.

När återhämtningsbonusen infördes fanns det 300 miljoner kronor i medel, som söktes av 190 kommuner och 16 regioner. Från och med 2022 blev det 1 miljard kronor årligen. Till detta har tillkommit 300 miljoner kronor för att ta bort eller minska så kallade delade turer, och det är värdefullt. Delade turer som inte är önskade av personalen är helt enkelt ett gissel. I vår budgetmotion föreslog vi att återhämtningsbonusen skulle utökas till det dubbla, så att personalgrupper kan få utökad möjlighet att pröva egna idéer för att förbättra sin egen arbetsmiljö. Vi hoppas att regeringen vill verka för att göra modellen mer känd och på sikt se över möjligheten att förstärka återhämtningsbonusen ytterligare.

Herr talman! Miljöpartiet vill se en nollvision för arbetsrelaterad ohälsa. Hälso- och sjukvården skulle kunna vara ett första fokusområde. Arbetslivet ska vara hälsofrämjande, och det kan det också vara när det fungerar. Krafttag behöver tas för att mota de problem som i dag skapar ohälsa. Vi anser att det finns starka skäl för att göra just hälso- och sjukvården till ett första fokusområde för en sådan satsning.

Vårdförbundet, som har nämnts här tidigare i dag, har i en rapport pekat på att om arbetsmiljön var sundare så att alla orkade arbeta heltid skulle det motsvara hela 790 fler barnmorskor, 470 fler biomedicinska analytiker och 7 645 fler sjuksköterskor. Dessa skulle verkligen behövas. Det här skulle kunna leda till att de stressrelaterade sjuktalen i hälso- och sjukvården minskar. Vi hoppas att regeringen vill återkomma med förslag på hur en sådan här nollvision skulle kunna införas inom hälso- och sjukvården.

Herr talman! Det finns mycket att göra på arbetsmiljöområdet även inom hälso- och sjukvården. En ytterligare åtgärd som vi har försökt lyfta handlar om att förbättra arbetsmiljön genom att höja chefskompetensen, till exempel genom ökad kunskap om hur man bedriver ett systematiskt

arbetsmiljöarbete. Vi tycker att regeringen behöver se över förutsättningarna för att införa en särskild utbildning för chefer i hälso- och sjukvården, liknande rektorsutbildningen inom skolväsendet.

Det finns även anledning att se över arbetsmiljölagstiftningen. Medan vi ingick i regeringen tillsattes en utredning som skulle titta på problematiken med att Arbetsmiljöverket kan utdöma vite om det finns fysiska brister i arbetsmiljön men inte om det brister i organisatorisk och social arbetsmiljö. Utredningen har presenterat sitt betänkande, där det föreslås en lösning på frågan. Nu hoppas vi såklart att regeringen kommer att ta tag i dess förslag. Remisstiden gick ut i december.

Det finns med andra ord mycket att ta tag i för att säkerställa bästa möjliga arbetsmiljö för personalen inom hälso- och sjukvården och därmed bästa möjliga vård. Jag vill slutligen ta upp förslagen om att försämra tillgången till tolk liksom tankarna på att vårdpersonal ska uppmanas att ange personer som befinner sig utan papper i Sverige, vilket har nämnts tidigare i debatten. Detta är inte något som leder till förbättrad vård och inte heller något som ökar attraktiviteten i att jobba inom vården. Vi hoppas att regeringen noga tänker igenom det och inte lägger fram sådana här förslag, som inte kommer att leda till bättre vård för någon.

Anf. 78 CARITA BOULWÉN (SD):

Herr talman! I dag debatteras betänkandet *Vissa frågor inom hälso- och sjukvårdsområdet*. Den föregående regeringen redovisade två skrivelser i ämnet, och den nuvarande regeringen har presenterat den sista.

Sverigedemokraternas och Tidöpartiernas arbete med att få rätsida på den svenska hälso- och sjukvården började redan under föregående mandatperiod, under den förra regeringens tid vid makten, genom att vi i Sverigedemokraterna lät regeringen starta de reformer som vi ville genomföra. För att vi skulle få en uppfattning om vad regeringen gjorde, eller snarare inte gjorde, togs ett initiativ som innebar att regeringen skulle återkomma till riksdagen med skrivelser om hur arbetet fortlöpte. Det är dessa skrivelser, herr talman, som debatteras i dag.

Herr talman! Svensk sjukvård ska vara i världsklass. När Sverige har en av världens högsta skattesatser och är ett av de länder i Europa som lägger mest resurser på sjukvård mätt i andel av bnp är det givetvis oacceptabelt att det i dag finns människor som dör i vårdköer, att rekordmånga väljer att sluta sitt arbete inom sjukvården och att patientsäkerheten hotas av otillräckliga vårdplatser runt om i landet. Detta är en fullkomligt ohållbar situation. Sverigedemokraterna har varnat för den under lång tid och lagt fram konkreta förslag till förbättring.

Ett välfärdsland som Sverige förtjänar bättre, herr talman. Därför är jag glad över att Sverigedemokraterna och samarbetspartierna kan fortsätta det påbörjade arbetet. Sverigedemokraterna har tillsammans med Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna i Tidöavtalet kommit överens om många avgörande reformer för den svenska hälso- och sjukvårdens framtid.

Herr talman! Vi har som ambition att svensk sjukvård ska ligga i framkant och hålla hög internationell kvalitet. Det är av stor vikt för oss att patienter behandlas med evidensbaserade och effektiva behandlingsmetoder, att väntetiden är inom den svenska vårdgarantins ramar och att man

får patientsäker vård i hela landet. Det ska inte spela någon roll var i landet man bor.

Det är också viktigt att vårddyrkets status ökar, så att vården både kan locka ny arbetskraft och kan behålla den kompetens och den personal som finns. Samarbetspartiernas arbete är i full gång för att säkerställa just detta med stärkt kompetensförsörjning inom hälso- och sjukvården. Socialstyrelsen får i uppdrag att ta fram förslag till en nationell plan för att förbättra kompetensförsörjningen. Detta tror jag, herr talman, är ett viktigt steg i rätt riktning.

Samtidigt behöver antalet vårdplatser öka för att säkerställa att vi håller en patientsäker och trygg vård. Därför får Socialstyrelsen i uppdrag att fördela närmare 2 miljarder kronor i prestationsbaserad ersättning till regionerna för att öka antalet vårdplatser.

Vidare har Sverigedemokraterna drivit frågan om ett vårdgarantikansli med en nationell väntelista där behandling och operationer presenteras för dem med längst vårdköer. Patienten ska också kunna söka vård fritt i den region där vården finns. Även här har samarbetspartierna enats om viktiga reformer. En nationell vårdförmedling i statlig regi, som vi benämner det i Tidöavtalet, ska tas fram.

Herr talman! Jag menar att vi är väldigt tydliga i Tidöavtalet. Vi behöver en nationell plan och konkret styrning av kompetensförsörjningen för att kartlägga behovet av vårdpersonal. Av kartläggningen ska också framgå vilka insatser för befintlig och ny vårdpersonal som kan behövas för att förbättra personalförsörjningen. Det nationella åtagandet för kompetensförsörjningen ska stärkas för att vi långsiktigt ska kunna klara behovet i hela Sverige. Slutligen behöver vårdplatserna prioriteras och utökas. Inte minst är detta viktigt för att garantera patientsäkerheten och ge alla en trygg och säker vård.

Herr talman! Med Tidöavtalet som grund finns nu en tydlig plan för den svenska hälso- och sjukvården, och jag kan garantera att Sverigedemokraterna ihop med övriga samarbetspartier kommer att prioritera svensk hälso- och sjukvård under mandatperioden.

Anf. 79 ANDERS W JONSSON (C) replik:

Herr talman! Tittar man på regeringens politik på sjukvårdsområdet som nu förväntas få de här dramatiska effekterna i den svenska sjukvården kan man säga att det finns tre typer av förslag. En typ är de som härrör från den gamla sosseregeringen. En annan är ett antal alliansförslag. Men sedan finns det två förslag som kommer från Sverigedemokraterna.

Ett har diskuterats tidigare. Det är att minska rätten till tolk. Det andra handlar om detta med anmälningsskyldighet. Om en patient dyker upp på en akutmottagning eller i sjukvården och inte har de fyra sista siffrorna, det vill säga inte tillstånd att vistas i landet, ska läkaren eller sjuksköterskan innan de vidtar några åtgärder ringa till gränspolisens och anmäla att vederbörande har kommit dit.

Sekretessen i svensk sjukvård är oerhört stark. Det är i princip bara om någon har begått ett mord eller ett brott som har ett fängelsestraff på mer än två år som man som sjukvårdspersonal har rätt att ringa polisen.

Därför är det förslag som har kommit in i Tidöavtalet oerhört anmärkningsvärt. Det är i och för sig med reservationen att man ska se vilka konsekvenser det kan få i sjukvården. Men när Sverigedemokraterna själva har drivit det har den reservationen över huvud taget inte funnits med.

Det handlar om att i svensk sjukvård börja göra så för alla som inte har rätt att vistas i landet att så fort de kontaktar sjukvården ska det anmälas till polisen. Det kommer att få mycket stora konsekvenser. Att få det uppdraget från Sverigedemokraterna via regeringen är en annan sak som hälso- och sjukvårdspersonal verkligen har vänt sig emot.

Herr talman! Jag har en fråga till Sverigedemokraterna. När ni har lagt fram förslaget om att det ska vara en anmälningsskyldighet, hur har ni då funderat på vilka konsekvenser det kommer att få för människors möjlighet att söka sjukvård när de behöver det för livshotande tillstånd?

Anf. 80 CARITA BOULWÉN (SD) replik:

Herr talman! Tack, Anders W Jonsson, för din fråga!

Först och främst gäller att om man inte har rätt att befinna sig i vårt land ska man heller inte kunna åtnjuta de svenska välfärdsförmåner som vi har i detta land. Det vill jag börja med att säga.

När det gäller de förslag vi har tagit fram är det inte hugget i sten exakt hur de ska se ut. Det får en utredning visa. Det är myndigheter, polis och så vidare som ska se till att vi inte har personer i vårt land som inte har rätt att vistas i vårt land.

Vi har sagt att vi vill utreda möjligheten och se om det eventuellt kan finnas ömmande värden exempelvis när det gäller sjukvården. Om människor söker sjukvård och inte har rätt att befinna sig i landet kanske det finns en annan möjlighet där man inte behöver vidta de här åtgärderna.

Anf. 81 ANDERS W JONSSON (C) replik:

Herr talman! När det gäller de övriga kan de tre regeringspartierna alltid gömma sig bakom formuleringen att det ska utredas och att man ska se vilka konsekvenser det får i hälso- och sjukvården. Men för Sverigedemokraternas del är det någonting som man har drivit under lång tid helt utan förbehåll.

Om man tittar på hur sjukvården är uppbyggd finns sekretesskravet. Om du har begått ett brott som ger fängelse i mer än två år, i princip kidnappning och mord, har man som läkare eller sjuksköterska rätt att ringa polisen men i övrigt inte.

Tanken med det är att ingen människa, oavsett om det är en inbrottstjuv eller någon annan, i ett läge där den behöver akutsjukvård ens ska tveka att söka upp akutmottagningen av rädsla för att läkaren eller sjuksköterskan kontaktar polisen.

Det finns ett väldigt tydligt skäl till att man har det på det viset. Alla ska ha rätt till sjukvård för att rädda livet. Dessutom är detta förslag, vid sidan av tolkförslaget som också kommer från Sverigedemokraterna, något som har skapat stor upprördhet inom vården.

Det är inte nog med att det är tufft att jobba på akutmottagningen som sjuksköterska och läkare. Nu ska de dessutom ringa till polisen så fort någon saknar de fyra sista siffrorna.

Eftersom Sverigedemokraterna har drivit det under lång tid utgår jag ifrån att de har funderat på konsekvenserna. Det är därför min fråga till Carita Boulwén gäller just det. Vilka konsekvenser har ni bedömt att det kommer att få för sjukvården i ett läge där de som saknar de fyra sista siffrorna inte vågar gå dit på grund av risken att bli polisanmälda?

Ska det också gälla andra att man ska minska sekretessen? Det vore väl logiskt. Om det nu är mördare och de som inte har tillstånd att vara i Sverige som ska polisanmälas när de söker vård på akutmottagning kanske det finns skäl att också titta på andra enligt Sverigedemokraterna.

Hur har ni funderat om vilka konsekvenser det kommer att få för vårdpersonalen och människor som är i akut behov av sjukvård?

Anf. 82 CARITA BOULWÉN (SD) replik:

Herr talman! Som jag tidigare nämnde får man se över om det finns undantag som kan göras när människor söker sjukvård.

Det vi vill komma åt är just detta. Om man inte har rätt att vistas i landet ska man heller inte kunna ta del av vår välfärd. Det är grundtanken i förslaget.

Det kan finnas anledningar som gör att man får frångå de principerna. Det kan till exempel vara detta vad gäller sjukvården.

Anf. 83 MALIN DANIELSSON (L):

Herr talman! För ganska exakt ett år sedan uppmanade vi den förra regeringen att skyndsamt vidta åtgärder för att öka antalet vårdplatser, korta sjuka människors väntan på vård, stärka arbetsmiljön i vården och se till att de anställda får tillräckligt många kollegor.

Sedan dess har vi bytt regering. En del av de åtgärder vi ställde som krav på S-regeringen att vidta är nu är påbörjade och på god väg, annat har den nya regeringen redan gjort till verklighet.

Jag vill först och främst lyfta fram följande. Vi tänker öka antalet vårdplatser. Det är svårt att jämföra avlägsna länder med varandra. Men det är inte rimligt att våra grannländer har så många fler vårdplatser än vad vi har. Det behövs en nationell plan för hur bristen på vårdplatser ska åtgärdas. En miljard har avsatts för detta för i år och mer kommer. 1,5 miljarder tillförs 2024.

Det andra jag vill lyfta upp är att den vård som finns i landet ska användas klokt. Det har avsatts 50 miljoner för att upprätta en nationell vårdförmedling, och för sjukresor för patienter som behöver längre resor har det avsatts 100 miljoner kronor för både 2023 och 2024.

I dag är det den internationella kvinnodagen. Vårdens villkor är i allra högsta grad en jämställdhetsfråga. Varje anställd i sjukvården ska veta att hen, eller som det oftast är inom vården – hon, har tillräckligt med kollegor.

Den nya regeringen har gjort budgetsatsningar på kompetensutveckling och kompetensförsörjning och satsningar på vidareutbildning för sjuksköterskor och bättre utvecklings- och karriärmöjligheter. Åtgärder är även på väg för att få till språkstudier för personer med utländsk högskoleutbildning inom vård.

Regeringen ser också över arbetsmiljön inom vården. Det är en mycket prioriterad fråga. Arbetsmiljöverket genomför nu en tillsyn av arbetsmiljön inom vård och omsorg. Mer än 1 500 inspektioner ska genomföras för de anställda och patienternas skull.

Det kommer mer. Var och en av oss ska känna att vi ska kunna få en god vård om och när vi blir sjuka. Det gäller vad som än drabbar oss, vilka vi än är och var i landet vi än bor. Liberalernas mål är enkelt: ingen ska vara rädd för framtiden.

Anf. 84 ANDERS W JONSSON (C) replik:

Fru talman! Det gläder mig att Malin Danielsson lyfter fram hur viktig arbetsmiljön är för hälso- och sjukvårdspersonal. Men man kan fråga sig hur arbetsmiljön kommer att påverkas för sjuksköterskor och läkare i den svenska vården i ett läge där de får en anmälningsskyldighet om någon saknar tillstånd att vara i Sverige eller än värre där rättigheten till tolk begränsas. Det klingar något falskt i mina öron.

Men det var inte därför jag begärde ordet. Jag begärde ordet när jag hörde att Malin Danielsson lyfte fram att vi måste öka antalet vårdplatser. Alla vet att det inte är sängar eller rum det är brist på utan personal och kompetens i vården.

Så många som 25–30 procent av alla som jobbar i vården har utländsk bakgrund. Det är väldigt viktigt för de flesta regioner att kunna rekrytera utomlands och att med hjälp av arbetskraftsinvandring kunna få hit undersköterskor och sjuksköterskor men även läkare.

Därför blir det så märkligt att Liberalerna har ställt sig bakom en kraftig begränsning av arbetskraftsinvandringen och att man måste ha en hög månadslön för att över huvud taget kunna få tillgång till den svenska arbetsmarknaden. Det här kommer att slå stenhårt mot gröna näringar, besöksnäring och så vidare. Men det kommer också att slå hårt mot den svenska sjukvården.

Min fråga till Malin Danielsson från Liberalerna är: Hur kan ni ställa upp på det här i ett läge där ni identifierar kompetensbrist som ett stort problem? Det finns många åtgärder man ska vidta där. Men att begränsa sjukvårdshuvudmännens möjlighet att rekrytera utomlands genom det här drakoniska förslaget när det gäller arbetskraftsinvandring – hur kan Liberalerna ställa sig bakom det?

Anf. 85 MALIN DANIELSSON (L) replik:

Fru talman och Anders W Jonsson! Jag vill inleda med att säga att jag står här på grund av snökaoset. Min kära kollega Lina sitter fast i snön som faller utanför. Den är väldigt vacker, men den skapar en del problem.

Vad gäller platsbristen är det precis som Anders W Jonsson säger: Det handlar inte om sängar. Det handlar om personal som kan hjälpa, stötta, undersöka och behandla dem som behöver vård så att man slipper göra det i en korridor. Men det handlar också om att ha personal på plats som kan beta av köerna på grund av de långa väntetider som vi ibland har.

Här är det fullt rimligt att vi gör mycket mer så att den kompetens som finns inom Sveriges gränser i dag kan vara med och bidra i vården. Det måste vi göra. Jag har varit på studiebesök i Örebro, där det var ett helt gäng barnläkare som satt utan att få jobba som barnläkare för att de inte fick språkstudier som uppfyller kraven för att få licens och kunna prak-

tisera i Sverige. Vi har otroligt mycket kompetens som redan finns i dagsläget, och den behöver vi ta till vara.

Inom många näringar behöver vi också rekrytera utanför vårt land. Vi har hela EU med en fri rörlighet som vi är väldigt stolta över och ska fortsätta att vara stolta över. Men vi kan också behöva rekrytera från tredjeland.

Jag tror att man i framtiden behöver titta på vilka briststyrken vi har och hur vi hanterar en sådan situation. Hur det sedan ska se ut framöver är svårt att svara på nu. Det regeringen nu lägger fram handlar om språkstudier för personer med utländsk högskoleutbildning inom vård, och det är mycket efterlängtat och klokt. Låt oss ta till vara all den kompetens som finns i landet i dag!

Anf. 86 ANDERS W JONSSON (C) replik:

Fru talman! Det är väl ingen som säger att det är dåligt. Det finns väldigt mycket mer man kan göra för att se till att de som redan finns i landet kommer in i sjukvården i ett läge där de har den kompetensen.

Men det jag inte kan begripa är varför Liberalerna och regeringen vill vrida igen den kran som är så viktig för sjukvårdshuvudmännen och regionerna, nämligen att kunna rekrytera sjuksköterskor, läkare och även annan personal utanför EU. Varför vill ni vrida igen denna kran genom att ställa krav på en månadslön på mer än ungefär 33 000 kronor i månaden?

Det här kommer att skapa ännu mer bekymmer för våra regioner. Någon kanske kan hävda att en läkare tjänar mer än 33 000 och att man gott kan betala också en sjuksköterska mer än 33 000. Men det funkar inte på det viset i sjukvården i praktiken, för när man rekryterar en duktig barnläkare från Syrien kommer han eller hon inte in på en överläkarlön på 95 000, utan de kommer in på en tjänst som har en betydligt lägre lön. Man måste ju se om detta är en person som klarar av jobbet. De får sedan lära sig språket och successivt växa in.

Det är därför förslaget från Liberalerna och regeringen kommer att få konsekvenser även för läkarrekryteringen. Men framför allt handlar det om sjuksköterskerekryteringen. Det jag inte kan begripa är att man gör detta i ett läge där alla är överens om att bristen på kompetent personal är ett av de största problem vi har i sjukvården. Det är det som gör att vi har brist på vårdplatser.

Varför då vrida igen en av de 25 olika kranar som man måste öppna för att kunna bidra till en lösning? Hur kan Liberalerna ställa upp på begränsningar i arbetskraftsinvandringen, som frånsett att de leder till problem på en lång rad andra områden också drabbar den svenska hälso- och sjukvården?

Anf. 87 MALIN DANIELSSON (L) replik:

Fru talman och Anders W Jonsson! Jag tänker vara någon som hävdar just att man har rätt höga löner inom vården – i alla fall inom vissa delar. Det gäller barnmorskor och läkare. Där kommer det med de här regleringarna fortfarande att finnas stora möjligheter att rekrytera utanför Sveriges gränser.

Sedan vill jag också påpeka att vi har en stor arbetslöshet i vårt land i dagsläget. Vi har många som inte har ett jobb att gå till och som inte kan känna den frihet det innebär att få en lön. Deras barn ser inte sina föräldrar gå till jobbet varje dag, och det här ser jag som en av våra stora utmaningar. Det är en missmatchning vi har på arbetsmarknaden med en stor mängd arbetslösa och en stor kompetensbrist. Det här måste vi få bukt med.

Återigen handlar det om arbetsmiljöfrågorna. Vi behöver få dem som har lämnat vården att komma tillbaka. Det är de som redan har kompetensen i dag, och vi behöver fylla på därifrån. Sedan behöver man också titta på andra frågor och, precis som Anders W Jonsson säger, se utanför landets gränser.

Men framför allt tror jag att vi måste börja arbeta med alla dem som finns i Sverige i dag. De behöver också få den frihet som du och jag har: att komma hem till våra barn, att kunna försörja dem, att kunna ställa mat på bordet och att kunna känna den frihet man har när man har en lön.

Anf. 88 ULRIKA WESTERLUND (MP):

Fru talman! Ni förstår säkert varför jag står här igen. Jag glömde att yrka bifall till reservation 3, så nu gör jag det.

Som sista ord passar jag nu på att lyfta att det inte bara är internationella kvinnodagen i dag utan också en del av endometriosismånaden. Det är därför jag har ett gult band på mig. Kanske får vi anledning att lyfta den frågan fler gånger under den här månaden.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under § 21.)

§ 17 Kultur och fritid för barn och unga

*Kultur och fritid för
barn och unga*

Kulturutskottets betänkande 2022/23:KrU3
Kultur och fritid för barn och unga
föredrogs.

Anf. 89 LEONID YURKOVSKIY (SD):

Fru talman! Som många före mig i den här kammaren och som säkert flera efter mig i dag vill jag ägna anförandet åt att tala om de ungas situation i vårt samhälle. Här finns såklart många saker att nämna.

Låt oss börja med MUCF:s senaste rapport om ungas ekonomiska utsatthet. Den visar att var tionde ung i åldern 20–25 år har en inkomst som ligger under gränsvärdet för vad som krävs för en skälig levnadsstandard. År 2020 var det sammantaget 134 500 unga som var ekonomiskt utsatta. Det motsvarar en stor svensk kommun helt befolkad av ekonomiskt utsatta unga. Den siffran ökar nu tillsammans med skuldsättningen.

Utöver det ekonomiska är det väldigt tydligt att den psykiska ohälsan nu utgör ett av de största och farligaste problemen hos unga i Sverige. Enligt Folkhälsomyndigheten handlar det om socioekonomi, skolstress med mera. Man kan också läsa om hur unga inte får vård i den utsträckning som behövs.

Till den här listan av potentiella anledningar vill jag lägga till den överlägset mest dominerande kulturportal som ungdomar har. Det är sociala medier i olika former. Där finns fullständigt skeva utseendeideal och ännu skevare ideal kring sex och samlevnad. Där finns ätstörningar, könsdysfori, självmordstankar med mera som tar mycket plats. Och detta är inte bara ämnen som diskuteras, utan det är ämnen som projiceras och får fäste.

Med det här vill jag säga att vi måste vara ärliga: Ungdomars utsatthet i dag har inte med kulturbidrag eller fritidsgårdarnas öppettider att göra. Det har att göra med en misslyckad skola, en misslyckad invandringspolitik, en svikande vård och slutligen en dekadens i samhället som tidigare generationer har banat väg för.

Därför ska man också vara ärlig med sina ambitioner. Man kan säga att kulturpolitiken kan ge barn och unga utvecklande upplevelser. Den kan absolut bidra till en meningsfull fritid, men den kan inte vara plåster på misslyckanden på andra politiska områden.

(Applåder)

I detta anförande instämde Runar Filper (SD).

Anf. 90 KRISTOFFER LINDBERG (S):

Fru talman! Jag ska börja med att yrka bifall till reservation 4 och 10.

Alla människor har rätt till kultur och bildning och en värdefull fritid. Jag vill inledningsvis lyfta kulturskolan.

Kulturskolan har en otroligt viktig roll i att ge barn och unga möjlighet till kulturutövande. Den finns i nästan alla kommuner, såväl i storstaden som i lands- och glesbygd. Därför är den av särskild vikt när vi pratar kultur och fritid för barn och unga i hela Sverige. Den måste vara tillgänglig på jämlika villkor i hela landet för alla oavsett bakgrund.

Kulturskolan är ett kommunalt ansvar, men dess betydelse för barns och ungas tillgång till kultur och en aktiv fritid gör den också till en nationell angelägenhet. Riksdagen har därför beslutat att staten ska bidra till en mer tillgänglig och jämlik kulturskola av hög kvalitet i såväl utbud som undervisning.

I budgeten för 2021 förstärktes det statliga bidraget till kulturskolorna och uppgick fram till i fjol till 200 miljoner kronor årligen.

När jag besöker kulturskolorna hemma i Hälsingland visar de hur utvecklingsbidraget har använts just för att utveckla och bredda den befintliga verksamheten, till exempel genom att starta uppsökande verksamhet och erbjuda nya kultur- och undervisningsformer för att nå barn och unga som inte tidigare hittat till kulturskolan. Detta bekräftas också av uppföljningar som Statens kulturråd har genomfört.

Vi socialdemokrater värnar kulturskolans möjlighet att nå fler barn och unga, och därför bibehåller vi utvecklingsbidraget på 200 miljoner. Vi ser också till att öka de generella statsbidragen till kommunerna för att säkra både välfärdens och kulturskolornas grundfinansiering.

Fru talman! Det fria föreningslivet, inte minst vår stora folkrörelse idrottsrörelsen som finns i hela landet, har en avgörande betydelse när det handlar om en värdefull fritid för barn och unga, inte minst på landsbygden – i Bollnäs GIF:s bandyverksamhet, i fotbollsträningen med Rengsjö Sportklubb eller ute i spåren med Kilafors Skidklubb.

Idrottsrörelsen arbetar med att återstarta efter en svår nedstängning under pandemin. Pandemins inverkan på idrottsrörelsen och folkhälsan är omfattande. Allt fler unga är stillasittande och har under pandemin lämnat ett aktivt medlemskap i en idrottsförening. Det finns också stora utmaningar för att få fler ideellt föreningsaktiva ledare, tränare, domare och styrelsemedlemmar att hålla verksamheterna igång.

Vi ser ett fortsatt behov av ytterligare insatser för ungas idrottande, och därför satsade vi 100 miljoner extra i stöd till idrotten i vår budget.

Utöver detta har vi också anläggningsproblematiken. Det är brist på anläggningar runt om i Sverige, inte bara i våra större städer. Detta är ett hinder för ungas idrottsutövande, och halltider är på många håll hårdvaluta. Många kommuner har stora behov av att renovera och att bygga nya idrottshallar. Vi ser också att många kommuner efterfrågar möjlighet till delfinansiering. Mot bakgrund av detta och den anläggningsbrist vi har i Sverige menar vi socialdemokrater att vi från statens håll behöver en utredning om att inrätta en statlig idrottsanläggningsfond.

Fru talman! En aktiv och värdefull fritid handlar inte bara om föreningsliv, om kulturskola och om idrottsrörelsen. Vi är alla olika och dras till olika aktiviteter och sociala sammanhang. Därför måste samhället kunna erbjuda en bredd av alternativ för barn och unga.

En viktig del för barn och unga som inte deltar i det traditionella föreningslivet eller den kommunala kulturskolan är den öppna fritidsverksamheten, fritidsgårdar som kan erbjuda en meningsfull fritid och umgänge och mötesplatser för ungdomar att träffas på fritiden. Detta är en verksamhet som inte får komma bort i den politiska debatten.

I juni 2022 tillsatte den socialdemokratiska regeringen en utredning för att kunskapsbilda och analysera den öppna fritidsverksamheten och identifiera hur den kan stärkas och utvecklas för att bli en än mer jämlik och tillgänglig verksamhet samt hur vi kan bidra till att kvalitetssäkra den öppna fritidsverksamheten. I detta fanns också ett uppdrag att särskilt analysera om den öppna fritidsverksamheten för ungdomar kan inkluderas i det övergripande brotts- och våldsförebyggande arbetet. Uppdraget skulle redovisas senast den 1 december i år.

Tyvärr lades utredningen ned av den nya högerkonservativa regeringen i december 2022. Det är bekymrande. Vi socialdemokrater beklagar detta och menar att det finns all anledning att se över den öppna fritidsverksamheten, att den finns tillgänglig för alla ungdomar och att den håller hög kvalitet. Hittills har vi inte sett några andra förslag från högerpartierna.

Fru talman! Jag beklagar att vi nu ser en politik som riskerar att slå dubbelt mot landets kulturskolor, när man halverar det statliga utvecklingsbidraget till barnens kulturskola samtidigt som kommunernas ekonomi blir mer och mer ansträngd då regeringen inte ger kommunerna tillräckliga statsbidrag för att klara det tuffa ekonomiska läge vi står inför. Minskat statligt utvecklingsbidrag minskar möjligheten att nå ut till fler barn och unga, och utan tillräcklig grundfinansiering till välfärden riskerar den kommunala finansieringen av kulturskolan att påverkas.

Vi vill se mer pengar till kulturskolan, mer resurser till kommunerna och stärkta stöd till svensk idrottsrörelse. Vi vill se att en statlig anläggningsfond utreds och att förutsättningarna och kvaliteten för den öppna fritidsverksamheten stärks och utvecklas. Jag beklagar att regeringen inte tycks prioritera dessa frågor.

Barns och ungas tillgång till kultur och fritid är inget som kommer av sig självt. Barn och unga är beroende av sin familjesituation. Ekonomiska förutsättningar, föräldrars arbetssituation och föräldrars kunskap och egna erfarenheter har stor betydelse. Det krävs en medveten, aktiv och långsiktig politik och vilja hos politiker för att kulturen ska bli en naturlig del av fler barns och ungas uppväxt och en politik som stöder och ger förutsättningar för en aktiv och värdefull fritid för alla barn och unga.

Tillgång till kultur och fritid är ett mått på hur välmående ett samhälle är. Ett samhälle som ser värdet av kultur och fritid har investerat långsiktigt både i sin befolkning och i samhällsutvecklingen. Det är just vad kultur och fritid för barn och unga handlar om: en livslång investering.

(Applåder)

Anf. 91 EMMA AHLSTRÖM KÖSTER (M) replik:

Fru talman! Jag lyssnar ihärdigt på ledamotens engagemang för kulturskolan, som tycks komma tillbaka i alla debatter. Det uppskattas.

Jag vill bara ställa frågan till ledamoten om han vet om att den satsning med utvecklingspengar som togs upp i anförandet faktiskt var en riktad satsning just för att nå nya kulturutövare. Ledamoten kommenterade ju själv att vi faktiskt har uppnått det målet, det vill säga att nå ut till barn och unga som inte hade hittat dit själva.

Pengarna har alltså gått till en viss satsning inte för att bredda verksamheten utan för att uppnå ett mål, och så har också gjorts.

Anf. 92 KRISTOFFER LINDBERG (S) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten för denna möjlighet att förlänga mitt resonemang!

Ja, det var varit en riktad satsning som vi socialdemokrater ser ett fortsatt behov av för att nå ut till fler barn och unga i framför allt lands- och glesbygd. I Kulturskolerådets rapport säger man att i sju av tio kommuner minskar nu antalet kulturskoleplatser – man pratar om 58 000 platser.

Detta handlar delvis om den statliga delen med utvecklingsbidraget för att bredda och utveckla verksamheten, men det handlar också om resurserna till kommunerna, statsbidrag till kommunerna, för att inte skära ned på vården, skolan, omsorgen och det kommunala utbudet av kultur och fritid för barn och unga.

Här är det tydligt att denna regering inte prioriterar de frågorna. Man har valt att hellre sänka skatten för höginkomsttagare än att satsa på barns och ungas kultur och fritid. Jag är glad att vi kan se de tydligheterna i politiken.

Anf. 93 EMMA AHLSTRÖM KÖSTER (M) replik:

Fru talman! Jag tycker att det ledamoten lägger fram här är orättvist. Jag kan inte heller låta bli att notera den siffra på 100 miljoner som ledamoten tror ska rädda hela kulturskolan, som är en liten procent av den stora peng som vi faktiskt satsar på kulturskolan. Det är alltså fråga om 100 miljoner i förhållande till 2,7 miljarder. Jag tror att ledamoten får jobba på ett annat sätt om han vill lyckas med sitt uppdrag.

Kulturskolan är i huvudsak en kommunal angelägenhet. Jag brinner också för kulturskolan och tycker att den är viktig, men jag tror inte att en liten peng i den storleken löser den typen av problem. Här handlar det om

att ha en god dialog med kommunerna, och det har ledamoten en möjlighet att ha. Han kan ta kontakt med sina partikollegor för att lyckas med uppdraget. Lycka till!

(Applåder)

Anf. 94 KRISTOFFER LINDBERG (S) replik:

Fru talman! Jag kan försäkra ledamoten Emma Ahlström Köster att jag har en mycket god kontakt med mina partikamrater på den kommunala nivån.

Det handlar inte om att de 100 miljonerna räddar kulturskolan. De är en del. Jag tycker att ledamoten kan besöka de olika kulturskolorna och höra vad man säger om vikten och betydelsen av utvecklingsbidraget.

Den andra delen handlar, precis som jag nämnde, om att när regeringen väljer att prioritera skattesänkningar för höginkomsttagare i stället för mer resurser till kommunerna riskerar vi den kommunala grundfinansieringen. Det är därför vi ser signaler om att 58 000 platser på kulturskolan är hotade. Det är inte bara på grund av de 100 miljonerna, utan det är fråga om den kommunala finansieringen. Där har staten ett ansvar när det gäller att kompensera kommunerna.

Jag förstår att det är svårt för ledamoten att ta sig ur det faktum att man själv har röstat på en statsbudget i riksdagen som riskerar att slå dubbelt mot kulturskolan. Det handlar inte om att jag inte tror att ledamoten tycker att kulturskolan är viktig – det är jag helt övertygad om – men ens handlande borde rimligtvis överensstämja med det man påstår sig stå för. Om inte annat är det klädsamt att vara tydlig och säga i kammaren att man inte prioriterar frågorna, det vill säga kulturskolan, den föreningsdrivna idrotten och den öppna fritidsgårdsverksamheten, lika högt som Socialdemokraterna gör. Vi får såklart ha respekt för att vi tycker olika och prioriterar olika. Regeringen prioriterar skattesänkningar för höginkomsttagare, och Socialdemokraterna prioriterar kultur och fritid för barn och unga högre tillsammans med ökade resurser till välfärden. Jag är glad att vi kan tydliggöra detta.

(Applåder)

Anf. 95 EMMA AHLSTRÖM KÖSTER (M):

Fru talman! Kultur är grundläggande för vår identitet. Den omfattar allt som vi ser, allt vi hör, smakar eller känner. Kulturen finns överallt, från musik till den visuella världen, i bild och i former. Kultur berättar om livet och är ofta en väsentlig del av livet. Men kultur skapar också plattformar som öppnar dörrar för filosofiska och existentiella frågor om livet och om världen.

Genom att läsa en bok, lyssna på musik eller titta på konst kan vi konfrontera våra farhågor eller hitta kraft och hopp. Igenkännande kultur förstärker också vår identitet, och den skapar länkar mellan generationer.

Men i mötet med kultur pågår också annat. När vi ägnar oss åt kreativa övningar aktiverar vi vår högra hjärnhalva. Den utvecklar vår förmåga till helhetstänk, sinne för olika dimensioner och fantasi, som i sin tur lägger grunden för uppfinningsrikedom och nyskapande samt i många fall välbefinnande. Det är därför av stor vikt att barn och unga får möta kultur och att de själva får arbeta kreativt.

Det är också viktigt att barn och unga ges möjlighet till inflytande och delaktighet i det demokratiska livet och i samhällsdebatten. Det är viktigt att de blir undervisade i demokratins villkor och att de får uppleva att deras åsikter är viktiga att bli lyssnade på. Våra barn ser möjligheter på ett nytt sätt, och när vi skapar forum så att dessa tankar och input synliggörs kan också samhällsbygget berikas.

Vi lever i en helt unik tid. Jag själv är uppvuxen med datorer och digitala verktyg, men mina barn och dina barn växer upp med en helt annan teknik på en helt annan nivå. Smarta telefoner, spel och tillgång till internet ger nuvarande och framtida generationer fantastiska möjligheter till just kulturkonsumtion, och det gäller också information och kommunikation.

Sverige ligger i framkant när det gäller digital teknik, men i det höga tempot växer det fram en parallell digital värld där lagen inte alltid hänger med i snabba och hysteriska tempon. Det finns därför risker och utmaningar i att vi till exempel hamnar i desinformation, hat och hot eller annat skadligt och olagligt innehåll på våra internetplattformar.

År 2021 fick myndigheterna i uppdrag att identifiera metoder för att motverka detta, med fokus på bland annat rasism och hatbrott. Arbetet måste fortskrida, och vi vill göra fler insatser på området. Det ska självklart vara med i målbilden att alla våra barn och unga ska känna sig säkra på internet och liknande forum samt att bedrägerier eller andra brott ska försvåras och om möjligt helt elimineras.

Fru talman! Vikten av kultur med särskilt fokus på barn och unga, vidare ungas delaktighet och möjlighet till inflytande, är en viktig prioritering för den sittande regeringen. Vi är säkra på att användning av internet är positivt, men vi måste skapa en plattform där det är möjligt att befinna sig utan att vara rädd för att mötas av olika typer av brott eller dåligt klimat. Därför fortsätter vi och ökar tempot på det redan påbörjade arbetet så att insatserna ska göra största möjliga nytta.

Jag ser fram emot att följa detta viktiga arbete, och jag är stolt över de insatser som redan har gjorts och den ambitionsnivå som den nuvarande regeringen sätter på områdena. Med dessa ord vill jag givetvis yrka bifall till utskottets förslag.

(Applåder)

Anf. 96 VASILIKI TSOUPLAKI (V):

Fru talman! Det är stora skillnader mellan barns tillgång till professionell kultur. Kommer du från ett hem med höga inkomster och har högutbildade föräldrar är chansen mycket större att du har gått på teater eller en konsert än om dina föräldrar har en arbetarbakgrund. Trots att det finns ett nationellt mål om att särskilt prioritera barns och ungas tillgång till kultur finns det i dag inget samlat systematiskt arbete för att nå det målet. Det finns inte ens en samlad nationell statistik att utgå ifrån om man vill mäta hur det går med målet. Det behöver bli en ändring på det!

Vi vill se rejäla och effektiva satsningar på både barns eget skapande och deras tillgång till professionell scenkonst och andra kulturupplevelser.

En utmärkt arena för att nå alla barn är förstås skolan. I två av landets regioner och i ett fåtal kommuner finns i dag en kulturgaranti som garanterar alla barn ett visst antal scenföreställningar under skoltiden och ibland även insatser från Skapande skola. Andra elever kan gå hela sin skolgång utan att komma i kontakt med en scenkonstföreställning eller ett musei-

besök, trots att styrdokument för de olika skolformerna betonar vikten av att elever får möta kultur i undervisningen.

Många lärare är positiva till att ta del av till exempel museernas utställningar och material, men ekonomi, tidsbrist eller geografiska avstånd utgör hinder. Riksantikvarieämbetet fick i uppdrag att undersöka vad som krävs för att öka interaktionen mellan skolan och kultursektorn, och de konstaterar att det som saknas i styrkedjan är någon som följer upp barnens rätt till kultur i skolan.

Vänsterpartiet föreslår därför två reformer, dels en nationell scenkonstgaranti, dels en utredning om en ny yrkesroll i skolvärlden, nämligen kulturpedagogen. Vi vill att varje skola ska ha tillgång till en kulturpedagog som kan vara länken mellan kulturen och skolan och vara den där garanten för att kulturella uttrycksätt integreras i undervisningen och att eleverna får ta del av scenkonst. Vidare handlar det om ett utbyte med andra kulturinstitutioner, till exempel läns museerna.

När det gäller en scenkonstgaranti behöver vi bara gå till vårt grannland Norge för att få ett exempel på hur man skulle kunna jobba på ett bättre sätt. Sedan 1994 har det i Norge funnits en nationell samlade aktör, Scenekunstbruket, som valt ut de mest högkvalitativa föreställningarna för barn och ungdomar. Sedan nästan 20 år tillbaka är organisationen nationell samordnare för att få ut produktionerna. Reformen kallas Den kulturelle skolesekken.

De utvalda föreställningarna förmedlas vidare till regionerna, som har fått en budget för att köpa in föreställningarna. Sedan sker ett samarbete mellan kommunerna och skolorna. Detta har lett till ett ökat resursutnyttjande för de kulturaktörer som får offentliga bidrag. De har gått från att spela en föreställning fyra till nio gånger till att i stället över några års tid framföra den flera hundra gånger.

I Sverige måste de svenska kulturarbetarna i dagsläget däremot själva jaga skolor, kultursamordnare och bidrag i 290 kommuner och 21 regioner. De ska marknadsföra sig, delta på utbudsdagar och själva schemalägga turnéer för att få ihop sitt program. I Norge får man den servicen när man valts ut till Den kulturelle skolesekken. Där kan man också se att statusen har höjts för barn- och ungdomskultur och även för intresset för att skapa föreställningar sedan systemet infördes.

Vi vill därför utreda hur en sådan modell skulle kunna införas i Sverige. Den innebär en systematisering och strukturering av de pengar som i dag redan finns i dagens system hos bland annat Kulturrådet genom ett antal olika anslag. Det finns också pengar i kultursamverkansmodellen som man skulle använda för att möjliggöra en kulturgaranti för alla barn från förskolan till gymnasiet. Vad är det som hindrar regeringspartierna att säga ja till en sådan utredning när det här har varit så framgångsrikt i vårt grannland?

Fru talman! En annan fråga vi har motionerat om i betänkandet rör kulturskolan. Den har på många sätt haft en positiv utveckling under ett antal år. Numera har nästan alla kommuner en musikskola eller kulturskola, och man lägger mer pengar per invånare än tidigare.

Efter att Vänsterpartiet och regeringen under mandatperioden 2014–2018 införde ett statsbidrag på 100 miljoner för att öka tillgängligheten tog ett antal kulturskolor helt bort sina avgifter. Vi har sett att det har varit framgångsrikt och föreslår därför ytterligare 300 miljoner kronor i vår bud-

get för att man ska kunna ta bort avgiften helt i de kommuner som fortfarande har den kvar. Det här är en delfinansiering där kommunerna får stå för halva kostnaden.

Många fick in fler elever och förbättrade undervisningen för elever med funktionsnedsättning, som inte alltid har nåtts av undervisningen tidigare. Vi menar därför att det här har varit ett framgångsrikt arbete, men fortfarande återstår mycket jobb för att man ska kunna bryta den snedrekrytering som präglar hela kultursektorn. Då måste man börja tidigt med barnen.

Enligt Kulturrådets senaste sammanställning för 2021 hade 82 procent av barnen i kulturskolan minst en förälder med eftergymnasial utbildning. Knappt 19 procent av deltagarna i kulturskolan hade utländsk bakgrund, vilket kan jämföras med drygt 27 procent för befolkningen som helhet. Särskilt inom musiken är det främst barn med högutbildade föräldrar med egen musikalisk bakgrund som fortsätter att musicera högre upp i åldrarna och i tonåren.

Utöver frågan om snedrekrytering ser jag två stora utmaningar. I tre av fyra kommuner är det kö till kulturskolan. Alla barn har inte möjlighet att delta. Det saknas ofta pengar för att utöka antalet platser men ibland saknas även pedagoger och lokaler. Vi i Vänsterpartiet har föreslagit ytterligare resurser till Kulturskoleklivet, vilket innebär att fler pedagoger kan utbildas för att råda bot på lärarbristen.

Inför 2023 flaggade organisationen Sveriges Kommuner och Regioner om att det saknades runt 20 miljarder för att behålla samma nivå på välfärden ute i kommunerna och regionerna. Regeringen sköt till knappt hälften av summan. Vi ser nu att nedskärningar planeras på många håll i landet, och som kommunpolitiker börjar man med det som inte är lagstadgat, såsom kultur- och fritidssektorn, när man måste prioritera. Vi ser även många försämringar inom äldreomsorg, skola och förskola. Jag ser det inte minst på många håll i mitt eget län.

Viktigast för att undvika detta är förstås att byta till en regering som prioriterar annorlunda, men vi ser också att en del kulturverksamheter skulle behöva lagstiftning som skydd i ett läge som detta. De behöver bli lagstadgade. Kulturskolan är en del av det. Vi föreslår därför att man tittar på ett sådant skydd. Vi hade inget eget yrkande om det i år men stöder Miljöpartiets motion i betänkandet.

För många små kommuner kan det förstås ändå vara svårt att leva upp till att ha en bredd av kurser inom kulturskolan. Det finns i dag ett litet antal mindre kommuner som inte har någon kulturskola. Vi tror att man skulle kunna råda bot på det med ökat regionalt samarbete. Därför har vi ett sådant förslag. Vi tror att man på regional nivå skulle kunna spela en positiv roll för erfarenhetsutbyte, fortbildning för pedagogerna, utvecklingsstöd och ett större utbud för eleverna, till exempel spetsinsatser.

Det vore därför intressant att titta närmare på om en regional kulturskoleverksamhet skulle kunna vara en del av kultursamverkansmodellen. Det prövas just nu i mitt hemlän, Västmanland, och det är väldigt uppskattat. Jag tror att en kombination av statliga, regionala och kommunala resurser för att stötta kulturskolan skulle kunna växla upp verksamheten på ett positivt sätt.

Jag står förstas bakom alla våra yrkanden i betänkandet som handlar om att stärka barns tillgång till kultur men väljer att yrka bifall endast till reservation nummer 1.

Anf. 97 ROLAND UTBULT (KD):

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag till beslut och avslag på samtliga motioner.

Vi debatterar kultur och fritid för barn och unga. Då är det viktigt att sätta upp mål. De kulturpolitiska målen är ett slags övergripande vision av vad vi vill ska prägla kulturpolitiken. Det är vackra ord som utmanar oss och som på olika sätt skapar möjligheter och förutsättningar för kulturen att utvecklas och blomstra.

Vad står det då i målen? ”Kulturen ska vara en dynamisk, utmanande och obunden kraft med yttrandefriheten som grund. Alla ska ha möjlighet att delta i kulturlivet. Kreativitet, mångfald och konstnärlig kvalitet ska prägla samhällets utveckling. För att uppnå målen ska kulturpolitiken – – särskilt uppmärksamma barns och ungas rätt till kultur.”

Det finns också mål för ungdomspolitik. Målet för alla statliga beslut och insatser som rör ungdomar mellan 13 och 25 år är att ”alla ungdomar ska ha goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen”.

Det finns också särskilda EU-mål, men jag håller mig till de svenska, hemvävda målen för att ställa dem i relation till verkligheten så som den ser ut här hemma.

Ett uttryck som återkommer i de olika målen är att *alla* ska ha möjlighet att delta i kulturlivet och att *alla* ungdomar ska ha goda levnadsvillkor. Det är viktigt att sätta upp mål. Men vi vet att alltför många unga hamnar i olika svårigheter under sin uppväxt. Man har ju själv varit ung och vet vad det handlar om. För en del ungdomar leder det till en kortare tids utanförskap, medan det för andra blir ett längre eller i värsta fall ett permanent utanförskap. Det talar emot vad psykologen Aaron Antonovsky kallar livets mening, mänskligt sett: att vara en del av ett sammanhang och ha en uppgift.

MUCF, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor, skriver i sin rapport *Utanförskap och unga*: ”Forskningen visar att strukturerad fritid har positiva effekter på barns och ungas fysiska och psykiska hälsa. Det ökar även barns och ungas skoltrivsel, förbättrar deras betyg och höjer intresset för att studera vidare. Ostrukturerad fritid kan däremot ha negativ inverkan på välmåendet. Vi vet också att barn och unga vars föräldrar har låga inkomster får mindre strukturerad fritid än andra.”

Fru talman! För att värna och stärka barns och ungas tillgång till fritidsaktiviteter aviserade regeringen i budgetpropositionen för 2023 ett fritidskort. Vi har debatterat det många gånger här i kammaren, och med tiden, efter att förslaget har slipats, har ledamöterna från de olika partierna blivit alltmer positiva. Det gläder mig!

Vad är då fritidskortet för något, och hur är det tänkt? Det arbetas fram under det här året för att sjösättas under 2024. Det står med i Tidöavtalet och kommer alltså att bli verklighet. Regeringen jobbar på i högt tempo med fritidskortet som ju handlar om att *alla*, märk väl, *alla* barn och ungdomar ska känna att de har möjligheter till en aktiv och meningsfull fritid tillsammans med andra och inte minst tillgång till mer rörelse.

Utöver det stöd som går till alla lovar regeringen också ett extra stöd till dem som befinner sig i en socioekonomiskt utsatt situation. Exakt hur det kommer att se ut slipar man på nu för att förhoppningsvis samtliga ledamöter i kammaren ska finna att det här är någonting positivt.

Genomförandet sker 2024, och det är väldigt angeläget. Vi vet att många barn slutar med olika aktiviteter när de kommer en bit upp i åren, inte för att de egentligen vill sluta med sin aktivitet utan för att de känner att den konkurrerar med matkassan eller elräkningen, något som inte blivit mindre aktuellt i dessa tider.

För att värna alla barns rätt till en aktiv och meningsfull fritid i gemenskap med andra håller regeringen ett högt tempo när det gäller fritidskortet. Det är viktigt inte minst för att motverka psykisk ohälsa och ensamhet bland barn och unga. Särskilt barn och unga från socioekonomiskt utsatta hushåll får med fritidskortet utökade möjligheter att delta i fritidsaktiviteter. Självklart är det viktigt att pengarna som fritidskortet laddas med kan användas till ledarledda aktiviteter i idrottsammanhang eller kulturskolan.

Som jag sa förut och vill repetera har en strukturerad fritid positiva effekter på barns och ungas fysiska och psykiska hälsa. Det ökar också barns och ungas skoltrivsel, förbättrar deras betyg och höjer intresset för att studera vidare. Ett återkommande fritidsintresse är alltså guld värt för en ung person. Fritidskortet kan vara vägen in i nya, spännande sammanhang att pröva på. Kanske blir det ett intresse som växer till ett stort engagemang, inspirerat av andra med samma glöd.

Ofta förminskar vi sådana här förslag och ser kanske inte det stora i dem, även om det kan bli hur bra som helst. Är det dessutom någon annan som har hittat på det vill man gärna förminska det. Men låt oss sätta barn och unga i centrum och ställa upp för fritidskortet och tillsammans diskutera så att det blir optimalt i sin slutprodukt, för det kommer. Det kommer, och jag hoppas att alla vill vara med och på något sätt bidra till att det här blir så bra som det är tänkt. Våra barn och unga är värda mer än ett politiskt käbbel, även om det också kan ha sin plats i en demokrati.

(Applåder)

Anf. 98 KRISTOFFER LINDBERG (S) replik:

Fru talman! Tack, Roland Utbult, för ditt inlägg! Jag har några frågor om fritidskortet. Jag tänker inte förminska det, men vi har ännu inte fått se hur det ska användas.

Några frågor som dyker upp är: Ska kortet kunna användas till att köpa utrustning, till exempel nya fotbollsskor? Om svaret är ja på den frågan får ledamoten gärna också svara oss varför man då inte stödde till exempel det socialdemokratiska förslaget om höjt barnbidrag. Det hade ju gett barnfamiljer pengar här och nu. Vi menar att det hade varit bättre.

Vi hade samtidigt velat se ett stärkt stöd till svensk idrottsrörelse så att avgifterna kan hållas nere och också att utvecklingsbidraget till kulturskolan inte skulle halveras. Det här är viktiga resurser för att fortsätta arbetet med att nå nya elevgrupper i kulturskolan.

Det här finns med i vår budget, men regeringen prioriterar i stället uppbyggnaden av ett nytt byråkratiskt system för 50 miljoner. Dessa 50 miljoner som avsatts till 2023 ska gå till att ta fram nödvändig infrastruktur. Vi ser inte att det här är väl använda 50 miljoner för barns och ungas idrottan-

de, för inte en enda krona av dessa pengar under 2023 går ju till barns och ungas ökade tillgång till kultur och fritid.

Jag skulle därför vilja att ledamoten ger svar till Sveriges barn och unga här i dag: Vad kommer fritidskortet att kunna användas till? Kommer det att gälla kulturskolan? Det tror jag i och för sig att vi fick svar på i anförandet. Men kommer det också att kunna gälla kulturföreningar? Kommer det att gälla inköp av utrustning?

Anf. 99 ROLAND UTBULT (KD) replik:

Fru talman! Tack, ledamot Lindberg!

Jag gläder mig över det intresse som ledamoten visar för fritidskortet och ska försöka att svara på frågorna, även om jag i dag inte kan ge specifika svar på exakt hur det kommer att se ut utan får gå på hörsägen.

När jag talar med mina kollegor som håller på att slipa på det här säger de att det inte handlar om utrustning, utan det handlar om avgifter till ledarledda föreningar. Då är det sagt, och det är så långt jag har kunskap och kan svara på den frågan just nu. Det handlar alltså om avgifter till idrottsföreningar, kulturskolan och liknande.

Den andra frågan rör att det kostar 50 miljoner att ta fram det här. Det tycker jag egentligen inte är något problem. Pengarna går ju till att just ta fram det administrativa och se hur det ska fungera. Först talades det om MUCF, men jag kommer inte ihåg exakt vem det var som skulle ta den här uppgiften.

Det stämmer dock att det kostar 50 miljoner. När vi väl är framme är de pengarna förbrukade, och sedan kommer det att kosta ganska mycket varje år – 750 miljoner. Det är väldigt mycket pengar varje år, men då måste man också gå in vad vi tror effekterna blir av fritidskortet.

Anf. 100 KRISTOFFER LINDBERG (S) replik:

Fru talman! Tack, Roland Utbult, för svaret på frågorna, även om svaren kanske grundade sig på hörsägen. Det var tråkigt att höra att det inte kan användas till utrustning till exempel, eftersom det är ett av de större hindren för barn och unga att delta till exempel i idrottslivet.

Vi socialdemokrater tycker att det finns ganska många obesvarade frågor kring detta fortfarande, och jag hade ytterligare några frågor till ledamoten.

Jag har de senaste veckorna fått rapporter från kommuner där de högerkonservativa partierna styr och där man nu ser höjningar av till exempel avgiften till kulturskolan, något som möjligtvis är en av följderna av regeringens begränsade statsbidrag till kommunerna. Regeringen kompenserar ju inte kommunerna med ökade statsbidrag för att klara av inflationen och det tuffa ekonomiska läget. Jag har också samtalat med föräldrar i olika kommuner, och de ser ju att vissa föreningar har höga avgifter. Risken finns att avgifterna ökar också i spåren av pandemin och den ansträngda ekonomin i föreningslivet.

Mina följdfrågor blir därför: Kommer fritidskortet att följa konjunkturen? Kommer det att kunna följa prisökningarna? Det måste ledamoten ge svar på. Menar ledamoten att fritidskortets 750 miljoner kommer att täcka behovet i den kommunala kultur- och fritidsverksamheten och föreningslivets behov? Om inte, var är då resurserna till kommunerna? Varför har Tidölaget halverat utvecklingsbidraget till kulturskolan och röstat nej till

mer pengar till svensk idrottsrörelse? Varför kompenserar man inte kommunerna tillräckligt med ökade statsbidrag?

Anf. 101 ROLAND UTBULT (KD) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Kristoffer Lindberg, för fortsatta frågor!

Det är lite tråkigt att vi inte har fritidskortet framme just nu, för då skulle man bara kunna förklara exakt hur det ser ut och kommer att vara. Det är lite tid kvar, och det som är viktigt är att lyssna in vad ledamoten Lindberg säger. Det finns frågetecken kvar kring detta, och ännu finns det tid att slipa på det.

Det var också det jag försökte säga i mitt anförande. Om vi kan diskutera tillsammans och hitta fram till vår gemensamma ”baby” vore det väldigt positivt. Jag öppnar verkligen för, och vill vara delaktig i, att regeringen får del av de tankar som kommer fram här. Men det är viktigt att vi har en dialog och inte låser oss fast i olika begrepp.

Det är klart att 750 miljoner kronor om året bara täcker en del av de enorma behov som finns när det gäller barn och unga, idrott och fritid. Men vi kristdemokrater tror att det här kan få effekt. Både ledamoten och jag, och övriga i kammaren, värnar om barns och ungas välmående och hälsa. 750 miljoner är mycket pengar, men jag hoppas och tror att det kan vara välinvesterade medel.

Anf. 102 CATARINA DEREMAR (C):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till Centerpartiets reservation 11 som handlar om barn och unga på nätet.

I kulturen och det fria samhällslivet får vi människor möjlighet att förstå oss själva och andra bättre. Vi utvecklas genom möten med det oväntade, och det kan i sin tur ge perspektiv på livet och samhället. Vi människor, oavsett ålder, behöver kulturella upplevelser. Det är viktigt att barn tidigt får möta kultur i olika former. Ökat samspel i kulturfrågor mellan politik, näringsliv och engagerade eldsjälur skapar förutsättningar för jobb liksom för lokal och regional utveckling, attraktivitet, turism och kunskapsutveckling. Det leder också så småningom till stora exportframgångar.

Kultur med både spets och bredd är betydelsefullt för attraktiva miljöer. Det är gynnsamt för att attrahera företagsetableringar, rekrytera arbetskraft och främja besöksnäringen. Men att ta utgångspunkt i barn och ungdomar är aldrig fel. Forskning har visat att de som går på bio, teater, konserter, konstgallerier, museer, fotbollsmatcher eller idrottstävlingar har ökade chanser att leva ett längre och förmodligen lyckligare liv.

Att ge kulturupplevelser till barn och ungdomar är därför en viktig investering. Att de själva får vara med och skapa genom Skapande skola eller i kulturskolan är investeringar för framtiden. Att möta professionella kulturskapare kan ge fina förebilder och är en garanti för en livslång bildning.

I dag på internationella kvinnodagen är det bra att stanna upp en stund och fundera över hur situationen ser ut för flickor, unga tjejer och kvinnor i alla åldrar världen över och vilka steg som behöver tas för en mer jämställd värld. Vilka miljöer vistas man i, vad utsätts man för? Finns det skillnader mellan pojkar och flickor? Finns det skillnader i olika åldrar?

En miljö där barn och unga rör sig ganska obehindrat är den digitala världen. Det finns många fördelar med den digitala utvecklingen men också negativa aspekter, som när sociala medier eller spelmiljöer för en del riskerar att vara en otrygg plats. Så är det inte minst för tjejer. Det finns regler mot hot och hat, men det finns även andra typer av kommentarer och agerande som kan hindra ungas yttrandefrihet och göra stor skada för unga människor.

Det behövs stärkta insatser när det gäller sexualbrott, pornografi och liknande som barn och unga utsätts för på internet. Bland annat behövs ökat stöd till ideella organisationer som erbjuder stöd och råd om barns trygghet på internet. Staten bör genom berörda myndigheter bidra till att främja en bred dialog i samhället om hur ett bättre umgängesklimat för unga på internet kan åstadkommas. Vidare bör möjligheten att öka stödet till ideella organisationer som erbjuder stöd och råd om barns trygghet på internet ses över.

Det är av stor betydelse att främja ett brett kulturliv där nya, digitala kulturella uttryck och mångkultur verkar sida vid sida med traditionella kulturformer och där kulturella och kreativa näringar har goda förutsättningar. Det behövs dock mer rättvisa villkor för det fria kulturlivet och de kulturella och kreativa näringarna, som handlar om allt från regelförenklingar till översyn av skattesatser.

Engagemang som frodas i kulturliv, civilsamhälle och debatt är ett kitt som fogar samman samhället. Överallt behöver man se till att barn och ungdomar får utrymme i detta. Det finns en ojämlikhet i dag som bland annat avgör vem som får rätt att uttrycka sig. Det kan röra sig om personer som inte får samma möjligheter på grund av någon funktionsnedsättning eller för att de inte har erbjudits en väg att utforska kulturen.

Tillgängligheten till kulturen för alla i hela landet behöver stärkas och säkras. Tillgången till ett brett kulturliv för alla är också en fråga om frihet. Till sist, fru talman, tycker jag att en av politikens viktigaste uppgifter är att skapa förutsättningar i hela landet för ett brett och fritt kulturliv som är tillgängligt för alla – inte minst barn och unga.
(Applåder)

Anf. 103 ULRIKA WESTERLUND (MP):

Fru talman! Amanda Lind är på ett mycket efterlängtad besök i Skellefteå. Därför är jag här i stället.

Kulturen och konsten är fundamentala för oss människor. Den sätter färg, ton och form på vår tillvaro och gör att vi förstår oss själva, livet och vår värld bättre. Med kulturen växer vi som människor. Därför är det avgörande att alla barn och unga i vårt land får god tillgång till att utveckla sina skapande förmågor och får ta del av kulturupplevelser genom hela barndomen. Jag tror att vi är många som minns till exempel kommunala musikskolans pianolektioner med värme. Det gör i alla fall jag.

Men det finns en klyfta i ungas tillgång till kultur. En del barn har ett rikt estetiskt liv med gott om kultur i skolan och på fritiden samt god tillgång till kulturskola, medan andra har det betydligt sämre. Man vet att barns och ungas kulturupplevelser i hög utsträckning påverkas av deras socioekonomiska bakgrund. Tillgången till kultur för barn och unga i skolan är i dag mycket ojämlik och beror på var du bor i landet och vilken skola du går på. Det vill Miljöpartiet ändra på.

En investering i de ungas estetiska skapande ger mångfalt tillbaka i form av barn som får växa och utvecklas, större välmående, bättre skolgång och ett samhälle där konsten och kulturen är mer närvarande. Det tjänar vi alla på. Sedan barnkonventionen blev svensk lag kan det också argumenteras för att vi i Sverige är skyldiga att främja, uppmuntra och tillhandahålla kulturell verksamhet i enlighet med artikel 31 i konventionen.

Fru talman! Tiotusentals barn och unga går varje vecka till den kommunala kulturskolan för att lära sig spela instrument, sjunga, spela teater eller utvecklas inom andra konstformer. Kulturskolans betydelse kan inte överskattas, varken för den enskilda eleven eller när det gäller dess roll för Sveriges kulturliv. För Miljöpartiet är det självklart att den nationella politiken ska bidra till att främja och stärka kulturskolans verksamhet.

I regering drev Miljöpartiet på för att stärka kulturskolan. Vi införde ett nationellt mål för kulturskolan, inrättade ett nationellt kulturskolecentrum, satsade på utbildning av kulturskollärare samt inrättade ett nationellt kulturskolestöd för att kulturskolan skulle kunna bredda och fördjupa sitt utbud och testa nya metoder och därmed få möjlighet att nå fler unga. Nu skulle vi vilja ta nästa steg.

I dagsläget skyddas inte kommunernas kulturskoleverksamhet av någon nationell reglering eller lagstiftning, vilket gör att den kan prioriteras bort om kommunens ekonomi är svag. Detta utgör ett uppenbart hot mot kommunernas kulturskoleverksamhet, som redan står inför en rad utmaningar – bland annat att rekrytera behöriga lärare och svårigheten att nå nya grupper.

För Miljöpartiet är det viktigt med ett långsiktigt och förutsägbart skydd av den kommunala kulturskolan. Vi vill därför inrätta en kulturskolelag för att säkra kulturskolan i hela landet.

Vi vill även värna och stärka det nationella stödet till kulturskolan och se över utformningen av det för att undvika kortsiktiga projekt och arbeta in de goda erfarenheter som vi kunnat få under åren som gått.

Fru talman! Skolan är den plats där alla barn får möjlighet att möta kultur och det egna skapandet på likvärdiga villkor och där varken föräldrarnas plånbok, utbildningsnivå eller kulturintresse eller storleken på bokhyllorna hemma blir utslagsgivande.

Miljöpartiet vill ta ett helhetsgrepp kring kulturen i skolan. Skapande skola bör ses över och utformas så att alla barn får möjlighet att ta del av den, inte bara skolor med särskilt passionerade lärare eller tillräckliga resurser för att kunna ansöka om medlen. Estetiska ämnen bör finnas på samtliga gymnasieprogram för att stärka bildningsresan för alla. Sången och musiken i förskolan och skolan behöver ges större plats.

Därför, fru talman, vill Miljöpartiet tillsätta en skolkulturutredning som tar sikte på hur barns jämlika tillgång till kultur kan stärkas. Vi vill även stärka den nationella scenkonststatistiken och värna Sveriges nationalscen för barn och unga, Unga Klara. Vi förordar att regeringen tydligt ställer sig bakom vikten av scenkonst av högsta kvalitet och betonar Unga Klaras vikt för barn- och ungdomskulturen i Sverige. Och utredningen om bemannade skolbibliotek ligger färdig för regeringen att ta vidare.

Fru talman! Det är dags att barns tillgång till kultur ses som den välfärds- och demokratifråga den är. Barns rättvisa tillgång till kultur måste prioriteras.

Jag står såklart bakom samtliga av Miljöpartiets reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation nummer 7.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 21.)

§ 18 Civila samhället, inklusive trossamfund

Kulturutskottets betänkande 2022/23:KrU5
Civila samhället, inklusive trossamfund
föredrogs.

Anf. 104 CARL NORDBLÖM (M):

Fru talman! För oss moderater är det en självklarhet att samhället är större än staten och att civilsamhället är av stor vikt för att bidra till en mer levande, varierad och pluralistisk vardag och fritid för alla medborgare.

Idrottsföreningar, hjälporganisationer, pensionärsorganisationer, studieförbund och trossamfund är några exempel på viktiga delar av civilsamhället som kompletterar och utvecklar det offentliga.

Ofrivillig ensamhet, segregation, kriminalitet, stillasittande och sorg och kris är alla områden som civilsamhället varje dag är med och bekämpar. Jag tror att vi alla här, oavsett partitillhörighet, kan instämma i att detta är exempel på hur civilsamhället bidrar på ett positivt sätt.

Det svenska civilsamhället står på två ekonomiska ben: ett består av frivillig finansiering och ett av skattebaserad finansiering. Denna kombination bidrar till stabilitet och trygghet för de organisationer som verkar inom civilsamhället. Men som för alla delar av samhället som mottar stöd och medel i form av skattepengar ingår även ett stort ansvar. Detta gäller de myndigheter som betalar ut detta ekonomiska stöd likaväl som de organisationer som mottar det.

Det är därför bra och glädjande att utskottet i sina ställningstaganden är tydligt med att inga skattepengar eller statsbidrag ska betalas ut till organisationer som agerar i strid med samhällets grundläggande värderingar.

Det är också bra och glädjande att regeringen nu arbetar med att så fort som möjligt återkomma med uppdaterade demokrativillkor. Att skattepengarna används på ett korrekt sätt och går till rätt ändamål stärker civilsamhället och stöttar de delar av civilsamhället som sköter sig.

Fru talman! Även trossamfunden är en viktig del av vårt civilsamhälle, och vi bör alltid vara tydliga med att i Sverige har man rätt till sin tro. Här ska religionsfriheten alltid stå stark. Men för att religionsfriheten ska kunna stå stark och respekteras i Sverige måste vi också vara tydliga och sätta gränser mot extremismen och separatismen.

Det är glädjande att vi i utskottet verkar ha samsyn på detta viktiga område. Jag tror också att vi är många som gläds åt att regeringen nu kommer att utreda hur utländsk finansiering till trossamfund med kopplingar till extremism kan förbjudas och hur bidragen till dessa samfund kan ses över och strypas.

Med det sagt, fru talman, yrkar jag bifall till utskottets förslag.
(Applåder)

Prot. 2022/23:71
8 mars

-----
*Kultur och fritid för
barn och unga*

*Civila samhället,
inklusive trossamfund*

Anf. 105 AZADEH ROJHAN (S):

Fru talman! En klubba faller. Ett möte förklaras öppnat. Dagordning antas, och mötessekreterare och justerare utses. Mötet är igång. Kanske sitter de i en källarlokal, kanske i anslutning till en idrottshall, kanske i skogen runt en lägereld. Det är människor som har samlats för att gemensamt fatta beslut, diskutera sina intressen och göra sina röster hörda.

Möte – ett ord som ger högst tråkiga associationer men vars innebörd rymmer bland det viktigaste vi har att värna: möten och sammankomster mellan människor. Det är när människor möts och vågar uttrycka sina tankar högt, vågar vara kritiska mot varandra eller vågar kroka arm i en specifik fråga som en känsla av samhörighet och tillit uppstår. Och tillit är vad som krävs för att bygga ett samhälle tillsammans, ett samhälle där vi vågar tro att de bästa besluten är de vi fattar tillsammans. I skärningspunkten mellan vad som är bäst för dig och vad som är bäst för mig landar vi i de bästa kompromisserna.

Fru talman! Civilsamhällets organisationer och folkrörelser har i över hundra år möjliggjort möten mellan människor och sakta men säkert byggt det demokratiska Sverige. Det svenska civilsamhället i dag utgörs av 244 000 organisationer där hälften av Sveriges vuxna befolkning arbetar ideellt och lägger ned i genomsnitt 15 timmar i månaden. Här möts människor dagligen och bygger vidare på den tillit som är kittet i vårt demokratiska samhälle.

När vi i dag diskuterar politik för det civila samhället och trossamfundet handlar det om hur vi på bästa sätt skapar goda och långsiktiga förutsättningar för dessa verksamheter så att fler människor får möjlighet att organisera sig.

För oss socialdemokrater betyder det att vi vill värna civilsamhällets självständighet och särart. Vi vill se fler fysiska mötesplatser. Vi vill öka stödet till civilsamhällets organisationer och skapa goda förutsättningar för idéburen verksamhet att bedriva offentligt finansierad välfärd.

Men, fru talman, med civilsamhällets olika roller som röstbärare, som opinionsbildare och som den viktigaste demokratiskolan kommer också stora krav. Det är viktigt att civilsamhället inte blir en plats där odemokratiska krafter kan agera. Politiken har, liksom sektorn själv, ett viktigt ansvar att se till att skattemedel inte används till verksamhet som kan vara diskriminerande och i strid med demokrati och mänskliga rättigheter.

Fru talman! En av våra grundläggande fri- och rättigheter är religionsfriheten och alla människors rätt att utöva sin religion.

Sverige är i dag ett land med plats för många olika trosuppfattningar. Kyrkorna och samfundet, som alla är en del av det civila samhället, är självklara samlingsplatser för många människor genom hela livet och i såväl glädje som sorg.

Trossamfundet bär ett gemensamt och viktigt ansvar för att skapa respekt för de olika trosuppfattningarna och för att skapa förståelse för religionens plats i en demokrati och för hur religion och alla människors lika värde kan vara i samklang.

Beklagligt nog har det dock under det senaste året gjorts ett flertal avslöjanden som visat hur ett fåtal samfund som mottar statligt stöd gjort avsteg från grundläggande demokratiska principer och mänskliga rättigheter. Som exempel kan nämnas samfund som tillåtit njutningsäktenskap eller som förvägrat kvinnor att ingå äktenskap utan manlig förmyndare eller

att ta ut skilsmässa, samt frikyrkor som bedrivit omvändelseverksamhet för hbtqi-personer.

Redan 2015 insåg den rödgröna regeringen att åtgärder behövdes för att säkerställa att allmänna medel går till verksamheter som är förenliga med samhällets grundläggande värderingar, så som de formuleras i regeringsformen och i de internationella konventionerna om mänskliga rättigheter. Det var också därför den rödgröna regeringen 2016 tillsatte en utredning som sedan kom att resultera i en proposition, som lades fram i juli 2022. I propositionen föreslogs ett nytt demokrativillkor för statligt stöd till trossamfund och civilsamhället, och lagändringarna föreslogs träda i kraft den 1 januari 2023.

Beklagligt nog återkallade den nuvarande regeringen, i samverkan med Sverigedemokraterna, propositionen. Om vi hade haft den propositionen på plats och haft en lagstiftning hade vi haft ett nytt demokrativillkor som hade skapat bättre förutsättningar för bidragsgivande myndigheter att enligt lag kräva uppfyllda demokrativillkor vid stöd till trossamfund och civilsamhällets organisationer. Myndigheterna hade även haft möjlighet att utkräva återbetalning av verksamheter som inte uppfyller kraven. Tillbakadragandet av propositionen gör att trossamfund som i dag inte lever upp till demokratiska principer och mänskliga rättigheter fortsatt kan uppbära statsbidrag.

Fru talman! Då det ännu är oklart när en ny lagstiftning och nya demokrativillkor kommer på plats ansåg vi socialdemokrater i utskottet det nödvändigt att lägga fram ett utskottsinitiativ i syfte att förmå regeringen att skyndsamt presentera ett förslag. Tyvärr valde regeringspartierna M, KD och L samt SD att rösta ned förslaget.

Regeringens senfärdighet i denna fråga skadar förtroendet för civilsamhället och trossamfundet och hämmar möjligheterna att vidta åtgärder mot radikaliserande, våldsbejakande extremism och inskränkningar av mänskliga rättigheter samt möjligheterna till en demokratisk utveckling. Det är viktigt att regeringen inser behovet av att skyndsamt införa ett nytt demokrativillkor.

Fru talman! Vi socialdemokrater kommer alltid att värna om alla de ben som civilsamhället vilar på – som demokratiskola, som röstbärare, som en plats för människors engagemang och intressen. Det är också därför det är av stor vikt för oss att säkra sektorn mot tvivelaktiga krafter. Vi har ett starkt civilsamhälle i Sverige. Det betyder också att vi har desto större anledning att skydda det. Styrkan i en demokrati kan mätas som styrkan i dess civilsamhälle. När civilsamhället attackerats eller utnyttjas är det ett angrepp mot själva fundamentet för vår demokrati.

Fru talman! En klubba faller. Ett möte förklaras för avslutat. Ett antal beslut har tagits. Idéer har stötts och blötts, och utmaningar och lösningar har identifierats. Människorna skingras. Och demokratin har ännu en gång segrat.

(Applåder)

Anf. 106 CARL NORDBLOM (M) replik:

Fru talman! Jag uppskattar verkligen engagemanget hos Socialdemokraterna och ledamoten i frågan om demokrativillkoren och extremismen inom trossamfundet. Jag tror att vi har en stor samsyn i denna fråga, och

Prot. 2022/23:71

8 mars

-----

*Civila samhället,
inklusive trossamfund*

vi delar också synen att det är viktigt att demokrativillkoren kommer på plats så fort som möjligt.

Men den förra socialdemokratiska regeringen valde att lägga fram propositionen om demokrativillkoren i juli 2022, en månad före valet. Propositionen var inte tillräckligt förankrad i civilsamhället eller hos trossamfundet utan fick massiv kritik, vilket gjorde att den nuvarande regeringen drog tillbaka propositionen.

Jag måste ändå ställa mig frågan: Varför lade den förra socialdemokratiska regeringen fram denna proposition först i juli 2022, när man styrt landet i åtta år och haft möjlighet att agera tidigare i denna fråga?

Anf. 107 AZADEH ROJHAN (S) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för frågan! Anledningen var att det var en väldigt viktig fråga som behövde hanteras. Den var ute på remiss, och vi fick dessutom problem med GDPR-frågor när vi jobbade med propositionen. Detta behövde också hanteras, vilket försenade regeringens presentation av propositionen.

Men sedan kom den. Den var på plats, och det fanns en möjlighet för alla partier att samlas bakom den. Alla – M, KD, L och SD – hade chans att motionera med anledning av propositionen. Det har inte inkommit en enda motion. När tillfälle sedan finns att anta propositionen och gå vidare med den väljer den nuvarande regeringen att i stället dra tillbaka den. Och nu ska ni prata om hur det gick till för åtta år sedan. Här fanns ju demokrativillkor. Propositionen hade processats och gått igenom alla remissinstanser, och vi kunde få den på plats nu. Men ni valde att dra tillbaka den.

Jag tycker att det blir väldigt konstigt att ni, när det finns en färdigbehandlad produkt som kan antas för att implementeras nu och förhindra att medel betalas ut till tvivelaktig verksamhet, väljer att inte stötta detta. I stället hamnar fokus på varför det tog så lång tid att få fram den. Det viktigaste var att den processades på rätt sätt och togs fram så att vi hade ett beslut att ta ställning till. Det valde ni att dra tillbaka, och i dag har vi ingenting och vet inte ens när det kommer ett nytt förslag.

Anf. 108 CARL NORDBLOM (M) replik:

Fru talman! Jag är ändå glad att vi nu har en regering på plats som inte stressar igenom beslut en månad före valet utan faktiskt förankrar och får legitimitet för sina beslut och de förslag som läggs fram här i riksdagen – i civilsamhället och i de trossamfund som dessa beslut kommer att gälla.

Jag är helt säker på att denna fråga prioriteras av regeringen och på att regeringen så fort som möjligt kommer att återkomma med demokrativillkoren i en ny upplaga.

Anf. 109 AZADEH ROJHAN (S) replik:

Fru talman! Jag vet inte om jag riktigt förstod inlägget. Å ena sidan var frågeställningen varför det tog så lång tid och varför frågan processades så länge, och å andra sidan invändes att detta stressats fram.

Jag är jätteglad om vi snart får fram demokrativillkor. Det viktigaste för mig är nämligen att vi får möjlighet att säkra att medel inte går till felaktigheter och inte används på fel sätt. Jag beklagar att regeringen, när vi väl hade en produkt på plats, valde att dra tillbaka den – och i dag vet vi inte ens när något kommer.

Om vi alla är eniga om att skattemedel ska användas på rätt sätt tycker jag att vi också ska stå upp för detta när det finns förslag som gör det möjligt att förhindra att skattemedel används på ett felaktigt sätt, inte bara i den här sektorn och när det gäller civilsamhället. När vi pratar om felaktigheter i hur skattemedel används hoppas jag att jag får se alla riksdagens partier ställa sig bakom förslag om hur vi kan stoppa även till exempel välfärdsbrott och felaktigt användande av skattemedel i det sammanhanget.

Anf. 110 VASILIKI TSOUPLAKI (V):

Fru talman! De senaste årens offentliga politiska debatt om civilsamhället och trossamfundet har fokuserat väldigt mycket på det som gått fel – avslöjanden om fusk med bidrag, extrema åsikter, övergrepp inom idrottsrörelsen och så vidare. Det är mycket viktigt att komma till rätta med systematiska fel, men vi kan inte enbart ha en debatt och en reformagenda som bygger på misstag som görs och missbruk av bidrag som sker. Vi kan inte heller ha en lagstiftning som bygger på misstro och en känsla av att civilsamhällets organisationer är ett hot mot vår demokrati och behöver hållas kort, när det i själva verket är tvärtom.

Jag tänker därför som en motvikt ägna en stor del av mitt anförande åt att berätta om det viktiga som görs av civilsamhället och hur civilsamhället faktiskt är själva grundbulten i en levande demokrati.

Att på några få minuter prata om betydelsen av ett starkt civilsamhälle låter sig inte göras så enkelt – främst för att själva begreppet innefattar en sådan bredd av organisationsformer, verksamheter, livsåskådningar, viljor och syften, men också för att civilsamhället betyder så många olika saker för alla de miljoner invånare som på ett eller annat sätt är involverade. Det kan handla om glädje, gemenskap, delade sorger, kamp, trygghet, andrum och inspiration.

För Vänsterpartiet är det självklart att vi ska ha goda villkor för civilsamhället att verka. Det är en central demokratifråga att vi har ett vitalt föreningsliv och att människor har möjlighet att organisera sig kring gemensamma intressen. Det är genom våra breda folkrörelser som tidigare generationer har förändrat samhället. Det var fattigdom, hunger och brist på inflytande som drev på detta, men också insikten om att det var möjligt att förändra om människor gick samman och om att samhällsordningen inte var av Gud given utan att människor kan och har rätt att få en värdig framtid här på jorden.

Föreningarna var också, precis som de är nu, demokratiskolor där man till exempel lärde sig viktiga processer. Men många nya former av organiseringar har vuxit fram sedan dess. Det är viktigt att vi från politiskt håll hänger med, att våra regelverk och bidrag anpassas och att dialogen är god mellan det offentliga och civilsamhället.

Fru talman! Jag vill passa på att lyfta tre grupper, kan vi säga, av organisationer som exempel på bredden på och vikten av civilsamhället.

Forskning visar att mötesplatser utgör ett slags social infrastruktur där sammanhållning kan uppstå. De är viktiga för att motverka till exempel polarisering. Civilsamhällets förmåga att skapa dessa möten blir därmed också en viktig pusselbit i skapandet av en demokratisk stat med hög tillit mellan medborgarna och en känsla av samhörighet.

För ungefär två veckor sedan besökte samlingslokalernas samarbetsorganisation riksdagen för att berätta om sin verksamhet. Det handlar om Folkets Hus och Parker, Bygdegårdarnas Riksförbund och nykterhetsrörelsens samlingslokaler under namnet Våra Gårdar. De utgör i många delar av landet en central mötesplats för bygden. De lånar ut möteslokaler till övriga föreningslivet. De har scener som möjliggör teater och musikföreställningar på mindre orter. De står för en stor del av landets biografier. De är också samlingsplatser vid kriser, som bränder och översvämningar.

De senaste åren har varit väldigt tuffa för hela civilsamhället. Först var det pandemin, som innebar inställda aktiviteter och minskade intäkter. Och sedan är det dagens höga elpriser. Det är oerhört viktigt att de föreningar som äger sina lokaler – det kan vara denna typ av samlingslokaler eller idrottslokaler, till exempel – snarast får stöd så att de klarar sina elkostnader. Den lilla buffert som fanns kvar efter pandemin är på många håll slut, och vi ser organisationer som går i konkurs. Regeringens senfärdighet kring elstödet är verkligen problematisk och att beklaga.

Så här på kvinnodagen vill jag passa på att lyfta den viktiga verksamhet som sedan 70-talet bedrivits på landets kvinnojourer. Man har räddat livet på många kvinnor och stöttat, tröstat och stärkt kvinnor som vill lämna en våldsam eller destruktiv relation. Den samlade kunskap som man fått genom alla samtal under dessa år har varit väldigt viktig när det gäller kunskapsutvecklingen i myndigheter, som polis och socialtjänst, och har till slut även påverkat lagstiftningen på området.

Det som oroar mig i dag är att många kommuner nu upphandlar skyddade boenden, som de ideella kvinnojourerna tidigare har fått driva. I upphandlingen är det konkurrens med vinstdrivande företag som erbjuder låsta boenden, som är någonting helt annat. Detta behöver vi uppmärksamma, så att civilsamhällets särart får bestå.

En tredje kategori är de sociala organisationer och trossamfund som finns för dem som hamnat utanför samhällets skyddsnet. Det är de som en sådan här dag öppnar dörrarna till ett varmt ställe att sova på när snöstormen kommer. Det är de som under de senaste månaderna har höjt rösten kring den ökade ekonomiska utsatthet som allt fler i dagens Sverige befinner sig i. Det är inte värdigt ett rikt land som Sverige att allt fler behöver komma till en ideell organisation för att be om en matkasse när pengarna inte räcker hela månaden, men vi ska vara väldigt tacksamma för att de gör det jobbet. De gör verkligen en livsviktig insats när regeringen inte agerar mer för att få ned matpriserna och låter hushållen gå på knäna på grund av elräkningarna.

Fru talman! Vänsterpartiet menar att vi måste vara rädda om det ideella engagemanget och se till att vi har enkla och tydliga regelverk. Det behövs bra stöd från bidragsgivande myndighet så att det är lätt att göra rätt. Det ska vara *en* väg in i kommunerna för dem som söker bidrag där och långsiktiga organisationsbidrag, till skillnad från projektbidrag, som har varit dominerande under många år.

I en demokrati som fungerar väl är föreningarna också röstbärare. De samlar erfarenheter och åsikter från sina medlemmar och kan med samlad styrka ge sig in i det politiska samtalet. De fungerar som opinionsbildare och trycker på den politiska makten.

Ett krympt ekonomiskt utrymme för föreningslivet, som flera av Tidöpartierna flaggat för, innebär därmed inte bara färre aktiviteter utan också ett försämrat läge för en utvecklande offentlig debatt och att färre röster kommer att komma till tals i till exempel remissrundor inför lagstiftning.

Vi från Vänsterpartiet föreslår i stället att flera kategorier av föreningar ska få höjda stöd, till exempel samlingslokalerna och de ideella kulturorganisationerna, som finns inom just kulturutskottets ansvarsområde. Vi bevakar också att regelverk inom andra utskotts ansvarsområden tar hänsyn till civilsamhällets villkor. Det kan handla om olika regelverk kring skatter och upphandlingsfrågor och så vidare, som jag har nämnt.

Vi ser något som har skett på senare tid. Föreningslivet har andra inkomstkällor. Om man inte bara vill bli beroende av de offentliga bidragen finns det många sidoverksamheter man kan ha. Det handlar till exempel om de allmännyttiga lotterierna, där det har blivit mycket tuffare de senaste åren. Det är också något som vi behöver bevaka, så att man inte är fullt ut beroende av bara de offentliga stöden.

Med det sagt, fru talman, vill jag ställa mig bakom utskottets förslag till beslut. Vi har inga reservationer i detta betänkande.

Anf. 111 ROBERT HANNAH (L) replik:

Fru talman! Det är lätt att prata om det goda civilsamhället. Det är svårare att prata om det som det faktiskt fuskas med. Det är uppenbart när det kommer till Vänsterpartiet att man alltid vill prata om det goda och inte om det dåliga och dessutom att man vill fortsätta stödja det dåliga.

I nästan varje stad, nästan varje kommun, nästan varje region och även här i Sveriges riksdag är Vänsterpartiet alltid mot att man ska granska och mot att man ska sluta ge pengar till organisationer som på något sätt kan kopplas till fusk, radikalisering etcetera.

Jag skulle gärna vilja höra ledamoten svara bland annat på frågan kring idrottsföreningen AIF Kista, som har fått jättestora idrottsbidrag. Det har varit tydligt att de har använts till fusk. Det har bland annat gjorts resor till Göteborg. Ordföranden har varit medlem i Vänsterpartiet, och Vänsterpartiet har velat hindra att man stoppar utbetalningarna och velat hindra en fördjupad granskning av föreningen. Därför skulle jag gärna vilja höra: Vad är Vänsterpartiets syn på fusk med civilsamhällets pengar – till idrotten och till civilsamhället i övrigt?

Anf. 112 VASILIKI TSOUPLAKI (V) replik:

Fru talman! Jag tror att vi får hålla oss till det som är riksdagens ansvarsområde. Jag har inte möjlighet att kommentera enskilda kommunpolitikerns agerande. Jag känner inte till just det exempel som ledamoten tar upp.

Jag känner inte heller igen mig i bilden av att Vänsterpartiet på något vis skulle uppmuntra eller vara positiva till att det förekommer fusk. Självklart är det jätteviktigt att vi har tydliga villkor. Det ska vara viktigt hur man följer upp. Man ska kunna återrapportera hur man har använt sina medel. Det som jag vill påpeka är att detta sker när det gäller den överväldigande majoriteten av alla dessa miljoner ideella som varje dag gör en insats. Vi hörde tidigare här att 15 timmar i månaden är genomsnittet för det ideella engagemanget i Sverige.

Jag vill inte att det ska osynliggöras i det politiska samtalet. Det var det jag försökte framföra. Det pratas hela tiden om den lilla, lilla del som ägnar sig åt fusk. Det ska polisanmälans om man använder offentliga bidrag på ett sätt som inte är tillåtet. Om man dessutom använder sig av medlen för att ägna sig åt någon form av kriminalitet, som det faktiskt har varit fråga om i några av dessa fall, är det polisärenden. Självklart ska det stävjas. Vi måste ha tydliga villkor. Vi ska ha demokrativillkor som visar vad vi står för. Det ska vara tydligt för den organisation som söker medel vad som krävs.

Det jag vill påpeka är att det behöver vara ett generöst och ändå tillitsbaserat system eftersom civilsamhället består av ideella krafter. Vi kan inte kräva alltför långtgående saker om vi också ska kunna behålla det ideella engagemang som driver människor. Vi måste därför göra det enkelt att göra rätt. Det var det jag försökte framföra i mitt anförande.

Anf. 113 ROBERT HANNAH (L) replik:

Fru talman! Det måste också vara enkelt att komma åt dem som fuskar. Och där finns en väldigt stark historia av att Vänsterpartiet faktiskt är det parti i denna riksdag som alltid försöker fortsätta att ge bidrag till föreningsverksamhet, idrottsverksamhet och civilsamhällesverksamhet.

Låt mig ta ett annat exempel. Ibn Rushds verksamhet i Göteborg stoppades förra mandatperioden. Då kallade dina partikamrater, Vasiliki Tsouplaki, det för rasistiskt och islamofobiskt att stoppa den.

Samtidigt har det kommit nya rapporter som tydligt kopplar Ibn Rushd till Muslimska brödrskapet. Ändå vill Vänsterpartiet nu återigen kräva att Ibn Rushd ska fortsätta att få medel.

Anser riksdagspartiet Vänsterpartiet att Ibn Rushd är en lämplig organisation att motta medel? Är ni för en fördjupad granskning av denna folkbildningsorganisation?

Anf. 114 VASILIKI TSOUPLAKI (V) replik:

Fru talman! Jag tycker att det kommer lite svepande anklagelser mot mig, mot mitt parti och mot andra partiföreträdare som inte har möjlighet att vara här och förklara sig och försvara sig. Jag måste säga att jag tycker att det är olyckligt att vice ordföranden i kulturutskottet uttrycker sig på det sättet.

Det är förstås viktigt att det finns bevis om man ska ta tillbaka ett bidrag. Det ska vara tydligt vad som krävs och vad man ska redovisa för att bli godkänd. Både inför att man ska få och efter att man har fått ett bidrag ska man kunna visa vad man har använt sina pengar till. Det är en självklarhet i varje seriös organisation. Självklart är det också det som är Vänsterpartiets ingång i denna fråga.

När det gäller Ibn Rushd var det för några år sedan framför allt Sverigedemokraterna som lade fram denna typ av motioner, bland annat i den kommun där jag var aktiv. Vi ser en förskjutning i det politiska samtalet när fler och fler partier, till exempel Liberalerna, alltmer hänger på denna typ av svepande anklagelser mot muslimska organisationer. Jag beklagar att Liberalerna nu är med på detta sluttande plan. Det är kanske det som Vänsterpartiet vänder sig mot, alltså svepande anklagelser som det inte finns grund för.

När det gäller just Ibn Rushd kan inte jag redogöra för alla de föreningar som får stöd genom detta studieförbund. Det är olika föreningar som är anslutna. Mitt parti är till exempel anslutet till ABF för våra studiecirkel. Jag kan naturligtvis inte svara för alla de organisationer som får bidrag genom Ibn Rushd.

Det som är tydligt är att det har gjorts granskningar av Ibn Rushd på uppdrag av Folkbildningsrådet, och det är de som fördelar medlen. Då måste vi som ett riksdagsparti lita på de underlag som Folkbildningsrådet i detta fall ansvarar för att ta fram när de delar ut bidrag. Något annat har jag väldigt svårt att svara på här i dag.

Anf. 115 JONAS ANDERSSON (SD):

Fru talman! I dag debatterar vi alltså kulturutskottets betänkande om det civila samhället, inklusive trossamfund. Jag står självfallet bakom samtliga sverigedemokratiska reservationer i betänkandet, men för tids vinnande väljer jag att yrka bifall endast till reservation 1.

Det är en viktig debatt som vi har här i dag om det civila samhället. Det finns närmast oändligt med positiva exempel att lyfta fram på hur viktigt civilsamhället kan vara för människor och för vårt lands välmående. Civilsamhället skapar så många värden för svenska folket. Det bygger gemenskap, kunskap och mycket annat. Som lagstiftare är det viktigt att värna och skapa goda villkor för civilsamhället. När det gäller hur detta sedan sker gör vi partier lite olika prioriteringar.

Utöver att vi sverigedemokrater lägger fram egna förslag i motioner i riksdagen, som följs upp i reservationer, arbetar vi också med civilsamhällesfrågorna med regeringspartierna inom ramen för Tidöavtalet. Det är inte länge sedan den nya regeringen tillträdde. Men Sverigedemokraterna och regeringspartierna har redan hunnit agera tillsammans på flera punkter vad gäller civilsamhället. En sådan viktig punkt gäller uppdraget till Statskontoret för några månader sedan om att kartlägga och analysera hur en rad myndigheter arbetar för att säkerställa korrekta utbetalningar till juridiska personer, såsom civilsamhällesorganisationer. Uppdraget omfattar myndigheter och organisationer med myndighetsuppdrag med koppling till civilsamhället, såsom Folkbildningsrådet, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, MUCF, samt Riksidrottsförbundet.

En annan viktig punkt som vi Tidöpartier har hanterat tillsammans på civilsamhällesområdet efter årtal av rödgrön slapphet och nonchalans gäller riktlinjerna till Folkbildningsrådet och regleringsbrevet för anslaget på området. Vi gör en ordentlig skärpning vad gäller kontroll och uppföljning av statsbidraget. Det är fullständigt nödvändigt efter alla de problem som vi har sett under åren. Att det skärps så rejält är någonting som Sverigedemokraterna har haft ett avgörande inflytande över.

Fru talman! Ett annat välbehövligt förslag som Sverigedemokraterna har motionerat om och som behandlas i detta betänkande gäller problemet med organisationer som underlättar illegala invandrades vistelse i Sverige. Vi föreslår att sådana organisationer inte ska kunna motta offentligfinansierat stöd.

Ett exempel på att detta är ett problem fick vi i maj 2020, under den förra rödgröna regeringen. Då kommunicerade man nämligen ut på en presskonferens att man ville satsa mångmiljonbelopp på civilsamhället

under coronakrisen, och man hade illegala invandrare som en uttalad målgrupp för denna satsning.

Den som lyssnar på denna debatt tänker säkert att det borde vara en självklarhet att organisationer som cementerar skuggsamhället och den brottslighet som frodas där på olika sätt inte ska ha en enda krona av skattebetalarnas pengar. Det är riktigt dumt och motsägelsefullt att vi i Sverige å ena sidan har statliga myndigheter som polisen som verkar för att illegala migranter ska lämna landet, men å andra sidan via staten betalar ut pengar till civilsamhällesorganisationer för att underlätta för illegala invandrare att stanna kvar. Det är faktiskt uppseendeväckande att Sverigedemokraterna är det enda parti som har valt att ställa sig bakom detta förslag i dag.

Fru talman! På senare tid har flera partier som förr satt mycket tysta i bänkarna nu så smått börjat kritisera enskilda fall av att statsbidrag går till islamism i civilsamhället. Det har, som jag uppfattar det, funnits en bred enighet bland partierna i kulturutskottet om att det är mycket problematiskt att enskilda församlingar som till exempel håller till i moskéer med koppling till Irans regim mottar statsbidrag. Och det är positivt med denna enighet, tycker jag.

Så sent som i går hade kulturutskottet besök av Säkerhetspolisen under ett utskottsmöte, och de redogjorde där för sitt arbete gällande våldsbejakande extremism kopplat till denna typ av frågor.

Men om man tar ton i enskilda uppmärksammade fall om statsbidrag till problematiska organisationer i civilsamhället men samtidigt har partivänner i kommuner runt om i hela landet som gång på gång röstar ja till att uppföra islamistkopplade moskébyggen och skolor, hur trovärdig är man då? Så är faktiskt fallet vad gäller de flesta partier i denna kammare. Jag beklagar att det inte finns samma breda enighet i denna kammare om att fullt ut ta upp kampen mot islamismen. Där står Sverigedemokraterna fortfarande tämligen ensamma.

(Applåder)

I detta anförande instämde Runar Filper och Leonid Yurkovskiy (båda SD).

Anf. 116 ROLAND UTBULT (KD):

Fru talman! Jag är barn av en folkrörelse som kallas frikyrkan. Under hela mitt liv har mina värderingar och annat präglats av den uppväxt som jag hade där. Ibland tvivlar man, ibland funderar man på vart man är på väg och så vidare. Men dessa grundläggande värderingar har alltid funnits i denna folkrörelse som faktiskt var med och byggde demokratin här i Sverige. Jag vill säga detta och lyfta fram civilsamhällets oerhörda betydelse, och jag vill dra in folkrörelserna, hjälporganisationerna, kyrkorna och idrotten i detta.

Det är otroligt viktigt med en dialog mellan det offentliga och civilsamhället. Det finns stora bekymmer när det gäller bidragsgivningen, med fusk som är helt oacceptabelt. Men vi ska inte glömma civilsamhällets avgörande betydelse för samhällets utveckling. Låt oss värna detta även framöver! Vi klarar inte utmaningarna utan hjälp från civilsamhället.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag till beslut och avslag på samtliga motioner.

Jag såg ett inslag på tv och rös till. Det var en man som stod vid graven för sin livskamrat, som hade avlidit. Dottern stod bakom och lyssnade när mannen sa: Varför var vi så ensamma? Dottern berättade att hon stelnade till och insåg vilken verklighet hennes föräldrar hade levt i. Trots att de hade haft varandra hade de varit ensamma.

Ensamhetens negativa konsekvenser drabbar alla åldersgrupper. Vi har alla känt oss ensamma. Vi har varit frivilligt ensamma, vilket kan vara underbart, men ofrivillig ensamhet är inte skön; den är jobbig. Det gäller särskilt för de allra äldsta. Fyra av tio kvinnor över 85 år, och nästan var tredje man, anser att de besväras av ensamhet och isolering.

Många har också svårt att hitta tillbaka till gemenskap och aktiviteter efter den långa tid av isolering som covid-19-pandemin medförde. Jag inser alltså vad det betyder att ha ett civilsamhälle i ryggen, oavsett om man växer upp med det eller hamnar i det.

Regeringen satsar nu 145 miljoner kronor på att landets kommuner ska göra insatser för att förebygga och motverka ensamhet hos framför allt äldre personer. Det handlar om att genomföra uppsökande verksamhet där personer som annars inte hade sökt stöd kan nå och där exempelvis ensamhetsproblematik och andra hälsorelaterade tillstånd kan identifieras. Det är inte samtalen i sig som ska utgöra åtgärden mot ensamhet utan de aktiviteter och gemenskaper som de mynnar ut i.

När ensamheten inte är självvald och när den pågår under lång tid påverkar den inte bara det psykiska måendet utan även det fysiska. Kroppen reagerar på ensamhet. Ensamheten ger en kronisk stress som försämrar immunförsvaret, och risken för hjärt- och kärlsjukdomar, demens och depression ökar. Det är inga roliga begrepp jag kommer med här, men det är verkligheten. Ofrivillig ensamhet kan i förlängningen vara lika farligt som att röka 15 cigaretter om dagen, sägs det.

Att själv bryta sin ensamhet kan vara svårt, och ensamheten kan ibland vara omgärdad med känslor av stigma. Därför behövs en uppsökande verksamhet där vi kan nå de personer som annars inte hade sökt stöd. Det handlar om att kunna identifiera exempelvis ensamhetsproblematik och andra hälsorelaterade tillstånd.

Samtidigt är politikernas möjligheter begränsade på det här området. Vi har alla ett ansvar som människor för att bryta den ofrivilliga ensamheten. Ibland kan man göra stor skillnad med relativt enkla medel, som att ringa det där samtalet eller bara fråga hur någon mår. Det är små steg på vägen mot ett varmare samhälle med mer gemenskap.

Herr talman! Civilsamhället gör stora insatser i vårt samhälle, inte minst våra trossamfund. De får medel från staten för att bidra när det gäller existentiell hälsa, sjukhuspräster, vård i livets slutskede, hemlöshet och annat.

Under tio år i början av 2000-talet arbetade jag på Göteborgs Räddningsmission, som under decennier hade tagit sig an hemlösa i Göteborg. Jag fick lära mig djup respekt för människor som far illa och att vi alla bör mötas i ögonhöjd. Apropå detta att mötas frågade vi en person där vad han önskade sig när han mötte människor. Man kanske tror att han önskade sig pengar eller så. ”Att de säger hej”, sa han.

Insatserna från civila organisationer är betydande, och utan dessa – ofta volontära – insatser klarar vi inte utmaningarna i samhällets utveckling. Därför behövs det bidragsgivande som tas upp här i dag. Regeringen ställer upp demokrativillkor i bidragsgivningen till det civila samhället, där alltså även trossamfundet ingår. Eftersom de demokrativillkor som finns i dag har kritiserats tog den förra regeringen fram en proposition som drogs tillbaka av den nya regeringen. Det fanns flera brister i den förra propositionen.

En sådan kritiserad del var detta med företrädaransvar. Det innebar att hela samfundet drabbades om en person sa eller gjorde något tokigt, och man drog in pengarna för hela samfundet. Det fanns en möjlighet att komma undan detta, och det var att samfundet tog avstånd från personen. Då kunde man behålla bidragen.

Företrädaransvaret var faktiskt knepigt, vilket var en av orsakerna till att det drogs tillbaka. Det kanske kommer tillbaka i någon form – det är inte omöjligt – men i så fall är det slipat och skickliggjort, så att säga. Här visade staten verkligen att man ville vara med och bestämma över människors förehavanden.

Det som händer nu är att nya direktiv ska tas fram. Regeringen återkommer alltså med nya demokrativillkor. Man har varit tydlig med att frågan om förbud mot utländsk finansiering av de trossamfund där det finns en koppling till extremism och våldsbejakande islamism ska utredas. Det finns också andra hot i samhället, ska vi säga.

Herr talman! Även återinförandet av skattereduktion för gåvor till ideell verksamhet bidrar enligt utskottet till bättre förutsättningar för civilsamhället och ger större möjligheter till oberoende. Under 2019 återinfördes skattereduktionen för gåvor till ideell verksamhet, och den har utvecklats sedan den fanns tidigare. Då kunde man ge 6 000 kronor och få 1 500 kronor tillbaka på skatten för det man hade gett. Nu är det uppe på 12 000 kronor, och då får man tillbaka 3 000.

De allra flesta ger ju utan tanke på skattelindring, eller hur? Men effekten är att det ökar insatserna från det civila samhället genom de organisationer som tar del av detta, och det är otroligt viktigt. Det ökar möjligheterna att skapa ett varmare samhälle för oss alla där den ofrivilliga ensamheten bland människor minimeras.

Anf. 117 ANNE-LI SJÖLUND (C):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till Centerpartiets reservation 12.

Civilsamhällets arbete spelar en mycket viktig roll för en positiv samhällsutveckling i stort; detta råder det ingen tvekan om. Det gäller inte minst på landsbygden och på mindre orter där civilsamhället genom föreningar och samfund tar ett stort ansvar för bygdens utveckling.

De mötesplatser som frivilliga organisationer skapar är bredare och samtidigt djupare än bara det specifika uppdrag de tagit på sig. Civilsamhället är ofta snabbt på plats när det uppstår behov av organiserat samarbete mellan människor. Det blir extra tydligt nu när krisen och kriget finns i vår närhet – Rysslands anfall mot Ukraina och coronapandemin sätter fingret på det. Civilsamhällets föreningar och organisationer spelar en stor roll för människors väl.

Civilsamhället och föreningslivet är en stor del av många människors liv och ger människor möjlighet att tillsammans engagera sig för olika frågor och intressen. Det kan handla om engagemang för kvinnors rättigheter, mot hedersförtryck, mot psykisk ohälsa, för barns idrottande eller för en bättre miljö. Det kan också bara handla om att det är roligt.

Att känna tillhörighet och göra något meningsfullt för sin hembygd eller sina medmänniskor är stärkande och lärorikt. Det är viktigt för enskilda som kan bidra till något de brinner för och självklart även för dem som tar del av organisationers och föreningars verksamheter. Det spelar roll i samhället i stort.

Det är många saker som behöver samverka. Det måste exempelvis finnas tillgång till samlingslokaler till en rimlig kostnad, även i städer, för att möjliggöra denna typ av aktiviteter. Därför behöver det offentliga på alla nivåer bli bättre på att tillgängliggöra sina lokaler för föreningslivet på tider som annars är outnyttjade. Vi behöver också förbättra möjligheterna för det civila samhället att göra samhällsinsatser. Ett sätt att göra detta är att skaffa bättre kunskap om de utmaningar som finns i samhället. Här behöver det offentliga bli bättre på att bjuda in till samtal och samverkan.

Vi i Centerpartiet vill se ett civilsamhälle som ges bättre förutsättningar för sina verksamheter och sitt samhällsengagemang än vad som gäller i dag. Bara en sådan sak som att öppna ett bankkonto är inte så enkelt för en liten förening, och tar man på något sätt betalt i kontanter blir det ännu svårare.

När en idéburen organisation har med det offentliga att göra i samband med samhällsinsatser uppstår ofta svårigheter som beror på att det inte finns tydliga modeller, likt modeller vid upphandling, att använda vid ett sådant samarbete. Därför vill vi i Centerpartiet se att man utvecklar modeller för ett partnerskap mellan idéburna organisationer och det offentliga. Det borde göras en utredning med syfte att tydliggöra och stärka civilsamhällets särart och skapa rimliga regelverk för verksamheterna.

Det finns områden där verksamheterna av tradition har varit föreningsdrivna och som har fått nya aktörer i form av entreprenörer. Det kan handla om återanvändning av produkter eller om sportarrangemang. Detta har gjort att det har uppstått en marknad där det tidigare inte har funnits någon. Det har skapat svårigheter för dem som arbetar ideellt, till exempel när en kommun kräver marknadshyra för att låta en förening nyttja marken. Detta riskerar att urholka föreningsrätten.

Herr talman! Det är dags för en föreningsrättsutredning för att tydliggöra och stärka civilsamhällets särart och skapa rimliga regelverk för verksamheterna. I den bör ingå frågan om att utvidga regeln om halvt prisbasbelopp, som gäller för idrottsföreningar, till att också omfatta övriga allmännyttiga föreningar.

Att införa en möjlighet för ideella föreningar att jämna ut inkomster mellan olika beskattningsår, på ett liknande sätt som ett upphovsmannakonto medger, vore också bra. Det skulle göra det lättare för dem som har ojämna inkomster, till exempel höga inkomster från arrangemang, lotterier eller dylikt ett år och lägre inkomster nästa år. Detta skedde många gånger under coronapandemin. Det skulle skapa en större trygghet för föreningar och en bättre möjlighet att fortsätta bedriva verksamhet även under år med tillfälligt lägre inkomster.

Herr talman! Engagemang i föreningsliv och civilsamhällets organisationer bidrar också till gemenskap och föreningsvana. Här lär vi oss demokrati. Just i dag, på internationella kvinnodagen, riktar vi ljuset mot alla de föreningar och organisationer som arbetar för ett jämställt och rättvist samhälle. Det om något är viktigt för demokratin.

Anf. 118 ROBERT HANNAH (L):

Herr talman! Till att börja med vill Liberalerna yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

Civilsamhället är grunden för det samhälle och den demokrati som vi lever i. Det var liberaler inom kyrkor och nykterhetsrörelser, på folkhögskolor och inom akademien som var med och skapade vår demokrati. Ofta skedde det i konflikt med den statsmakt som med repressiva medel ville begränsa människors frihet. Det är fortfarande så att det är individer tillsammans i olika idrottsföreningar, politiska partier, välgörenhetsorganisationer, friluftorganisationer, ungdomsorganisationer med flera som är välfärdssamhällets och demokratin möjliggörare.

Det är också så – oavsett vad vänsterpartierna tror och påstår – att civilsamhället inte främst finansieras av skattebetalarna och kulturutskottets budget utan genom ideella krafter, företagare och privatpersoner som betalar för kultur-, idrotts- och fritidsaktiviteter. Det fria och oberoende civilsamhället tänker den nya borgerliga regeringen fokusera på att stärka.

Herr talman! Inte en skattekrona ska gå till extremism. Tyvärr ser vi i dag ett problem med det stöd som staten betalar ut till civilsamhället som inte längre går att sopa under mattan. Den nya borgerliga regeringen kommer inte heller att sopa några problem under mattan, utan den kommer att agera.

Det kom nyligen forskning från Lunds universitet och forskaren Sameh Egyptson som visade att islamistisk separatism genom att organisera sig här i Sverige helt legalt och enligt sina rättigheter har lyckats ta del av skattebetalarnas stöd till civilsamhället. Svenska skattepengar som skulle ha gått till folkbildning, läxhjälp, samfund och kulturprojekt har i stället gått till koranskolor, extremt homofoba talare och samfund som kräver förmyndare för kvinnor, vägrar skilsmässa för kvinnor eller sysslar med njutningsäktenskap. Skattemedel till civilsamhället har slussats vidare till våldsbejakande organisationer runt om i världen. Det är totalt oacceptabelt.

Det enorma utanförskap vi har i Sverige är en effekt av vänsterns kravlösa integrationspolitik och att man i årtal har blundat inför att en grupp med extrema åsikter fått tillgång till skattepengar som skulle ha gått till det goda civilsamhället.

Herr talman! Utanförskapet i Sverige handlar inte bara om ekonomi och jobb. Det handlar framför allt om ett känslomässigt och kulturellt utanförskap som vi måste adressera. Det är glädjande att Brå förra veckan kom med en rapport där man påpekar att detta är grunden till utanförskapet och gängkriminaliteten.

När vi har finansierat radikala organisationer med skattepengar har de också fått påverka våra ungdomar, framför allt i våra utsatta områden. Detta har självklart begränsat deras frihet, precis som den stat som förr i tiden – innan Sverige blev en demokrati – begränsade människors frihet.

Alltför många ungdomar med utländsk bakgrund känner sig inte som svenskar i dag. De upplever sig inte vara delaktiga i samhällsbygget här. De får inte heller tillgång till våra viktigaste texter. Ett grundläggande uppdrag för den borgerliga regeringen är att se till att dessa ungdomar får tillgång till allt detta i framtiden.

Herr talman! Att extremismen har fått fäste i Sverige beror inte på invandring; jag säger detta nästan varje gång jag talar nu för tiden för att få det klargjort. De svenskar som har iransk bakgrund är ett bevis på detta. De är väldigt lyckade här, precis som många andra grupper.

Radikal islamism har vuxit på grund av en feighet när det gäller att bekämpa separatism. Det har berott på att vi har haft bristande insikt om att vår gemensamma frihet bygger på att det finns gemensamma och grundläggande demokratiska värderingar såsom jämställdhet mellan könen, en gemensam lagstiftning som vi alla följer – inte hederslagar – och ett gemensamt språk som vi alla kan använda för att prata med varandra, vilket för vår del är det svenska språket. Staten ska heller inte ge en enda skatte-krona till demokratins fiender.

Liberalerna är stolta över att regeringen den här mandatperioden kommer att reformera det stöd som går till folkbildning och stärka demokrati-kraven för ekonomiska bidrag. Samtidigt kommer det att ges stöd till idrott i utsatta områden och ett fritidskort till unga för att de ska engagera sig i civilsamhället, på förslag från Kristdemokraterna. Varför ska stödet gå till ungdomarna själva? Socialdemokraterna menar att det kanske skulle gå via barnbidraget, men då kommer inte pengarna att gå till just dessa ungdomar personligen. Jag vet också att vi har tagit tillbaka den lagstiftning som Socialdemokraterna hade lämnat precis före valet. Jag kan också garantera att den kommer att komma tillbaka i en ännu starkare och bättre version som är mer förutsägbar och klar för civilsamhället. I framtiden ska inte en enda skatte-krona gå till fuskare, skojare eller extremister.

Avslutningsvis, herr talman, vill jag i dag på internationella kvinnodagen påminna om Irans kvinnors kamp för frihet och demokrati: Zan, zendegi, azadi! Kvinna, liv, frihet!
(Applåder)

Anf. 119 JAN RIISE (MP):

Herr talman! Min partikollega Ulrika Westerlund förklarade alldeles nyss att Amanda Lind är på resa och har fått ersättas av inte en utan två personer, och den andra är jag.

Sveriges folkrörelser och civilsamhälle bidrar till demokratin, folkhäl-
san, integrationen, lokaler att träffas i, ett rikt kulturliv, en levande lands-
bygd och en meningsfull fritid för barn och unga – för att nämna bara några
exempel. I föreningslivet och civilsamhället möts människor med vitt skil-
da bakgrunder och förutsättningar och får möjlighet att växa och förbättra
sitt lokalsamhälle samtidigt som man övar på demokratiskt beslutsfat-
tande.

Miljöpartiet vill ge det demokratiska civilsamhällets organisationer
ännu bättre förutsättningar genom stärkta och långsiktiga stöd, tydliga och
skärpta demokrativillkor samt minskat regelkrångel – allt för att frigöra
den kraft som skapas när människor jobbar tillsammans, för det gemen-
samma.

I vår budgetmotion för 2023 pekade vi ut det demokratiska civilsamhället som prioriterat. Vi vill komma bort från tillfälliga satsningar och projektstöd och i stället satsa på sådant som stärker förutsättningarna på sikt. Det är också viktigt för återhämtningen efter pandemin. Vi behöver fler mötesplatser och fler aktiviteter där vi möts och gör saker tillsammans – inte färre.

Herr talman! För civilsamhället innebär tungrodd administration att många kan dra sig för att ta på sig förtroendeuppdrag. Det riskerar att ta resurser i onödan. Det är ett skäl till att vilja komma bort från för mycket projektstöd och i stället övergå till mer långsiktiga verksamhetsstöd. Att årligen behöva söka nya medel skapar både krångel och stor osäkerhet i planeringsförutsättningarna. Det borde vara möjligt att i högre grad övergå till fleråriga verksamhetsstöd utan att tumma på kontroll och uppföljning.

Det bör även göras en översyn för att se om gränser mellan olika bidragsförordningar kan harmoniseras i syfte att underlätta för föreningslivet. I det här sammanhanget ska jag också lyfta att vi bland dessa organisationer naturligtvis väldigt gärna ser att många av de kvinnojourer som i dag drivs av ideella krafter kan komma i fråga för den typen av längre stöd.

Värt att nämna är också, även om det inte är något som hanteras i detta betänkande, att vi vill jämna ut skatteskillnaderna mellan idrotten och det övriga ledarledda civilsamhället när det gäller sociala avgifter. I dag finns ett undantag i socialavgiftslagen som innebär att organisationer som är medlemmar i Riksidrottsförbundet kan engagera ledare för upp till ett halvt basbelopp utan att behöva betala sociala avgifter för ledarens ersättning.

Detta undantag gäller inte för friluftorganisationer som inte är medlemmar i RF eller för ungdomsorganisationerna, som samordnar och genomför likvärdiga ledarledda aktiviteter. Detta bör åtgärdas omgående; det skulle underlätta för föreningslivet och skapa bättre möjlighet till fritidsaktiviteter, inte minst för barn och unga, och det till en mindre kostnad.

Vi tycker också att det var bra att regeringen tog vidare frågan om in-ternmomsen, men vi är liksom stora delar av föreningslivet osäkra på om åtgärden är tillräcklig.

Herr talman! Miljöpartiet har i regering jobbat med framtagandet av nya demokrativillkor för det civila samhället. Vi är, liksom övriga partier i riksdagen, angelägna om att en ny lagstiftning kommer på plats som uppfyller sitt syfte – att inga antidemokratiska verksamheter ska tilldelas offentliga stöd – samtidigt som lagstiftningen ska kunna tillämpas av det breda, demokratiska civilsamhället.

Den förra S-regeringen lade i somras fram en proposition som delvis kritiserats av civilsamhället då den i vissa avseenden riskerar att få oproportionerliga konsekvenser samt att det finns en risk för otydlighet i implementeringen. Nuvarande regering har dragit tillbaka propositionen för förnyad process – detta har flera talare talat om redan. Miljöpartiet har förordat att man genomför några mindre justeringar av den tillbakadragna propositionen i syfte dels att säkra tillämpbarheten för civilsamhället, dels att bredda förbudet mot så kallade omvändelseförsök till att även omfatta vuxna. Vi förordar att regeringen intensifierar dialogen med civilsamhället inför färdigställandet av propositionen.

Vi vill också framhålla vikten av att regeringen tar vidare förslaget som väckts av Säpo om att inrätta en stödfunktion för bidragsgivande myndigheter, något vi i S-MP-regeringen tog vidare och gav som ett tilläggsdirektiv till den då pågående utredningen om personuppgiftshandling att utreda. Säpo har framhållit att detta är viktigt för att stödgivande myndigheter samt kommuner och regioner ska kunna få erforderligt stöd. Utredningen presenterade ett förslag i början av 2022 som även remitterats. Vi hoppas att den nya regeringen snarast presenterar förslag inom detta område.

Herr talman! Varken otydliga regler, kortsiktig politik eller odemokratiska aktörer ska stå i vägen för ett starkt och rikt föreningsliv i hela landet.

Jag står givetvis bakom samtliga Miljöpartiets reservationer, men för tids vinning yrkar jag bifall endast till reservation 2, som handlar om stöd till och utökad samverkan med civilsamhället, under punkt 1.

Anf. 120 AZADEH ROJHAN (S):

Herr talman! Det var ju det där med reservation också! Jag ställer mig bakom Socialdemokraternas samtliga reservationer, men för tids vinning yrkar jag bifall endast till reservation 13.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 21.)

§ 19 Kulturarvsfrågor

Kulturarvsfrågor

Kulturutskottets betänkande 2022/23:KrU6
Kulturarvsfrågor
föredrogs.

Anf. 121 PETER OLLÉN (M):

Herr talman! Jag vill i dag gärna tala om vårt gemensamma kulturarv. Jag betonar det gemensamma, för det finns många dimensioner av kulturarv. För den enskilda familjen handlar det givetvis om mormors brosch eller farfars brev. För nationen handlar det om viktiga dokument och konstskatter, vilka tillsammans utgör vår historia.

När Ryssland inledde sitt krig i Ukraina i fjol började de också genast angripa kulturarvet. Vi har förfärats över hur systematiskt konstskatter och föremål förts ut ur landet. Den svenska riksantikvarien gick snabbt till action för att se hur Sverige kunde hjälpa till. När det gäller dokument finns den troligtvis äldsta versionen av den ukrainska konstitutionen i dag i Riksarkivets förvar här i Sverige.

Delar av det svenska kulturarvet befinner sig i dag i skyddsrum. Det är säkra, trygga platser med kontrollerad luftfuktighet, något som naturligtvis är mycket bra för dokument och konst. Men skyddsrum ska på 72 timmar kunna iordningsställas och användas för att evakuera människor.

Under många år har vi inte behövt tänka på krig, men nu behöver vi skaffa nya förvaringsplatser så att inte vårt kulturarv under ett krig behöver flyttas ut i öppna ytor. Det är stora kostnader som ligger framför vår nation,

kostnader som inte tillför något värde utan bara är till för att skydda oss mot den aggression som Ryssland nu utgör.

Herr talman! En annan konsekvens av kriget har blivit de höga energipriserna. De har gjort att många av våra kyrkor nu kallställs. Så länge man bara avfuktar dem är det inget problem. Det är egentligen bara de senaste 100 åren som de har varit uppvärmda. Innan dess har de klarat sig genom århundradena.

Något som däremot är en utmaning för kyrkan är de nya kraven på kyrkogårdarna. Församlingarna har fått i uppdrag att planera för att på en vecka kunna begrava 5 procent av invånarna. Det är en kuslig påminnelse om hur kriget i Ukraina påverkar många delar av vårt svenska samhälle.

När det gäller vården av kulturarvet är just nu inflationen ett stort hot. När den närmar sig 10 procent hjälper det inte att vi kunnat höja ersättningen med ett par procent i årets budget. Avsaknaden av tillväxt gör också att det inte uppstår något reformutrymme att fördela. Därför kan man säga att det viktigaste för att få ett effektivt kulturstöd just nu är att få stopp på inflationen.

Herr talman! I höst sänder SVT sin storsatsning *Historien om Sverige*. Samma tema kommer också i *Sommarlov*, där man bygger upp olika historiska miljöer för att intressera våra barn för kulturarvet. SVT har kommunicerat sin satsning till landets museer, så många kommer att haka på och berätta den lokala historien om den del av Sverige som just de finns i.

När det gäller det lokala perspektivet är det naturligtvis viktigt att belysa att Jämtland och Härjedalen bara tillhört Sverige sedan 1645 och att Skåne, Halland och Blekinge blev svenska först 1658. Det kan tyckas att detta inte har så stor betydelse. Man skulle kunna tro att kulturarvet behandlas lika i hela landet. Men Birka och de tidiga bosättningarna vid Mälaren är utgrävda, medan lantbrukets plogar fortfarande mal sönder 99 procent av vår största vikingatida boplats, Uppåkra i Skåne.

Herr talman! Det bör vara en personlig rättighet att få vara med och skapa den gemensamma historien. Så har man resonerat i Danmark, där vem som helst med markägarens godkännande kan söka med metalldetektor i ploglagret på åkrarna. Detta räddar många skatter från att förstöras. Den danska bedömningen är att i stort sett allt som hittas också kommer museerna till del.

Ålderism är en vanlig svensk diskrimineringsform. Fullt friska personer sorteras bort på grund av sin ålder. Arbetet med kulturarvet är dock helt beroende av dessa kvinnor och män. Därför behövs ett speciellt fokus på om man i kulturarvsarbetet tar till vara de äldres erfarenheter på ett systematiskt sätt.

Dagspressen och gratistidningarna är för majoriteten av befolkningen den viktigaste ingången till historien. Här presenteras personer och skeenden i vår lokala historia, och här skapas underlaget som morgondagens kulturarvsforskare ska gräva i. Public service på nationell nivå och dagspress, gratistidningar och museer på lokal nivå är den viktigaste vardagliga kontakten med vårt kulturarv. Detta ska vi värna. Men här och nu måste vi tyvärr skapa en akut plan för hur vi skyddar vårt kulturarv i händelse av krig.

Med detta vill jag yrka bifall till utskottets förslag.

(Applåder)

Herr talman! Jag bor i Tanum. Tanum är Bohusläns till ytan största kommun. Där bor 13 000 invånare under vintern och 55 000 under några få hektiska sommarveckor. Tanum är känt bland annat för sina hållristningar, som breder ut sig över släta berghällar och som är ett av våra 15 svenska världsarv. Tanum brottas på många sätt med samma problem som flera andra kommuner på landsbygden: en åldrande befolkning, svårigheter att rekrytera till de jobb som finns, avsaknad av kollektivtrafik, långa avstånd till sjukhus och utmaningar att klara framtidens välfärd och dess investeringar.

I Tanums kommuns södra del ligger Gerlesborg, en bygd som har haft verksamhet sedan 1700-talet och där bönder i början av 1800-talet odlade havre som skeppades ut från kustsamhället för export till England. År 1944 grundades Gerlesborgsskolan av konstnären, författaren och professorn Arne Isacson. Gerlesborgsskolan är en konstskola som bland annat erbjuder en tvåårig grundläggande utbildning inom fri konst.

I Gerlesborg sjuder det av liv. Här finns förutom skolan Konstnärernas kollektivverkstad, Scenkonst Gerlesborg, som är en mötesplats för scenkonstnärer, en ekoby, en inköpsförening, ett filosofikafé och kooperativa hyresrätter som de boende på platsen själva fått till stånd. Här frodas idéer, inte bara inom konst och kultur utan också kring demokrati, hållbarhet och innovation.

Jag var inbjuden till Gerlesborg för ett par veckor sedan. Då frågade jag vad det är som gör att just denna plats är så levande och varför kreativiteten är så påtaglig just här, i ett annars ganska kargt och tomt område i norra Bohuslän. Det beror på skolan, blev svaret. Den fria konsten har spridit sig och släppt tanken och fantasin fri inte bara hos skolans elever utan hos hela bygden. Den fria konsten och kulturen, som tillåts utmana, provocera, försköna, förfula och skapa debatt, skapar, förutom sitt egenvärde som konst, också mening, kreativitet, hälsa och utveckling.

Vikten av att konsten och kulturen ska vara fri kan därför inte framhållas nog. Vi politiker ska inte definiera innehåll. Vi ska stödja verksamheter, så att människor nås av en mångfald kulturella yttringar och själva kan avgöra vad som är meningsfullt just för dem. Att tillgängliggöra kultur för fler är för oss socialdemokrater ett av de främsta målen. Att skapa en arena där fler kan skapa, låta sig bildas, roas, njuta och kanske även förskräckas över kulturen är nödvändigt och en förutsättning för ett demokratiskt samhälle.

Den fria entrén på statliga museer sänkte trösklarna och möjliggjorde för fler att ta del av vårt gemensamma arv. Nu vittnar Sveriges museer om en nedgång av antalet besökare. Under ett besök på Nationalmuseum för ett tag sedan fick jag berättat för mig att de studenter som regelbundet besökt museet för sina studier nu inte längre kommer.

Vi socialdemokrater beklagar borttagandet av den fria entrén. Vi är medvetna om att fri entré inte ensamt ger nya besökare till museer, men det är en viktig förutsättning. Målsättningen för oss socialdemokrater är dessutom att även Sveriges regionala museer på sikt ska omfattas.

Herr talman! Den 24 februari uppmärksammade vi här i kammaren årsdagen av Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina. I krig är kulturarv en prioriterad måltavla. I Afghanistan sprängde talibanregimen sönder ovärderliga buddastatyer, och under 90-talets Balkankrig bombades den gamla

bron i Mostar. Från Ukraina rapporterar FN att över 200 kulturarv förstörts.

Attacker och förstörelse av kulturarv i krig syftar till att skriva om historien efter politisk agenda och till etnisk eller kulturell rensning och psykologisk påverkan på ett samhälle. Vid förstörelse av kulturarv möjliggörs historieskrivning som gynnar den auktoritära ideologiska viljan. Detta effektiva grepp ödelägger viktiga kunskaper om ett samhälles kultur, utveckling och möjlighet till framtidsbygge.

Före Rysslands invasionskrig i Ukraina har diskussionerna om skyddet av kulturarv tenderat att fokusera på områden utanför Europa. Frågorna har dessvärre aktualiserats även i vårt närområde med anledning av den ideologiska krigföring som just nu sker på vår kontinent. Det är oroande när rapport efter rapport framhåller det akuta behovet av att vidta åtgärder för att säkra det svenska kulturarvet i händelse av krig eller kris.

Totalförsvarets forskningsinstitut och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap har på senare tid anmärkt på brister vad gäller kunskapsinhämtning om det svenska kulturarvet samt organisation och handlingsplan för undanförelse. Regleringen av skydd och undanförelse av kulturarvsföremål framgår i flera lagar och förordningar. Det anges vilka aktörer som ansvarar för beredskapsförberedelser, vård och underhåll samt skydd och undanförelse av kulturarvet i händelse av kris eller konflikt.

Trots detta brottas svenska museer och arkiv med föremålsprioritering, brist på skyddslokaler för omplacering samt merkostnader i detta hänseende. För att kunna tillämpa lagstiftningen behövs en nationell handlingsplan. Det måste råda en nationell klarhet om varför kulturarvet ska prioriteras, hur det ska ske och vem som bär ansvaret för verkställigheten. Regeringen behöver samla Sveriges kulturarvssektor och bistå verksamheterna med lösningar.

Kulturarvet bör ha en särskild prioritering i en tid av auktoritära regimers framfart. Sänk trösklarna för tillgänglighet och ha beredskap i händelse av kris och krig. Just nu är det av yttersta vikt att förstå vilken roll kulturarvet spelar i vårt samhälle, varför kulturarvet blir måltavla i kris och krig samt vad som måste till för att skydda vårt lands bevarade kulturhistoria.

Herr talman! För första gången någonsin fick Sverige 2019 en nationell världsarvsstrategi. Strategin är ett resultat av ett regeringsuppdrag som Riksantikvarieämbetet fick 2017. Uppdraget var att beskriva hur Sverige arbetar med Unescos världsarvskonvention och ange hur arbetet ska inriktas och utvecklas framöver. Strategin visar på en ambitionshöjning av arbetet för våra världsarv, men framåt kommer det att krävas mer.

Den 1 februari deltog jag på föreningen Världsarv i Sveriges årsmöteskonferens. Där fick jag berättat för mig att flera av våra världsarv inte klarar att uppfylla de kriterier Unesco satt upp för information och kommunikation om världsarv.

Deras besökscenter berättar inte om världsarvskonventionen eller om demokrati och fredsfrågor, som ligger till grund för alla världsarv. De säljer handdukar och delar ut broschyrer. Tillgängligheten är begränsad då många besökscenter har ett mycket begränsat öppethållande, främst förlagt till tre sommarmånader. Det räcker inte. Det blir även alltför tydligt när man jämför med andra länders världsarvscenter.

Världsarven kom till för demokrati och fred. De är också otroligt viktiga för förståelse och solidaritet mellan länder. Sverige har 15 världsarv, och ett av dem, Struves meridianbåge, går genom tio länder: Norge, Sverige, Finland, Ryssland, Estland, Lettland, Litauen, Belarus, Moldavien och Ukraina. Struves meridianbåge är en påminnelse om internationellt vetenskapligt samarbete. Världsarven är mänsklighetens gemensamma minne och kanske också vår framtida möjlighet genom globalt arbete.

Herr talman! Vi socialdemokrater har flera reservationer i betänkandet, men för tids vinning yrkar jag bifall endast till reservation nummer 6. (Applåder)

Anf. 123 PETER OLLÉN (M) replik:

Herr talman! Det gläder mig att vi är så tydliga båda två när det gäller kulturarvet och vilket hot det krig som vi nu har i Europa är mot det europeiska kulturarvet.

Det jag vill ta upp är ledamotens kritik mot den införda avgiften för vuxna människor över 20 år som de får betala när de går på museum. Min uppfattning är att även om vi hade en fantastisk tillväxt ska vuxna människor betala när de tar del av kulturen.

Sedan kan man hantera det genom att man någon dag i veckan har halva priset eller att man har specialpris någon kväll och så vidare så att man tillgängliggör det även för dem med en svag ekonomi.

Jag menar att det är otroligt viktigt av respekt mot kulturen att visa att man tar betalt för den. Vi ger 1 ½ miljard till de statliga museerna härifrån. Intäkterna från de vuxnas entréer är ungefär 100 miljoner.

Jag kommer från Malmö och tycker personligen att det är jättekonstigt att man under åtta år från socialdemokratisk sida drev att det ska vara gratis att gå på museer i Stockholm.

Men det kostar precis som vanligt att gå på museerna ute i landet, trots att de ofta håller en betydligt enklare och lägre kvalitet. Jag förstår inte logiken.

Anf. 124 LOUISE THUNSTRÖM (S) replik:

Herr talman! Tack, Peter Ollén, för frågan!

Den fria entrén har möjliggjort för fler besökare på våra museer. Nu befarar museerna en nedgång med cirka 30 procent av besöksantalet. Nationalmuseum tvingas hålla stängt två dagar i veckan.

Detta sker dessutom i en tid med lågkonjunktur, stigande inflation och höga elpriser där hushållen i sin ekonomi inte kan prioritera museibesök.

Vi socialdemokrater menar att vårt gemensamma kulturarv ska vara fritt och tillgängligt för alla oavsett pris och plånbok och oavsett ålder. Det är extra viktigt i de tider som vi lever i nu, precis som jag sa i mitt anförande.

Flera museer ligger i Stockholm, men dock inte alla. Vi har Järnvägs-museet i Gävle, Världskulturmuseet i Göteborg och Marinmuseet i Karlskrona, för att nämna några. Med sina 2,4 miljoner invånare är detta ändå den region som har den högsta befolkningen.

Som jag sa i mitt anförande är Socialdemokraternas mål på sikt att även regionala museer ska omfattas av fri entré.

(Applåder)

Anf. 125 PETER OLLÉN (M) replik:

Herr talman! Man hade åtta år på sig att ta det vidare och i så fall justera om man ville ändra det så att det även gällde i övriga landet.

Nu tycker jag i princip att det borde vara på det andra sättet. Vare sig man går på en konsert, på teaterbesök eller på ett museum ska man betala. Man ska markera som medborgare att detta har ett värde för mig som jag är villig att betala för.

Anf. 126 LOUISE THUNSTRÖM (S) replik:

Herr talman! Museerna kom till en gång i tiden för att exkludera de icke-privilegierade grupperna från dessa fantastiska samlingar. Det är med den ansatsen som vi socialdemokrater menar att det är vårt gemensamma kulturarv. Vi äger det tillsammans. Det ska vara fritt och tillgängligt för alla.

Jag skulle vilja skicka en fråga tillbaka till Peter Ollén. Men jag inser att jag inte kan göra det i detta replikskifte.

Anf. 127 RUNAR FILPER (SD):

Herr talman! Det var ett tag sedan jag stod här. Jag tror att det var i maj, så jag känner mig lite ringrostig. Då gällde debatten miljö- och jordbruksutskottet.

Jag börjar med att yrka bifall till reservation 5 om världsarvsfrågor. Vi står självfallet bakom alla våra tio reservationer. Men för tids vinnings skull yrkar jag bifall endast till just denna.

I dag debatterar vi kulturutskottets betänkande *Kulturarvsfrågor*. Jag kommer att uppehålla mig mycket vid landsbygdens kulturarv. Ordet kulturarv används inte bara för föremål, byggnader och fornlämningar. Det gäller också berättelser, normer, traditioner och andra immateriella värden som vi övertar från tidigare generationer.

Det är litteratur, konst, minnesmärken, kunskaper, berättelser som vi har lärt oss från våra förfäder, mat som vi tycker om och mycket mer. Vi sverigedemokrater driver alltså en bred kulturarvspolitik där vi sätter det svenska kulturarvets bevarande och utveckling i fokus. Tio av 25 reservationer i detta betänkande kommer från Sverigedemokraterna. Det säger väl en del om vår vurm för just kulturarvet.

Det handlar om att vi ställer oss bakom insatser som syftar till att bevara kulturarvet för framtida generationer. Men det handlar även om digitaliseringsåtgärder för att tillgängliggöra kulturarvet för framtiden.

Rysslands anfallskrig mot Ukraina påvisar att kulturarvet inte är fredat vid händelse av kris eller konflikt, och vi vill därför se politiska åtgärder som syftar till att stärka skyddet av det svenska kulturarvet vid händelse av kris eller konflikt.

Herr talman! I Värmland har vi inga slott. Här får vi nöja oss med våra herrgårdar från bruksepoken. För flera hundra år sedan var det goda tider för bruksägarna i Värmland. De byggde praktfulla herrgårdar och levde herrgårdsliv av det slag som Selma Lagerlöf så målande beskrev i *Gösta Berlings saga*. Jag kommer förresten från Sunne kommun, som härbärgade Selma. Det är viktigt.

Många av de gamla bruksherrgårdarna har än i dag enastående kulturmiljöer. Många gånger växte det upp kompletta små industrisamhällen kring en älv eller ett lite större vattendrag som man dämde upp. Det kunde

finnas både vattendrivna hyttor, hammare, smedjor, såg och kvarn inom ett begränsat område. Det blev ett bruk.

En liknande kulturmiljö finns vid Järle kvarn i Örebro län, som är ett riksintresse. Det ligger i ett naturreservat som uppkom bland annat för att skydda dammen och kvarnen som kulturmiljö. Direktiv och beslut fattade i Bryssel leder nu till förstörelse av dessa kulturmiljöer i Sverige. Mark- och miljödomstolen har gett Naturvårdsverket rätt att genomföra rivningen av dammen vid Järle, men domen är överklagad. Jag tror att dom faller den 7 april från Mark- och miljööverdomstolen, som den heter.

Om Naturvårdsverket får tillåtelse att riva dammen kommer en månghundraårig kulturmiljö där människa och natur har levt i symbios att gå förlorad för evigt. Kvarnen är unik, men rivningar av kulturmiljöer nära vattenstråk är det inte. I stort sett alla gamla järnbruk har någon form av fördämning. Dessa rivs nu utifrån motiveringar om naturvärden som EU har beslutat om. EU-direktiv ska inte kunna användas för att motivera rivningar av kulturmiljöer i Sverige. Sådana beslut ska alltid fattas inom Sveriges gränser.

Vi måste nu omedelbart nyttja de möjligheter som finns för att hävda och skydda kulturarvet på alla politiska nivåer. Kulturmiljöintressen i Örebro län vädjar till regeringen att stoppa utrivningen av Järlefallsdammen med anledning av att frågan har blivit aktuell i Tidöavtalet. Allt annat är ett svek mot de tidigare generationer som har byggt Sverige rikt med såväl gedigna kulturmiljövärden som naturvärden runt om i vårt avlånga land.

Herr talman! För att återgå till Värmland har vi där också vår unika finnskog. Det är Sveriges absolut största sammanhängande finnskog, med sockenkyrkor byggda av finnar och ett tiotal rökstugor på ursprunglig plats – de enda kvarvarande i hela världen som står där de en gång byggts, förutom några stycken som finns på den norska sidan.

Härifrån har man i intervjuer funnit tidigare saknade pusselbitar som har kompletterat det finska nationaleposet Kalevala. Här har språkforskare studerat den sedan hundratals år i Finland utdöda Savolaxdialekten, som har levt kvar i Värmlands isolerade finnskog men inte i Finland.

Det finns mycket att säga om denna mytiska trakt och om människorna som bebodde denna milsvida skog. Här önskar vi se Sveriges nästa världsarv. Det här är ett kulturarv som heter duga både materiellt och immateriellt. Sverige har i dag 15 kulturarv, det senaste från 2012. Det är alltså 11 år sedan, och det är nu hög tid att ta till vara denna unika kulturmiljö och ge den det starkaste skydd mot förstörelse och förfall som vi har. Detta klargörs i den reservation jag nyss yrkade bifall till.

Det Sverige som många förknippar med de rödmålade stugornas och ladugårdarnas landskap och det Sverige som så många målade beskriver när de med stolthet berättar om hur hembygden och dess bebyggelse ser ut – den landskapsbilden är kanske borta om några decennier, ett halvsekel eller ett sekel när alla dessa landsbygdens ladugårdar och lador har förfallit, rivits eller ändrat utseende och färg.

I dag används allt färre av de äldre ekonomibygnader som har hört till gårdarna och jordbruken på ett traditionellt sätt. Ekonomibygnader som har förlorat sin ursprungliga funktion blir överlopsbyggnader. Dessa byggnader bör värnas och inte rivas, då de berättar om äldre tiders samhällsstrukturer och gårdssammanhang och utgör dokumentation för hur jordbruket sköttes för.

Det ligger något värdefullt i de svenska byarnas utseende och färger genom de gamla ladugårdarnas och ladornas närvaro. Utan dem vore nyanserna och skönheten inte lika bländande i det svenska kultur- och odlingslandskapet.

Byggnaderna utgör en del av den svenska historien och traditionen och medverkar till en enhetlig kulturmiljö på landsbygden och i odlingslandskapet. Husens gestaltning och färgsättning utgör en del av kulturarvet. Det skulle inte kännas fullt så upplevelserikt att beskåda ett vackert landskap som förfulats genom att där endast står nyare industriliknande ladugårdar och uthus av plåt.

Med ovanstående i beaktande behövs ett mer riktat stöd till just restaureringen av gamla ladugårdar och uthus, så kallade överloppsbyggnader som inte längre brukas eller behövs för gårdens drift.

Herr talman! Matprodukter och livsmedel har alltid producerats på landsbygden, och det svenska jordbruket har därigenom fört vidare en viktig del av vårt kulturarv. Svenska mat- och hantverkstraditioner som är sprungna ur det gamla bondesamhället riskerar att förglömmas och förändras i rask takt i dagens nydanande samhälle.

Nedärvd kunskap om så vardagliga och naturliga sysslor som att sylta och safta, salta, röka och torka är på väg att försvinna. Blodmat av olika slag var vanligare förr när man var noga med att ta till vara allt ätbart på slaktdjur. Det kunde vara svartsoppa, blodkorv, blodpalt och paltbröd. Det kunde också handla om brödbak och gamla mjölkkrätter.

Att ta till vara allt det där som var självklart under självhushållningens tid är inte lika vanligt förekommande och självklart i dag. Här har vi en målsättning om att bevara det arv som annars riskerar att gå förlorat.

Mot bakgrund av ovanstående bör ett nationellt regelverk för märkning av kulturhistoriskt värdefulla svenska matprodukter tas fram. En sådan märkning skulle kunna öka intresset för vårt matarv och medföra positiva effekter för både besöksnäring och landsbygdsutveckling. De nationella märkningsreglerna skulle då kunna komplettera EU:s skyddade beteckning för livsmedel och jordbruksprodukter.

Det måste vara angeläget och naturligt att värna dialekterna som en viktig del av vårt kulturarv. Svenska dialekter är en omistlig del av vårt gemensamma kulturarv. Vår dialekt, vårt sätt att tala, har vi på ett eller annat sätt med oss var vi än befinner oss i vårt land. Det lokala tungomålet är det som mest förknippar oss människor med hembygden. Det finns skendens och tillfällen när den rätta känslan endast kan förmedlas på lokal dialekt.

Men dialekterna får allt mindre skarpa gränser och tappar därigenom användare, åtminstone i sina särpräglade former. Därför har också det vardagliga ord- och språkbruket blivit fattigare i Sverige. När vi kommenterar olika dialekters avvikelser från rikssvenskan är det främst språkmelodin och uttalet vi läser av, vilket snart är det enda som återstår av de forna dialekterna. Det som försvinner i snabbast takt är ordförrådet, dialektala ord och uttryck som försvinner med den äldre generationens bortfall.

Förutom att dialekterna har ett omistligt historiskt värde är de unika som identitetsbärare och måste således bevaras, användas och säkras för kommande generationer.

Här har Institutet för språk och folkminnen en oerhört viktig roll i sitt uppdrag, där man forskar i och sprider kunskap om dialekter och arbetar med att samla in, undersöka, förmedla och tillgängliggöra dialektmaterial. De har en viktig roll att fylla för att värna vårt immateriella kulturarv. Sverigedemokraterna kommer fortsatt att driva och lyfta satsningar för det viktiga uppdrag som Institutet för språk och folkminnen arbetar med.
(Applåder)
(forts. § 22)

Prot. 2022/23:71

8 mars

Kulturarvsfrågor

§ 20 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 23 februari

UbU4 Förskolan

Punkt 1 (Övergripande förutsättningar)

1. utskottet

2. res. 1 (S)

3. res. 2 (SD)

Förberedande votering:

91 för res. 1

64 för res. 2

144 avstod

50 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

141 för utskottet

92 för res. 1

64 avstod

52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 57 M, 19 V, 20 C, 16 KD, 15 MP, 14 L

För res. 1: 90 S, 1 V, 1 C

Avstod: 64 SD

Frånvarande: 17 S, 9 SD, 11 M, 4 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 2 L

Malcolm Momodou Jallow (V) och Anders Karlsson (C) anmälde att de avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Punkt 4 (Förutsättningar för att utveckla förskolan)

1. utskottet

2. res. 8 (S, V, MP)

3. res. 9 (C)

Förberedande votering:

126 för res. 8

21 för res. 9

152 avstod

50 frånvarande

Kammaren biträdde res. 8.

Anders Karlsson (C) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats ha avstått från att rösta.

Huvudvotering:
151 för utskottet
128 för res. 8
20 avstod
50 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 64 SD, 57 M, 16 KD, 14 L
För res. 8: 91 S, 21 V, 1 C, 15 MP
Avstod: 20 C
Frånvarande: 16 S, 9 SD, 11 M, 3 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 2 L
Anders Karlsson (C) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat nej.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

TU4 Infrastrukturfrågor

Punkt 4 (Ett långsiktigt hållbart transportsystem)

1. utskottet
2. res. 11 (S)
3. res. 15 (MP)

Förberedande votering:

92 för res. 11

15 för res. 15

192 avstod

50 frånvarande

Kammaren biträdde res. 11.

Anders Karlsson (C) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Huvudvotering:

89 för utskottet

91 för res. 11

119 avstod

50 frånvarande

Kammaren biföll res. 11.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 2 SD, 57 M, 16 KD, 14 L

För res. 11: 91 S

Avstod: 62 SD, 21 V, 21 C, 15 MP

Frånvarande: 16 S, 9 SD, 11 M, 3 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 2 L

Punkt 11 (Åtgärder i transportinfrastrukturen)

1. utskottet
2. res. 36 (C)

Votering:

94 för utskottet

20 för res. 36

184 avstod

51 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 6 S, 1 SD, 56 M, 1 C, 16 KD, 14 L

För res. 36: 20 C

Avstod: 85 S, 63 SD, 21 V, 15 MP

Frånvarande: 16 S, 9 SD, 12 M, 3 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 2 L

Fredrik Olovsson, Daniel Vencu Velasquez Castro och Mattias Vepsä (alla S) anmälde att de avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja. Lars Englund (M) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Anders Karlsson (C) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Punkt 13 (Nya stambanor för höghastighetståg)

1. utskottet

2. res. 40 (S, V, C, MP)

Votering:

151 för utskottet

148 för res. 40

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 64 SD, 57 M, 16 KD, 14 L

För res. 40: 91 S, 21 V, 21 C, 15 MP

Frånvarande: 16 S, 9 SD, 11 M, 3 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 2 L

Punkt 19 (Myndighetsstrukturen inom transportområdet)

1. utskottet

2. res. 50 (SD)

Votering:

235 för utskottet

64 för res. 50

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 91 S, 57 M, 21 V, 21 C, 16 KD, 15 MP, 14 L

För res. 50: 64 SD

Frånvarande: 16 S, 9 SD, 11 M, 3 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 2 L

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

TU5 Kollektivtrafikfrågor

Punkt 1 (En ökad andel kollektivtrafik)

1. utskottet

2. res. 1 (S)

Votering:

152 för utskottet

91 för res. 1

56 avstod

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:
För utskottet: 64 SD, 57 M, 1 C, 16 KD, 14 L
För res. 1: 91 S
Avstod: 21 V, 20 C, 15 MP
Frånvarande: 16 S, 9 SD, 11 M, 3 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 2 L
Anna Lasses (C) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Punkt 3 (Jämställd och jämlik kollektivtrafik)

1. utskottet

2. res. 9 (C)

Votering:

174 för utskottet

21 för res. 9

104 avstod

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 1 S, 64 SD, 57 M, 21 V, 16 KD, 1 MP, 14 L

För res. 9: 21 C

Avstod: 90 S, 14 MP

Frånvarande: 16 S, 9 SD, 11 M, 3 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 2 L

Camilla Hansén (MP) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Punkt 7 (Färdtjänst)

1. utskottet

2. res. 16 (SD)

Votering:

193 för utskottet

64 för res. 16

42 avstod

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 91 S, 57 M, 16 KD, 15 MP, 14 L

För res. 16: 64 SD

Avstod: 21 V, 21 C

Frånvarande: 16 S, 9 SD, 11 M, 3 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 2 L

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 21 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

FiU19 Några frågor om försäkring och tjänstepension

Kammaren biföll utskottets förslag.

FiU28 Riksrevisionens rapport om beslutsunderlag inför stora reformer

Kammaren biföll utskottets förslag.

Prot. 2022/23:71

8 mars

FiU29 Riksrevisionens rapport om regeringens underlag till riksdagen under pandemin

Kammaren biföll utskottets förslag.

CU7 Ersättningsrätt samt insolvens- och utsökningsrätt

Punkt 3 (Hemförsäkring)

1. utskottet

2. res. 2 (S)

Votering:

207 för utskottet

91 för res. 2

1 avstod

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 64 SD, 57 M, 21 V, 20 C, 16 KD, 15 MP, 14 L

För res. 2: 91 S

Avstod: 1 C

Frånvarande: 16 S, 9 SD, 11 M, 3 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 2 L

Jonny Cato (C) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Punkt 4 (Utmättningsförbudet)

1. utskottet

2. res. 3 (SD)

Votering:

235 för utskottet

64 för res. 3

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 91 S, 57 M, 21 V, 21 C, 16 KD, 15 MP, 14 L

För res. 3: 64 SD

Frånvarande: 16 S, 9 SD, 11 M, 3 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 2 L

Punkt 5 (Utmätning efter bristande kreditprövning)

1. utskottet

2. res. 4 (V)

Votering:

278 för utskottet

21 för res. 4

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 91 S, 64 SD, 57 M, 21 C, 16 KD, 15 MP, 14 L

För res. 4: 21 V

Frånvarande: 16 S, 9 SD, 11 M, 3 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 2 L

Punkt 9 (Betalningsplanen vid skuldsanering)

1. utskottet
2. res. 9 (C)

Votering:

213 för utskottet

21 för res. 9

65 avstod

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 91 S, 57 M, 20 V, 16 KD, 15 MP, 14 L

För res. 9: 21 C

Avstod: 64 SD, 1 V

Frånvarande: 16 S, 9 SD, 11 M, 3 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 2 L

Ilona Szatmári Waldau (V) anmälde att hon avsett att rösta ja men markrats ha avstått från att rösta.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

CU9 Fastighetsrätt

Punkt 5 (Laddmöjligheter inom samfälligheter)

1. utskottet
2. res. 4 (S, C, MP)

Votering:

172 för utskottet

127 för res. 4

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 64 SD, 57 M, 21 V, 16 KD, 14 L

För res. 4: 91 S, 21 C, 15 MP

Frånvarande: 16 S, 9 SD, 11 M, 3 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 2 L

Punkt 6 (Expropriationsersättning m.m.)

1. utskottet

2. res. 5 (SD)

Votering:

215 för utskottet

64 för res. 5

20 avstod

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 91 S, 57 M, 21 V, 1 C, 16 KD, 15 MP, 14 L

För res. 5: 64 SD

Avstod: 20 C

Frånvarande: 16 S, 9 SD, 11 M, 3 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 2 L

Punkt 7 (Förköpslag)

1. utskottet

2. res. 7 (S, V)

Votering:

187 för utskottet

112 för res. 7

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 64 SD, 57 M, 21 C, 16 KD, 15 MP, 14 L

För res. 7: 91 S, 21 V

Frånvarande: 16 S, 9 SD, 11 M, 3 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 2 L

Punkt 10 (Översyn av Lantmäteriet)

1. utskottet

2. res. 9 (C)

Votering:

278 för utskottet

21 för res. 9

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 91 S, 64 SD, 57 M, 21 V, 16 KD, 15 MP, 14 L

För res. 9: 21 C

Frånvarande: 16 S, 9 SD, 11 M, 3 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 2 L

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

CU11 Associationsrätt

Punkt 1 (Modernisering av bokföringslagen)

1. utskottet

2. res. 1 (SD, C)

Votering:

214 för utskottet

85 för res. 1

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 91 S, 57 M, 21 V, 16 KD, 15 MP, 14 L

För res. 1: 64 SD, 21 C

Frånvarande: 16 S, 9 SD, 11 M, 3 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 2 L

Punkt 5 (Krav på sammansättning i bolagsstyrelser)

1. utskottet

2. res. 5 (MP)

Votering:

202 för utskottet

34 för res. 5

63 avstod

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 91 S, 1 SD, 57 M, 2 V, 21 C, 16 KD, 14 L

För res. 5: 19 V, 15 MP

Avstod: 63 SD

Frånvarande: 16 S, 9 SD, 11 M, 3 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 2 L

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

CU15 Ändringar i jordförvärvslagen i syfte att hindra att bestämmelserna om förvärvstillstånd kringgås

Punkt 1

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 2 (Den framtida regleringen av jordförvärvslagstiftningen)

1. utskottet

2. res. (SD)

Votering:

235 för utskottet

64 för res.

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 91 S, 57 M, 21 V, 21 C, 16 KD, 15 MP, 14 L

För res.: 64 SD

Frånvarande: 16 S, 9 SD, 11 M, 3 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 2 L

SfU12 Riksrevisionens rapport om offentliga biträden i migrationsärenden

Kammaren biföll utskottets förslag.

SoU8 Vissa frågor inom hälso- och sjukvårdsområdet

Punkt 1 (Vårdplatser, köer, kompetensförsörjning och arbetsmiljö)

1. utskottet

2. res. 1 (S, V)

3. res. 2 (C)

4. res. 3 (MP)

Förberedande votering 1:

21 för res. 2

15 för res. 3

263 avstod

50 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Förberedande votering 2:

113 för res. 1

22 för res. 2

164 avstod

50 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Stefan Olsson (M) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Huvudvotering:

151 för utskottet

112 för res. 1

36 avstod

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 64 SD, 57 M, 16 KD, 14 L

För res. 1: 91 S, 21 V

Avstod: 21 C, 15 MP

Frånvarande: 16 S, 9 SD, 11 M, 3 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 2 L

Punkt 2

Kammaren biföll utskottets förslag.

KrU3 Kultur och fritid för barn och unga*Punkt 1* (Kultur för barn och unga)

1. utskottet

2. res. 1 (V)

Votering:

263 för utskottet

21 för res. 1

15 avstod

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 91 S, 64 SD, 57 M, 21 C, 16 KD, 14 L

För res. 1: 21 V

Avstod: 15 MP

Frånvarande: 16 S, 9 SD, 11 M, 3 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 2 L

Punkt 3 (Fritid för barn och unga)

1. utskottet

2. res. 4 (S, MP)

Votering:

193 för utskottet

106 för res. 4

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 64 SD, 57 M, 21 V, 21 C, 16 KD, 14 L

För res. 4: 91 S, 15 MP

Frånvarande: 16 S, 9 SD, 11 M, 3 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 2 L

Prot. 2022/23:71
8 mars

Punkt 5 (Kulturskolelag)

1. utskottet
2. res. 7 (V, MP)

Votering:

263 för utskottet

36 för res. 7

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 91 S, 64 SD, 57 M, 21 C, 16 KD, 14 L

För res. 7: 21 V, 15 MP

Frånvarande: 16 S, 9 SD, 11 M, 3 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 2 L

Punkt 7 (Barns och ungas inflytande och delaktighet)

1. utskottet

2. res. 10 (S)

Votering:

208 för utskottet

91 för res. 10

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 64 SD, 57 M, 21 V, 21 C, 16 KD, 15 MP, 14 L

För res. 10: 91 S

Frånvarande: 16 S, 9 SD, 11 M, 3 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 2 L

Punkt 8 (Barn och unga på nätet)

1. utskottet

2. res. 11 (C)

Votering:

277 för utskottet

22 för res. 11

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 91 S, 64 SD, 57 M, 21 V, 16 KD, 14 MP, 14 L

För res. 11: 21 C, 1 MP

Frånvarande: 16 S, 9 SD, 11 M, 3 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 2 L

Camilla Hansén (MP) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

KrU5 Civila samhället, inklusive trossamfund

Punkt 1 (Stöd till civilsamhället)

1. utskottet

2. res. 1 (SD)

3. res. 2 (MP)

Förberedande votering:

63 för res. 1

15 för res. 2

219 avstod

52 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Mauricio Rojas (L) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats som frånvarande.

Huvudvotering:

219 för utskottet

63 för res. 1

15 avstod

52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 91 S, 57 M, 21 V, 21 C, 16 KD, 13 L

För res. 1: 63 SD

Avstod: 15 MP

Frånvarande: 16 S, 10 SD, 11 M, 3 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 3 L

Runar Filper (SD) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats som frånvarande.

Carl B Hamilton (L) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Punkt 7 (Det ideella föreningslivets särart)

1. utskottet

2. res. 12 (C)

Votering:

177 för utskottet

22 för res. 12

100 avstod

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 5 S, 64 SD, 57 M, 21 V, 16 KD, 14 L

För res. 12: 1 S, 21 C

Avstod: 85 S, 15 MP

Frånvarande: 16 S, 9 SD, 11 M, 3 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 2 L

Jennie Nilsson (S) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat nej.

Punkt 9 (Stöd till trossamfund)

1. utskottet

2. res. 13 (S)

Votering:

144 för utskottet

91 för res. 13

64 avstod

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 57 M, 21 V, 21 C, 16 KD, 15 MP, 14 L

För res. 13: 91 S

Avstod: 64 SD

Frånvarande: 16 S, 9 SD, 11 M, 3 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 2 L

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

Kulturarvsfrågor

§ 22 (forts. från § 19) **Kulturarvsfrågor** (forts. KrU6)

Anf. 128 LOUISE THUNSTRÖM (S) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten för hans anförande. Jag har några frågor med anledning av detta.

Sverigedemokraterna har under åren hävdad att de är det parti som lägger mest pengar på kulturarvet i sina budgetar och som har den mest bearbetade politiken inom kulturarvsområdet. Sverigedemokraterna har lovat en kulturarvsmiljard, en uppräkningsplan av den kyrkoantikvariska ersättningen, en kulturarvsfond och kulturarvs-rot.

Min fråga till ledamoten är: Nu när ni är en del av regeringsunderlaget – det är er budget som gäller – var finns alla dessa utlovade satsningar?

Anf. 129 RUNAR FILPER (SD) replik:

Herr talman! Jag tackar för frågan. Tidigare har, som sagt, Sverigedemokraterna haft de absolut största satsningarna inom kulturpolitiken. Som Louise Thunström nämnde handlar det om en kulturarvsfond och kulturarvs-rot på kulturmiljöområdet och även om många andra områden. Det är viktigt och riktigt. Vi hade en stor satsning året före riksdagsvalet.

Men denna budget kom med en väldigt kort tidsram efter valet. Vi kommer fortfarande att göra kulturarvssatsningar i allra högsta grad i kommande budgetförhandlingar, och vi kommer såklart att lyfta fram satsningar på kulturarvet.

Vi har en bred kulturarvspolitik, och det står alla partier fritt att ansluta sig till våra förslag. Och vi kommer såklart att ha en mycket giftig och fyllig kulturarvspolitik även i fortsättningen.

Som vi kan se här är 10 av 25 reservationer våra. 40–45 procent av alla reservationer kommer från oss. Så ingen kan säga att vi inte har intresse för och väldigt många förslag i kulturarvspolitiken.

Anf. 130 LOUISE THUNSTRÖM (S) replik:

Herr talman! Jag tackar Runar Filper för svaret. Men när det kommer till kritan gör Sverigedemokraterna inte det som de lovar år efter år. I valrörelsen lovade ni sänkt pris på bensin och diesel samt elstöd. Och under åtta år har ni utlovat en kulturpolitik med stora ekonomiska satsningar på just kulturarvet. I den budget som nu gäller får inte ens Sverigedemokraternas Skansen några medel tilldelade.

Anf. 131 RUNAR FILPER (SD) replik:

Herr talman! Löften om bensin- och dieselpriiset ligger inte på kulturbudgeten. Men vi kommer att få se en förändring av reduktionsplikten senast den 1 januari 2024. Då får vi förhoppningsvis se en sänkning på 4–5 kronor.

Som sagt har vi gjort stora satsningar på en kulturarvsfond, på kulturarvsrot, på kulturmiljö och andra satsningar som ett Sverigecenter och kulturlotsar. Det är väldigt stora satsningar. Och inte minst inom kulturarvsområdet hade vi satsningar på uppemot 1 miljard om man räknar på en period på ett par år. Det var stora satsningar jämfört med andra partiers satsningar.

Däremot hade den tidigare regeringen några satsningar över huvud taget året före valet, utan det var samma nivå som året innan. Jag tycker att budbäraren skjuter sig själv här.

Anf. 132 VASILIKI TSOUPLAKI (V):

Herr talman! Att lära känna sin historia kan vara en viktig byggsten i en människas utveckling och identitetsskapande. Att se sig själv som en fortsättning på tidigare generationers historia kan ge oss en förankring och stabila rötter. Det kan handla om den egna släktens historia eller platsen man bor på. Vilka har gått här före oss? Vilka tankar hade de? Hur såg de på sin omvärld?

Bevarande av kulturmiljöer och samlingarna på våra arkiv och museer ökar förståelsen mellan generationer men kan också ge oss viktiga lärdomar för framtiden. Med hjälp av forskare och experter uttolkas detta kulturarv, och det bli vårt kollektiva minne och utgör därmed en viktig grund för vår verklighetsuppfattning. Det blir en större väv som inte längre bara handlar om min släkts eller min hembygds historia utan om ett helt lands eller ett folks ursprung.

Därför ser vi också att krigförande parter – det kan vara såväl stater som andra grupper – har ett intresse för historieskrivning och kulturarvet. Att förstöra byggnader och arkiv och stjäla eller sälja föremål kan bli en del i att försöka utplåna ett helt folk. Det är ett vapen som inte bara dödar dagens människor utan siktar in sig på deras viktiga rötter.

Kulturarvet är därför skyddat enligt folkrätten. I 1954 års Haagkonvention står det: En skada på ett folks kulturegendom, oavsett vilket land den tillhör, är liktydigt med en skada på hela mänsklighetens kulturarv.

Ett tydligt exempel fick vi i kulturutskottet när vi besökte Riksarkivet för några veckor sedan. Hos oss i Sverige har en konstitution från 1710 för en ukrainsk stat bevarats, och den blir förstas pusselbit i den ukrainska historieskrivningen när Ryssland på nytt har stormaktsambitioner. Genom ett samarbete mellan ett trettiotal kulturinstitutioner gjordes för

några år sedan en stor utställning i just Ukraina med en mängd föremål som inte varit där på 300 år men som bevarats just i Sverige.

Utöver rena krigssituationer har långvariga koloniala förhållanden gjort det möjligt för många västerländska stater att plocka hem föremål till sina museer. Även förtryck av minoriteter och urfolk ligger bakom en del av samlingarna. Krav på återförande, så kallad repatriering, av föremål och kvarlevor har rests bland världens urfolk sedan 1970-talet. Repatriering handlar om rätten till det förflutna och till ens förfäder. Det handlar också om försoning mellan urfolk och statsmakterna.

Sametinget beslutade 2007 att kräva en fullständig identifiering av allt samiskt skelettmaterial i samtliga statliga samlingar. Det har gått mycket långsamt i denna fråga, men det rör sig ändå framåt.

Jag är glad över att vi här i riksdagen under förra mandatperioden fick till ett tillkännagivande om att regeringen behövde snabba på processen med återlämnandet av föremål. Och från Vänsterpartiet avvaktar vi just nu med att lägga fram nya förslag på detta område i år för att se utfallet av det arbete som pågår hos regeringen just nu. Däremot har vi budgeterat 5 miljoner kronor för att man ska få smörjmedel i denna process. Det är viktigt att pengarna finns.

Ett annat mycket aktuellt exempel är hur den brittiska plundringen av det afrikanska riket Benin i slutet av 1800-talet spred edofolkets kulturskatt över världen. Man tror att 5 000–10 000 föremål är spridda. Vårt eget världskulturmuseum bad för bara några veckor sedan regeringen om tillåtelse att lämna tillbaka 39 föremål till dagens Nigeria, de så kallade Beninbronserna. Det är en väldigt viktig fråga för regeringen att hantera nu.

Det finns i dag 1 644 museer i vårt avlånga land, och tillsammans har dessa samlingar runt 100 miljoner föremål. Det är verkligen en svindlande summa. Att ta reda på hur alla dessa föremål har hamnat där är en viktig men kanske nästan omöjlig uppgift. Den kräver mycket resurser och internationellt samarbete. Jag har stor respekt för att detta är komplexa frågor. Att föremål och därmed berättelser från hela världen finns spridda på museer i alla världsdelar kan också hjälpa till att skapa kunskap om och förståelse för människor som vi aldrig har träffat, döda och levande. Det kan leda till respekt för andra kulturer i dag. Men tyvärr finns det också exempel på hur läsningar i dessa frågor skapar nya politiska konflikter, som till exempel den kring Parthenonfriserna som Storbritannien inte vill överlämna till Grekland.

Herr talman! Just för att kulturarvet är vårt gemensamma, kollektiva minne menar vi i Vänsterpartiet att det ska vara tillgängligt för alla. Därför behöver det vara fri entré till statens museer och även till läns museerna. Det är tydligt att regeringspartierna och Sverigedemokraterna inte anser att alla ska ha tillgång till den kunskap som finns samlad på museerna i och med att man inte ens kan låta 100 miljoner gå till fri entré. Samtidigt kunde man avvara 13 miljarder i skattesänkningar för höginkomsttagare.

I tider av hög inflation och höga elpriser behöver många tyvärr avstå från fritidsaktiviteter och nu även från museibesök. Vi tänker att det är med museerna precis som med biblioteken, det vill säga att de är kunskapsinstitutioner. I museilagen slås det fast att det allmänna museiväsendet är till för att främja kunskap, kulturupplevelser och fri åsiktsbildning. Jag funderar på hur det här beslutet rimmar med till exempel Liberalernas kunskapssyn. Jag tror tyvärr inte att Liberalerna är här och kan svara på den

frågan, men kanske vill något av de andra regeringspartierna förklara hur man har tänkt kring detta.

Digitaliseringen hos museer och arkiv innebär också en ökad tillgänglighet, och här är behoven enorma. Samlingarna behöver dokumenteras digitalt för att sparas säkrare för dagens forskare och för eftervärlden, men det handlar också om utvecklingen av digitala visningsmiljöer för besökare. Här gjordes ju stora insatser under pandemin, när folk inte kunde komma till museerna, men staten behöver gå in med rejäla satsningar.

En del material riskerar att förstöras, och i vissa fall handlar det om format som inte längre kan avläsas därför att tekniken inte längre finns – man hittar inte reservdelar till gamla maskiner och så vidare. Vi i Vänsterpartiet anser att det är bråttom att få till detta, och vi föreslår i vår budget för i år en särskild satsning på det om 65 miljoner.

Tyvärr är det så att hela kulturavssektorn har varit lite satt på undantag under flera år. Sveriges museer lockar sammanlagt runt 28 miljoner besökare över hela landet ett vanligt år, och museerna är institutioner som toppar förtroendelistan när svenska folket får betygsätta. Men de saknar de ekonomiska resurser som krävs för att de ska kunna göra sitt jobb. När vi nu inte har ett pandemiläge och man vill dra på för fullt med alla dessa besökare behöver alltså viktiga insatser göras för att museerna ska kunna fullfölja alla delar av sitt uppdrag.

Vi i Vänsterpartiet lägger i vår budget för i år runt 300 miljoner mer på kulturavvet än vad regeringen gör. Saknar man idéer för hur man ska arbeta framöver med att stärka kulturavsarbetet finns alltså inspiration att hämta där.

Anf. 133 PETER OLLÉN (M) replik:

Herr talman! Tusen tack för ett entusiastiskt inlägg kring kulturavvet, ledamoten!

Den enda orsaken till att jag har invändningar är detta med att man ska betala för kultur. Jag kan säga att en av ledamotens partikollegor för ett antal år sedan läxade upp mig om varför man ska betala för kultur – att det handlar om att visa respekt för vår kultur, att det är någonting som har ett värde och att det därför inte ska vara gratis för vuxna.

Vi har ju sagt att det är fritt inträde upp till 20 års ålder, men sedan har vi sagt: Nej, man ska betala oavsett om man går på en symfonisk konsert, på ett museum eller någonting annat.

Dessutom tar ledamoten över huvud taget inte upp den helt ologiska biten att Vänsterpartiet tycker att det ska vara gratis på de statliga museerna, som vi pumpar in 1 ½ miljard skatte kronor i, men inte har några synpunkter på det som finansieras med kommunal och regional skatt. Det är tydligen självklart att de som bor i Örnsköldsvik eller Trelleborg ska betala när de går på museer. Jag hittar inte logiken i att Vänsterpartiet hakar på det som i mina ögon är en socialdemokratisk tankekurpa.

Anf. 134 VASILIKI TSOUPLAKI (V) replik:

Herr talman! Jag tackar Peter Ollén för att ledamoten vill ge sig in i den här diskussionen. Det är en jätteviktig fråga.

Vi kan titta på hur statistiken har sett ut. Den fria entrén till statliga museer är något som har införts, tagits bort och införts igen – och nu återigen tagits bort. Därmed har man också kunnat se tydligt hur besöksantalet

skiftar, och när detta infördes för första gången ökade besöksantalet väldigt mycket. Det är beklagligt att vi här i riksdagen inte har kunnat enas om hur vi ska ha det, för det innebär ju mycket merarbete för museerna att hela tiden skifta system. Det är dessutom väldigt kostsamt.

Det jag framförde här är att vi ser museerna som kunskapsinstitutioner. Jag tänker att man ska jämföra dem med biblioteken och med vårt allmänna skolväsen, som inte heller kostar utan betalas via skatten och därför blir öppet och tillgängligt för alla, oavsett tjocklek på plånboken. Det är så vi ser detta: Det är en principiell fråga att alla ska ha tillgång till den kunskapsbank som våra museer, arkiv och bibliotek utgör.

Jag tänker att det är väldigt viktigt att kultur får kosta och att kulturarbetare får bra betalt. Frågan är ju hur vi ska betala, och Vänsterpartiet tycker att vi ska betala tillsammans genom skatten. På det sättet kan vi erbjuda fri entré till de statliga museerna.

I många regioner har man också bestämt att den regionala skatten finansierar fri entré på till exempel läns museer. Så är det i mitt hemlän Västmanland, och även i min gamla hemkommun Västerås, där jag tidigare var kommunpolitiker, har vi gratis inträde till vårt konstmuseum. Detta kan man alltså bestämma på lokal nivå, och vänsterpartister över hela landet driver på i den frågan.

Vi har också funderat på om det skulle gå att genomföra en statlig reform och betala ut pengar till regioner och kommuner för att de ska ta bort sina entréavgifter. Vi har försökt räkna lite på detta, för det är en intressant tanke att gå in från statens sida och hjälpa kommuner och regioner.

Anf. 135 PETER OLLÉN (M) replik:

Herr talman! Jag tackar för klargörandet.

Ja, vi såg att antalet besökare på de statliga museerna ökade från drygt 7 upp till 8 miljoner när man tog bort avgiften vid den socialdemokratiska regeringens tillträde. Jag måste vara tydlig och säga att jag gärna hade velat att det var 8, 9 eller 10 miljoner besökare; detta har verkligen inte att göra med att jag önskar hålla nere antalet besök. Jag ser också att det i de tider vi har nu är extremt viktigt att vi tar del av kulturarvet.

Jag menar dock att man i stället måste arbeta med själva tänkandet att detta är någonting som är viktigt och har ett värde. Det är precis som i vår dialog med medborgarna där vi säger: Det är viktigt att ni prenumererar på en dagstidning i digital eller fysisk form. Det är viktigt att ni tar del av det samhälle ni är en del av.

Museerna är *en* del, som är jätteviktig, men jag menar att det handlar om en grundhållning. Vi går in och stöttar – vi har ett mediestöd så att tidningar ska finnas i hela landet, och vi har ett stöd även till museerna. Jag menar, 1 ½ miljard är redan finansierat genom statliga medel – det vi bråkar är om de sista 100 miljonerna också ska betalas av skattebetalarna eller om de ska betalas av dem som brukar museerna.

Anf. 136 VASILIKI TSOUPLAKI (V) replik:

Herr talman! Jag tror att det är just i den principiella hållningen vi skiljer oss åt och att det är en ideologisk grundfråga.

Vi ser att det som har ett stort värde för människor behöver vara tillgängligt för alla. Vi ser att tillgången skiljer sig väldigt mycket åt utifrån klasskillnader, vad man har för inkomster och vad man har för kulturvanor

i det hem där man växer upp. Alla har inte samma tillgång till kulturen i dag. Detta måste vi göra någonting åt, och vi ser att fri entré skulle kunna vara ett sätt att verkligen sänka trösklarna. Då skulle människor veta att alla är välkomna till museerna och att det är gratis att gå dit.

Sedan räcker ju inte detta. Det utvärderingarna har visat är att många vana museibesökare går dit väldigt många gånger medan andra aldrig går dit. Man måste alltså jobba på andra sätt från museernas sida för att nå ut bredare och nå nya grupper. Det handlar om att nå dem som inte är museivana. Detta är ett stort arbete.

Vi hade en debatt här tidigare om barns och ungas kulturvanor, och där föreslår vi ett kulturlyft för skolan. Om man har fått vara på ett museum när man är ung känner man sig bekväm där även när man blir äldre. Man kan ta dit sina föräldrar på helgen, och det kan bli som ett andra vardagsrum.

Vi ser att museer används väldigt mycket så, det vill säga att barnfamiljer gör en utflykt på helgen och kan gå runt i många timmar. Så gör jag med mina barn. De har sett samma grundutställning på läns museet i säkert fem år, men de vill fortfarande gå dit. De vet var allting finns, och de känner sig verkligen hemma där. Det är deras miljö. Och det är anpassat också för barn.

Detta är institutioner som kan lära oss väldigt mycket. Det är därför som vi vill att de ska vara så tillgängliga som möjligt.

Anf. 137 CATARINA DEREMAR (C):

Herr talman! Jag blev engagerad i replikskiftet, för det är intressanta frågor. Vi skiljer oss åt, men vi vill väl. Vi vill så gärna att vi alla ska ta del av vårt kulturarv.

Jag tänker svepa över metallsökare, digitalisering och Forum för levande historia under dessa få minuter.

Herr talman! Det svenska kulturarvet är en angelägenhet för oss alla. Skydd av kulturarv, inklusive fornlämningar, ska inte medföra mer krav. När det gäller metallsökare ska vi inte ha mer krav än vad som krävs för att uppnå detta skydd. Metallsökare kan komma till användning exempelvis när man har tappat metallföremål, som nycklar och smycken eller liknande. Men för att möjliggöra ett sådant användande utan att riskera skyddet av kulturarvet anser vi att det bör vara ett licenssystem för metallsökare. Då kan man använda dem mer fritt och öppet och behöver inte söka tillstånd för varje plats och för varje tillfälle. Ett licenssystem skulle kunna vara den rätta vägen. Men man har såklart en rapporteringsskyldighet om man hittar fornlämningar. Regeringen bör tillsätta en utredning för att se över förutsättningarna för att införa ett licenssystem för användning av metallsökare.

Sedan gäller det digitaliseringen. En digitalisering av kulturarvet bidrar till att bevara det för framtiden och till att göra det tillgängligt för fler. Beredskapen kring det svenska kulturarvet är inte tillräckligt hög i dag. Det behöver tas fram och uppdateras beredskapsplaner, och digitaliseringen av kulturarvet behöver ske i ett högre tempo för att säkerställa vårt kulturarv mot risker av olika slag.

Till sist, herr talman, vill jag nämna lite grann om Forum för levande historia. Jag och Centerpartiet anser att Forum för levande historia bör få i uppgift att beskriva och informera om hur Sverige har behandlat våra

minoriteter med bland annat rasbiologi, skullmätningar, tvångsförflyttningar, nomadskolor, arbetsstugor och assimilering. Uppdraget bör läggas in i myndighetens regleringsbrev men bör utformas och utföras i nära samarbete med den samiska befolkningen och övriga minoriteters befolkning.

Ett sätt att läka såren som statliga åtgärder har orsakat är att genomföra repatriering av samiska kvarlevor. Repatriering är en process för återbördande av föremål eller kvarlevor till deras ursprungliga eller rättmätiga platser. Begreppet inrymmer också ett försoningsarbete: att göra upp med ett smärtsamt förflutet och återskapa förtroendet mellan den som tog och den som blev drabbad.

Samerna har under många år begärt att svenska staten ska återlämna de mänskliga kvarlevor som finns i statens förvar, såsom på våra museer eller i andra samlingar. Trots detta är det ett fåtal kvarlevor som har återbördats och kunnat begravas. Naturligtvis handlar detta också om pengar. Jag anser att staten måste ta ett stort ansvar här för att detta ska kunna vara möjligt. Att detta ska göras framgår i olika konventioner, så det bör verkligen också vi i Sverige kunna klara av.

Anf. 138 PETER OLLÉN (M) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten Deremar, för intressanta aspekter som kom upp! Nu kom också hjärtefrågan om metallsökning upp. Jag kan bara säga att jag hade tillfälle att se hur man arbetade med detta i Danmark. Vi var några ledamöter härifrån som var ditbjudna. Man har då en app som används för alla metallsökare. Där kan man se vilka områden man inte får söka i – annars får man söka var som helst. De sa att denna är framtagen av danska staten, och de ville mycket gärna att Sverige fritt skulle kunna få använda sig av den och att man skulle kunna lägga upp den även i Sverige. Det ska bli spännande att se hur detta med metallsökning kan utvecklas i Sverige, så att fler kan få ta en demokratisk del i att skapa vårt kulturarv och söka efter det.

När det gäller digitaliseringen var det bara en punkt som jag saknade och som jag tänker är otroligt viktig. Det är standardiseringen. I Sverige har vi inte standardiserat hur vi digitaliserar vårt kulturarv, utan varje museum köper sin programvara och så vidare. Man får alltså inte en databas där man kan få överblick över allt som finns i Sverige. Det tänker jag är en sak som vi i utskottet verkligen måste arbeta för: att detta standardiseras så att oavsett vilket museum saker finns på ska man kunna söka dem med samma sökord.

Anf. 139 CATARINA DEREMAR (C) replik:

Herr talman! Jag tackar för denna replik. Jag lyssnade på Peter Olléns inlägg kring metallsökeriet, så jag förstår att vi skulle kunna hitta varandra här på ett mycket bättre sätt, så att det också blir lite verkstad av detta. Det uppskattar jag. Naturligtvis ska vi titta oss runt omkring och se vilka bra idéer som finns. Vi behöver ju inte uppfinna hjulet själva. Är det så att Danmark har kommit långt med detta tycker jag absolut att vi ska titta på det.

När det gäller digitaliseringen är det väl ett litet dilemma, även om jag tror att vi båda verkligen uppskattar när man får bestämma över sitt eget härad, så att säga. Vi har sett inom vården att det har blivit jätteproblem när alla regioner har sina egna system för journaler och allt vad det nu är.

Här måste vi naturligtvis skärpa till oss, och vi behöver inte göra samma misstag när det gäller detta. Det är väldigt positivt om det skulle kunna komma fram något slags standardisering för detta, så att man inte jobbar åt olika håll och gör det svårt.

Herr talman! Jag önskar yrka bifall till reservation 24.

Anf. 140 JAN RIISE (MP):

Herr talman! Kulturarvet är en allmän resurs som har möjlighet att vara en angelägenhet för alla människor. Själv tänker jag ofta på det som spår eller uttryck från det förflutna som får ett värde, men det kan också vara kommentarer från konstnärer som rör min samtid som gör det användbart för mig i min vardag, även under namnet arv.

Kulturarvet kan bidra till gemenskap och skapa förståelse för samhällets utveckling, vår kultur och vår historia, men det kan som sagt också vara en utgångspunkt för kritik av olika samhällskeenden.

Hur kulturarvet definieras är inte en politisk fråga. Det definieras i stället av hur det uppfattas och används. Det är institutionernas samlingar, våra gemensamma kulturskatter, enskilda människors språk och levnads sätt, vårt civila samhälle, våra traditioner och mycket annat som tillsammans utgör kulturarvet. I den mån det behöver definieras och avgränsas ska detta göras av professionen och forskningen.

Politiken ska skapa de organisatoriska ramarna och finansiera kulturarvsinstitutionerna, medan expertisen svarar för förvaltningen av kulturarvet. Museiinstitutionerna ska stå fria från politisk innehållspåverkan. Armlängds avstånd är ett helt centralt begrepp här.

Den nya museilagen, som beslutades under Miljöpartiets tid i regering, slår fast museernas oberoende från politiken och formaliserar principen om armlängds avstånd. I lagen stärks också museernas status som kunskapsinstitutioner. Detta var en viktig reform. En första uppföljning gjordes 2019. Då pekades bland annat behov av ökad kunskap och utbildning om lagen ut som ett utvecklingsområde. Hur museilagen har tillämpats och efterlevts sedan dess bör under denna mandatperiod vara föremål för en ny genomlysning inklusive en bedömning av om ytterligare åtgärder krävs för att säkra museernas oberoende i framtiden.

Herr talman! Det som görs i dag kan vara kulturarv i morgon. Därför måste den kultur som skapas i dag förvaltas omsorgsfullt, så att den kan komma nya generationer till del. De samlingar som de statliga museerna förvaltar bör komma så många som möjligt till del.

Reformen om fri entré för statliga museer har möjliggjort för nya grupper att ta del av de statliga museernas verksamhet och samlingar. Nu har reformen rullats tillbaka, vilket har gjort det svårare för människor att ta del av vårt gemensamma kulturarv. Miljöpartiet tycker att detta är fel väg att gå. Reformen bör i stället permanentas.

Kulturarvet är och förblir en angelägenhet som ska göras tillgänglig för alla människor, var vi än bor. Den möjlighet som digitaliseringen öppnar och som skapar förutsättningar för fler att ta del av museernas samlingar utan att fysiskt besöka museerna ska tas till vara och utvecklas.

Jag vill göra ett litet tillägg här och uppmärksamma museernas roll som neutrala mötesplatser för medborgare, politik, forskning, näringsliv och andra som vill och kan delta i vårt samhälles omvandling. Få platser är bättre lämpade än museer att vara värdar för så angelägna möten. Detta är

också helt i linje med hur den internationella museivärlden genom ICOM, som den Unesco-relaterade organisationen heter, ser på det hela.

Vi i Miljöpartiet vill genomföra ett kulturarvslyft för att öka tillgängligheten till kulturarvet, både genom upprustning av fysiska miljöer och genom en digitaliseringssatsning. I budgeten för 2022 fick Miljöpartiet igenom en startsumma. Nu behöver medel tillsättas för att ge verksamheterna möjlighet att planera och genomföra ett storskaligt arbete.

Arkiven fyller en oerhört viktig roll för informationshantering och bevarande av kulturarvet och därmed också för vår demokrati. År 2019 lämnade Arkivutredningen över sitt betänkande *Härifrån till evigheten*. Betänkandet har därefter varit ute på remiss. Det digitala bevarandet är en stor fråga, liksom utformningen av en ny arkivlag. En del steg har tagits, exempelvis i form av stärkta anslag till Riksarkivet, men fler steg behöver tas. Vi i Miljöpartiet är måna om att arbetet med arkivutredningen kommer vidare.

Herr talman! Museer och kulturarvsinstitutioner ska finnas spridda över landet. Sveriges läns museer spelar en viktig roll bland annat i att lyfta fram det regionala och lokala kulturarvet, vårda och tillgängliggöra samlingar och bidra med kompetens kring kulturmiljöer samt som öppna mötesplatser för kultur och bildning.

Det finns i dag ingen lag som skyddar de regionala museerna, samtidigt som deras arbete ofta tas för självklart. Vi tycker att det är viktigt att läns museernas långsiktiga möjlighet att uppfylla sitt breda uppdrag för såväl nuvarande som kommande generationer säkras och menar att möjligheten att skriva in läns museerna i museilagen bör prövas.

Slutligen, herr talman, vill jag säga att civilsamhällets insatser för kulturarvet är utomordentligt viktiga. Människors engagemang för frågorna ska tas till vara och uppmuntras. Detta gäller både det materiella och det immateriella kulturarvet. Vi i Miljöpartiet bidrog under vår tid i regering till att stärka anslagen till ideella kulturarvsaktörer och vill gärna fortsätta att göra det.

De nationella minoriteternas kulturarv ska förstås också uppmärksammas – inte minst det samiska kulturarvet behöver ta lite större plats i vårt offentliga rum. Våra kulturarv ska vara fria och tillgängliga för alla.

Jag står givetvis bakom alla Miljöpartiets reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall till reservation 8 om museifrågor. Det är där vi talar om museernas oberoende av politiken, om armlängds avstånd och om museernas roll som kunskapsinstitution.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 9 mars.)

§ 23 Bordläggning och beslut om förkortad motionstid

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Proposition

2022/23:74 Sveriges medlemskap i Nato

Kammaren biföll regeringens förslag att motionstiden för ovanstående proposition skulle förkortas till fem dagar.

§ 24 Anmälan om interpellation

Prot. 2022/23:71

8 mars

Följande interpellation hade framställts:

-----

den 7 mars

2022/23:243 Förutsättningarna för de små livsmedelsproducenterna

av *Anders W Jonsson* (C)

till landsbygdsminister Peter Kullgren (KD)

§ 25 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 7 mars

2022/23:420 Kontaktförbud

av *Sanna Backeskog* (S)

till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

2022/23:421 Barns och ungas tillgång till kultur i glesbygden

av *Annette Rydell* (S)

till kulturminister Parisa Liljestrand (M)

2022/23:422 Fler svenska kärnkraftsexperter

av *Tobias Andersson* (SD)

till utbildningsminister Mats Persson (L)

2022/23:423 Utdragna bodelningsprocesser

av *Martina Johansson* (C)

till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

§ 26 Kammaren åtskildes kl. 17.05.

Sammanträdet leddes

av förste vice talmannen från dess början till och med § 12 anf. 14 (delvis),

av talmannen därefter till och med § 16 anf. 56 (delvis),

av förste vice talmannen därefter till och med § 16 anf. 83 (delvis),

av andre vice talmannen därefter till och med § 18 anf. 116 (delvis),

av talmannen därefter till och med § 22 anf. 140 (delvis) och

av förste vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

ANNA ASPEGREN

/Olof Pilo

Innehållsförteckning

§ 1 Justering av protokoll	1
§ 2 Utökning av antalet suppleanter	1
§ 3 Val av extra suppleanter	1
§ 4 Anmälan om fördröjt svar på interpellation	1
§ 5 Anmälan om granskningsrapport	2
§ 6 Ärenden för hänvisning till utskott	2
§ 7 Ärenden för bordläggning	3
§ 8 Några frågor om försäkring och tjänstepension	3
Finansutskottets betänkande 2022/23:FiU19	3
(Beslut fattades under § 21.)	3
§ 9 Riksrevisionens rapport om beslutsunderlag inför stora reformer	3
Finansutskottets betänkande 2022/23:FiU28	3
Anf. 1 JAN ERICSON (M)	3
(Beslut fattades under § 21.)	5
§ 10 Riksrevisionens rapport om regeringens underlag till riksdagen under pandemin	5
Finansutskottets betänkande 2022/23:FiU29	5
(Beslut fattades under § 21.)	5
§ 11 Ersättningsrätt samt insolvens- och utsökningsrätt	5
Civilutskottets betänkande 2022/23:CU7	5
Anf. 2 JENNIE WERNÄNG (M)	5
Anf. 3 ANNA-BELLE STRÖMBERG (S)	7
Anf. 4 LARRY SÖDER (KD)	8
Anf. 5 ANGELICA LUNDBERG (SD)	9
Anf. 6 JAKOB OLOFSGÅRD (L)	11
Anf. 7 ANGELICA LUNDBERG (SD) replik	12
Anf. 8 JAKOB OLOFSGÅRD (L) replik	12
Anf. 9 ANGELICA LUNDBERG (SD) replik	12
Anf. 10 JAKOB OLOFSGÅRD (L) replik	13
Anf. 11 NADJA AWAD (V)	13
Anf. 12 ALIREZA AKHONDI (C)	14
(Beslut fattades under § 21.)	15
§ 12 Fastighetsrätt	15
Civilutskottets betänkande 2022/23:CU9	15
Anf. 13 LARS BECKMAN (M)	15
Anf. 14 MALCOLM MOMODOU JALLOW (V)	17
Anf. 15 LARRY SÖDER (KD)	19
Anf. 16 DENIS BEGIC (S)	20
Anf. 17 LARS BECKMAN (M) replik	21
Anf. 18 DENIS BEGIC (S) replik	22
Anf. 19 LARS BECKMAN (M) replik	22
Anf. 20 DENIS BEGIC (S) replik	23
Anf. 21 JAKOB OLOFSGÅRD (L)	23
Anf. 22 DENIS BEGIC (S) replik	25
Anf. 23 JAKOB OLOFSGÅRD (L) replik	25
Anf. 24 DENIS BEGIC (S) replik	26

Anf. 25	JAKOB OLOFSGÅRD (L) replik.....	26
Anf. 26	ROGER HEDLUND (SD)	26
Anf. 27	DENIS BEGIC (S) replik	28
Anf. 28	ROGER HEDLUND (SD) replik	28
Anf. 29	DENIS BEGIC (S) replik	28
Anf. 30	ROGER HEDLUND (SD) replik	29
Anf. 31	ALIREZA AKHONDI (C)	29
Anf. 32	KATARINA LUHR (MP).....	30
Anf. 33	LARS BECKMAN (M) replik	31
Anf. 34	KATARINA LUHR (MP) replik.....	32
Anf. 35	LARS BECKMAN (M) replik	32
Anf. 36	KATARINA LUHR (MP) replik.....	33
	(Beslut fattades under § 21.).....	33
§ 13	Associationsrätt.....	33
	Civilutskottets betänkande 2022/23:CU11	33
Anf. 37	MARKUS KALLIFATIDES (S).....	33
Anf. 38	MARTIN WESTMONT (SD).....	35
Anf. 39	JENNIE WERNÄNG (M).....	36
Anf. 40	ALIREZA AKHONDI (C).....	37
Anf. 41	LARRY SÖDER (KD).....	37
Anf. 42	KATARINA LUHR (MP).....	38
Anf. 43	JENNIE WERNÄNG (M) replik.....	39
Anf. 44	KATARINA LUHR (MP) replik.....	39
Anf. 45	JENNIE WERNÄNG (M) replik.....	40
Anf. 46	KATARINA LUHR (MP) replik.....	40
Anf. 47	MARTIN WESTMONT (SD) replik.....	40
Anf. 48	KATARINA LUHR (MP) replik.....	40
Anf. 49	MARTIN WESTMONT (SD) replik.....	41
Anf. 50	KATARINA LUHR (MP) replik.....	41
Anf. 51	JAKOB OLOFSGÅRD (L)	41
	(Beslut fattades under § 21.).....	42
§ 14	Ändringar i jordförvärvslagen i syfte att hindra att	
	bestämmelserna om förvärvstillstånd kringgås	42
	Civilutskottets betänkande 2022/23:CU15	42
Anf. 52	DENIS BEGIC (S)	42
Anf. 53	MIKAEL ESKILANDERSSON (SD).....	43
Anf. 54	LARS BECKMAN (M).....	44
	(Beslut fattades under § 21.).....	44
§ 15	Riksrevisionens rapport om offentliga biträden i	
	migrationsärenden	44
	Socialförsäkringsutskottets betänkande 2022/23:SfU12	44
Anf. 55	ANNIKA HIRVONEN (MP)	44
	(Beslut fattades under § 21.).....	45
§ 16	Vissa frågor inom hälso- och sjukvårdsområdet.....	45
	Socialutskottets betänkande 2022/23:SoU8	45
Anf. 56	CHRISTIAN CARLSSON (KD)	45
Anf. 57	ANDERS W JONSSON (C) replik	47
Anf. 58	CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik	48
Anf. 59	ANDERS W JONSSON (C) replik	48
Anf. 60	CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik	49

Anf. 61	KARIN RÅGSJÖ (V) replik	49
Anf. 62	CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik	50
Anf. 63	KARIN RÅGSJÖ (V) replik	50
Anf. 64	CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik	50
Anf. 65	YASMINE BLADELIUS (S)	51
Anf. 66	KARIN RÅGSJÖ (V)	52
Anf. 67	JOHAN HULTBERG (M)	54
Anf. 68	ANDERS W JONSSON (C) replik	55
Anf. 69	JOHAN HULTBERG (M) replik	56
Anf. 70	ANDERS W JONSSON (C) replik	56
Anf. 71	JOHAN HULTBERG (M) replik	57
Anf. 72	KARIN RÅGSJÖ (V) replik	58
Anf. 73	JOHAN HULTBERG (M) replik	58
Anf. 74	KARIN RÅGSJÖ (V) replik	59
Anf. 75	JOHAN HULTBERG (M) replik	59
Anf. 76	ANDERS W JONSSON (C)	60
Anf. 77	ULRIKA WESTERLUND (MP)	61
Anf. 78	CARITA BOULWÉN (SD)	63
Anf. 79	ANDERS W JONSSON (C) replik	64
Anf. 80	CARITA BOULWÉN (SD) replik	65
Anf. 81	ANDERS W JONSSON (C) replik	65
Anf. 82	CARITA BOULWÉN (SD) replik	66
Anf. 83	MALIN DANIELSSON (L)	66
Anf. 84	ANDERS W JONSSON (C) replik	67
Anf. 85	MALIN DANIELSSON (L) replik	67
Anf. 86	ANDERS W JONSSON (C) replik	68
Anf. 87	MALIN DANIELSSON (L) replik	68
Anf. 88	ULRIKA WESTERLUND (MP)	69
	(Beslut fattades under § 21.)	69
§ 17	Kultur och fritid för barn och unga	69
	Kulturutskottets betänkande 2022/23:KrU3	69
Anf. 89	LEONID YURKOVSKIY (SD)	69
Anf. 90	KRISTOFFER LINDBERG (S)	70
Anf. 91	EMMA AHLSTRÖM KÖSTER (M) replik	72
Anf. 92	KRISTOFFER LINDBERG (S) replik	72
Anf. 93	EMMA AHLSTRÖM KÖSTER (M) replik	72
Anf. 94	KRISTOFFER LINDBERG (S) replik	73
Anf. 95	EMMA AHLSTRÖM KÖSTER (M)	73
Anf. 96	VASILIKI TSOUPLAKI (V)	74
Anf. 97	ROLAND UTBULT (KD)	77
Anf. 98	KRISTOFFER LINDBERG (S) replik	78
Anf. 99	ROLAND UTBULT (KD) replik	79
Anf. 100	KRISTOFFER LINDBERG (S) replik	79
Anf. 101	ROLAND UTBULT (KD) replik	80
Anf. 102	CATARINA DEREMAR (C)	80
Anf. 103	ULRIKA WESTERLUND (MP)	81
	(Beslut fattades under § 21.)	83
§ 18	Civila samhället, inklusive trossamfund	83
	Kulturutskottets betänkande 2022/23:KrU5	83
Anf. 104	CARL NORDBLÖM (M)	83
Anf. 105	AZADEH ROJHAN (S)	84

Anf. 106	CARL NORDBLOM (M) replik	85
Anf. 107	AZADEH ROJHAN (S) replik	86
Anf. 108	CARL NORDBLOM (M) replik	86
Anf. 109	AZADEH ROJHAN (S) replik	86
Anf. 110	VASILIKI TSOUPLAKI (V)	87
Anf. 111	ROBERT HANNAH (L) replik	89
Anf. 112	VASILIKI TSOUPLAKI (V) replik	89
Anf. 113	ROBERT HANNAH (L) replik	90
Anf. 114	VASILIKI TSOUPLAKI (V) replik	90
Anf. 115	JONAS ANDERSSON (SD)	91
Anf. 116	ROLAND UTBULT (KD)	92
Anf. 117	ANNE-LI SJÖLUND (C)	94
Anf. 118	ROBERT HANNAH (L)	96
Anf. 119	JAN RIISE (MP)	97
Anf. 120	AZADEH ROJHAN (S)	99
	(Beslut fattades under § 21.)	99
§ 19	Kulturarvsfrågor	99
	Kulturutskottets betänkande 2022/23:KrU6	99
Anf. 121	PETER OLLÉN (M)	99
Anf. 122	LOUISE THUNSTRÖM (S)	101
Anf. 123	PETER OLLÉN (M) replik	103
Anf. 124	LOUISE THUNSTRÖM (S) replik	103
Anf. 125	PETER OLLÉN (M) replik	104
Anf. 126	LOUISE THUNSTRÖM (S) replik	104
Anf. 127	RUNAR FILPER (SD)	104
	(forts. § 22)	107
§ 20	Beslut om ärenden som slutdebatterats den 23 februari	107
	UbU4 Förskolan	107
	TU4 Infrastrukturfrågor	108
	TU5 Kollektivtrafikfrågor	109
§ 21	Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde	110
	FiU19 Några frågor om försäkring och tjänstepension	110
	FiU28 Riksrevisionens rapport om beslutsunderlag inför stora reformer	111
	FiU29 Riksrevisionens rapport om regeringens underlag till riksdagen under pandemin	111
	CU7 Ersättningsrätt samt insolvens- och utsökningsrätt	111
	CU9 Fastighetsrätt	112
	CU11 Associationsrätt	113
	CU15 Ändringar i jordförvärvslagen i syfte att hindra att bestämmelserna om förvärvstillstånd kringgås	114
	SfU12 Riksrevisionens rapport om offentliga biträden i migrationsärenden	114
	SoU8 Vissa frågor inom hälso- och sjukvårdsområdet	114
	KrU3 Kultur och fritid för barn och unga	115
	KrU5 Civila samhället, inklusive trossamfund	117
§ 22	(forts. från § 19) Kulturarvsfrågor (forts. KrU6)	118
Anf. 128	LOUISE THUNSTRÖM (S) replik	118
Anf. 129	RUNAR FILPER (SD) replik	118

Anf. 130	LOUISE THUNSTRÖM (S) replik.....	119
Anf. 131	RUNAR FILPER (SD) replik	119
Anf. 132	VASILIKI TSOUPLAKI (V).....	119
Anf. 133	PETER OLLÉN (M) replik.....	121
Anf. 134	VASILIKI TSOUPLAKI (V) replik	121
Anf. 135	PETER OLLÉN (M) replik.....	122
Anf. 136	VASILIKI TSOUPLAKI (V) replik	122
Anf. 137	CATARINA DEREMAR (C)	123
Anf. 138	PETER OLLÉN (M) replik.....	124
Anf. 139	CATARINA DEREMAR (C) replik	124
Anf. 140	JAN RIISE (MP).....	125
	(Beslut skulle fattas den 9 mars.)	126
§ 23	Bordläggning och beslut om förkortad motionstid.....	126
§ 24	Anmälan om interpellation.....	127
§ 25	Anmälan om frågor för skriftliga svar	127
§ 26	Kammaren åtskildes kl. 17.05.	127